

JAARVERSLAG 2009

Profiel en missie

VolkerWessels is een hecht samenwerkende groep van bedrijven in binnen- en buitenland. Wij zijn partner bij de inrichting van de samenleving op het gebied van bouw, mobiliteit, energie- en communicatievoorzieningen en ontwikkelen, ontwerpen, realiseren, beheren en exploiteren.

Het zwaartepunt van onze activiteiten ligt in Nederland. Verder zijn er vestigingen in het Verenigd Koninkrijk, België, Duitsland, Polen, Estland, de Verenigde Staten en Canada. Wij werken in een decentrale organisatievorm met 125 werkmaatschappijen en gemiddeld 16.600 medewerkers.

VolkerWessels

Oostmaaslaan 71, 3063 AN Rotterdam
Postbus 2630, 3000 CP Rotterdam
T +31 (0)10 42 44 244
F +31 (0)10 42 44 282
E informatie@volkerwessels.com
I www.volkerwessels.com

Jaarverslag 2009

Samen bouwen aan wonen, werken en mobiliteit

Wessels Rijssen realiseerde in 2009 de nieuwbouw voor Reggefiber in Rijssen. De Groot Vroomshoop verzorgde de bijzondere houtconstructie.

Onder andere Van Hattum en Blankevoort en KWS Infra werken aan de reconstructie van de A2, in dit geval bij Utrecht. Er wordt onder meer een nieuw viaduct aangelegd inclusief geluidwerende voorzieningen.

INHOUD

Kerncijfers	6
Voorwoord	7
Missie, visie, financiële doelstellingen en strategie	8
Personalia Raad van Bestuur en bestuursstructuur	12
<hr/>	
Verslag van de Raad van Bestuur	13
Kernpunten	13
Algemeen	13
Algemene risico's	17
Marktrisico's	20
Operationele risico's	21
Financiële risico's	22
<hr/>	
Bouw en Vastgoed Nederland	24
Civiel, Wegen en Spoor	29
Civiel, Wegen en Bouw Verenigd Koninkrijk	37
Civiel, Wegen en Bouw Verenigde Staten/Canada	38
Infratechniek en Telecom	39
Toelevering en Dienstverlening	43
<hr/>	
Human Resource Management	44
Corporate Responsibility	46
Corporate Governance	50
Remuneratiebeleid	52
Samenstelling van de Raad van Commissarissen	54
Bericht van de Raad van Commissarissen	55
<hr/>	
Geconsolideerde winst- en verliesrekening	60
Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat	61
Geconsolideerde balans per 31 december	62
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	64
Geconsolideerd overzicht van mutaties in het eigen vermogen	66
Belangrijkste grondslagen voor de financiële verslaglegging	68
Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening	82
Toelichting op de geconsolideerde balans	88
Transitiedocument van NL-GAAP naar EU-IFRS	122
Vennootschappelijke balans per 31 december	132
Vennootschappelijke winst- en verliesrekening	132
Toelichting op de vennootschappelijke balans en winst- en verliesrekening	133
<hr/>	
Accountantsverklaring	136
Voorstel winstbestemming 2009	138
Statutaire bepalingen inzake winstbestemming	138
Vijf jaar VolkerWessels	139
Begrippenlijst	140
<hr/>	
Operationeel structuuroverzicht	142
<hr/>	
Colofon	148

Kerncijfers

Bedragen in miljoenen euro's, tenzij anders vermeld

Geconsolideerde gegevens*

	2009	2008
Bedrijfsopbrengsten	4.419	4.874
Orderportefeuille	4.499	4.966
EBITDA	198	262
Netto winst	91	145
Belastingen	30	40
Belastingdruk	25%	21%
Operationeel werkkapitaal	713	887
Netto schuld	114	305
Afschrijvingen en bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	71	69
Amortisatie en bijzondere waardevermindering immateriële activa	10	9
Investeringen in materiële vaste activa	94	109
Investeringen in immateriële activa	8	25
Aandelenkapitaal	84	84
Totaal eigen vermogen	935	910
Gemiddeld aantal medewerkers	16.599	17.279
Verhoudingsgetallen		
Current ratio	1,24	1,24
Solvabiliteit	30%	28%
Rendement		
Rentabiliteit eigen vermogen	10,0%	16,8%
EBITDA marge	4,5%	5,4%
Netto marge	2,1%	3,0%

* De jaarrekening 2009 is opgesteld op basis van EU-IFRS. De vergelijkende cijfers 2008 zijn aangepast.

Financiële agenda

De halfjaarcijfers van VolkerWessels worden gepubliceerd op 16 september 2010.

VOORWOORD

Solide resultaten in moeilijke marktomstandigheden dankzij goede spreiding van activiteiten

2009 Was een hectisch jaar waarin de economie volop in beweging was. Meestal was het nieuws somber van aard. De financiële sector en banken kregen het zwaar te verduren en dat had ook zijn weerslag op de bouwsector en op ons bedrijf. Ook voor VolkerWessels was 2009 in meerdere opzichten een moeilijk jaar.

Dankzij een gezonde financiële positie, een goed gevuld orderboek en een prima diversiteit van activiteiten hebben we het jaar relatief goed doorstaan. Wij konden 2009 afsluiten met een omzet van € 4,4 miljard en een nettowinst van € 91 miljoen, conform de eerder uitgesproken verwachting.

De markten waarin wij opereren ontwikkelen zich, door de diversiteit van onze onderneming, zeer verschillend. In sommige marktsegmenten, zoals de bouw- en utiliteitsbouw en de spoorsector, zien wij toegenomen concurrentie en prijsdruk. Andere, vaak specialistische markten zijn stabiel, ondanks de economische malaise.

Werkkapitaalmanagement heeft in 2009 binnen ons concern veel aandacht gekregen en geresulteerd in een versterking van de financiële positie en stabiliteit van de onderneming. Behalve aandacht voor werkkapitaalmanagement zal ook de verbetering van projectmanagement en risicomanagement onverkort op de agenda blijven staan.

In 2009 hebben we ons duurzaamheidsbeleid een krachtige impuls gegeven. Opdrachtgevers (publiek en privaat) vragen ons in toenemende mate om een verantwoording op dit gebied en mede daarom is er voor gekozen dit jaar een speciaal duurzaamheidsverslag uit te brengen. Behalve een korte uiteenzetting in dit jaarverslag kunt u in het duurzaamheidsverslag tot in detail lezen hoe ver wij gevorderd zijn. Wij zullen, nu en in de toekomst, onze verantwoordelijkheid op het gebied van duurzaamheid blijven nemen en hierover rapporteren.

Veiligheid is en blijft een speerpunt voor onze onderneming. Wij zien het als een primaire verantwoordelijkheid te zorgen voor een veilige werksituatie voor onze medewerkers. Ook besteden we veel aandacht aan de veiligheidsaspecten van belanghebbenden zoals weggebruikers en omwonenden.

De bouwsector als geheel heeft een uitdagend jaar voor de boeg. De meest recente voorspellingen zijn eensluidend somber van toon. Ook in 2010 zullen de marktomstandigheden moeilijk zijn, waarbij sprake zal zijn van toenemende concurrentie en prijsdruk.

De sectoren waarin wij actief zijn, hebben een laat-cyclisch karakter. Orderportefeuilles komen verder onder druk te staan, werk wordt vaker uitgesteld en een aantal marktsegmenten, zoals de woning- en kantorenmarkt, toont nog geen teken van herstel. Private opdrachtgevers zullen zich, zo is de verwachting, terughoudend blijven opstellen en ook gemeenten en woningbouwcorporaties krijgen het moeilijker. Verder gaan wij er vanuit dat de rijksoverheid blijft investeren, waardoor de markt voor infrastructuur wel een stabiele ontwikkeling te zien zal geven.

Ook komend jaar houden wij onverminderd vast aan onze strategie die gericht is op versterking en verbetering van onze onderneming, waarbij de focus zal liggen op *operational excellence* met extra aandacht voor projectmanagement en risicomanagement. Wij zijn goed gepositioneerd om de komende uitdagingen het hoofd te bieden.

VolkerWessels is een concern met een gezonde financiële positie, sterke aandeelhouders, gemotiveerde en gepassioneerde medewerkers, een goede orderportefeuille en niet in de laatste plaats een breed portfolio van activiteiten. Wij zien de komende jaren dan ook realistisch en met vertrouwen tegemoet.

Gerard van de Aast

Voorzitter Raad van Bestuur

MISSIE, VISIE, FINANCIËLE DOELSTELLINGEN EN STRATEGIE

VolkerWessels is een hecht samenwerkende groep van bedrijven in binnen- en buitenland. Wij zijn partner bij de inrichting van de samenleving op het gebied van bouw, mobiliteit, energie- en communicatievoorzieningen en ontwikkelen, ontwerpen, realiseren, beheren en exploiteren.

Wij werken in een decentrale organisatievorm met 125 werkmaatschappijen en zijn met onze bedrijven actief op de volgende gebieden: woning- en utiliteitsbouw, industriebouw, vastgoedontwikkeling, beton- en waterbouw, wegenbouw, netwerkinfrastructuur (kabels en leidingen), telecominfrastructuur, spoorwegbouw en -onderhoud, installatietechniek, verkeerstechniek, materieelbeheer, parkmanagement, bouwtoelevering en advies en dienstverlening.

Onze kracht ligt onder andere in uitgebreide kennis en kunde in alle bouwdisciplines, de samenwerking bij multidisciplinaire en integrale projecten, een goede geografische spreiding, een solide financiële positie en gemotiveerde en deskundige medewerkers.

De werkmaatschappijen functioneren als zelfstandige ondernemingen met een eigen winst- en marktverantwoordelijkheid en maken onderdeel uit van een hecht, intern netwerk. Wij werken onderling samen op het gebied van business development, juridische zaken, personeelsontwikkeling, assurantiën, financiering en communicatie. Ook worden faciliteiten gedeeld op het gebied van automatisering, materieel, inkoop en dienstverlening.

Onze ondernemingen worden op clusterniveau aangestuurd door de Raad van Bestuur.

De onderscheiden clusters zijn:

- Bouw en Vastgoed Nederland (inclusief bouwtoelevering)
- Civiel, Wegen en Spoor
- Civiel, Wegen en Bouw Verenigd Koninkrijk
- Civiel, Wegen en Bouw Verenigde Staten/Canada
- Infratechniek en Telecom
- Toelevering en Dienstverlening

In vier (werk)weekenden heeft VolkerRail een spoortraject van 10 kilometer tussen Dordrecht en Moerdijk geheel vernieuwd. Een ombouwtrein verving 25.000 dwarsliggers en met in totaal 80 werktreinen is 70.000 ballast gezeefd, afgevoerd en aangevuld. In totaal werkten 1200 mensen in 24-uurs ploegdiensten aan deze opdracht. Tijdens het project is gekeken naar verbeterpunten om in de vervolgweekenden al direct efficiënter en effectiever met tijd en materieel om te gaan.

25.000 dwarsliggers voor spoorvernieuwing traject Dordrecht-Moerdijk

Het zwaartepunt van onze werkzaamheden ligt in Nederland. Verder zijn er vestigingen in: het Verenigd Koninkrijk, België, Duitsland, Polen, Estland, de Verenigde Staten en Canada. De projecten van de werkmaatschappijen vinden op wereldwijde schaal plaats. Gemiddeld 16.600 medewerkers geven dagelijks invulling aan het thema 'Samen bouwen aan wonen, werken en mobiliteit.'

Tot onze stakeholders behoren onder meer: de rijksoverheid, ministeries, provincies, gemeenten, Rijkswaterstaat, ProRail, waterschappen, institutionele beleggers, woningbouwcorporaties, het bedrijfsleven, institutionele opdrachtgevers, woonconsumenten, consortiumpartners, onderaannemers, brancheverenigingen, afvalverwerkers, energieleveranciers, onze medewerkers, werkgevers- en werknemersorganisaties, milieuorganisaties, kennisinstututen, lokale gemeenschappen en omwonenden en financiële instellingen.

Strategische visie

De strategie is er op gericht de huidige onderneming verder te versterken in balans met onze omgeving: veilig, integer en duurzaam. Hierbij wordt in eerste instantie de basis versterkt (*operational excellence*) en vanuit deze kracht gewerkt aan groei en het opschuiven in de waardeketen. Daarbij is autonome groei het uitgangspunt waarnaast acquisities, onder voorwaarden, niet worden uitgesloten. Doel daarbij is onze positie zodanig te versterken en uit te bouwen dat de onderneming bij verdere consolidatie een leidende positie inneemt in Nederland, Europa en Canada. De basis van onze onderneming wordt gevormd door onze medewerkers en ons management. Het is dan ook essentieel de kwaliteit van onze mensen te waarborgen en waar mogelijk te versterken.

Daarnaast hanteren wij de volgende kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen voor de periode 2010-2012:

Kwalitatief:

Versterken van de basis door *operational excellence*:

- Projectmanagement;
- Risicomanagement;
- Contractmanagement;
- Inkoopmanagement;
- Interne en externe samenwerking in multidisciplinaire projecten;
- Optimalisatie van werkkapitaal.

Integratie in de waardeketen richting dienstverlening en/of exploitatie.

Kwantitatief:

- Het realiseren van een EBITDA-marge van 5-6% van de omzet;
- Netto rendement op eigen vermogen van 15-20%;
- Solvabiliteit van 20-25%;
- EBITDA-bijdrage uit buitenlandse activiteiten van 20-25% van de totale EBITDA.

De in het verslagjaar behaalde resultaten laten zich als volgt met de gestelde financieel-strategische doelstellingen vergelijken:

	Gerealiseerd in 2009	Doelstelling 2010-2012
Het realiseren van een EBITDA-marge van 5-6% van de omzet	4,5%	5-6%
Netto rendement op eigen vermogen	10%	15-20%
Solvabiliteit	30%	20-25%
EBITDA-bijdrage uit buitenlandse activiteiten ten opzichte van totale EBITDA	13,5%	20-25%

Westerscheldekruising

Met behulp van twee horizontaal gestuurde boringen (van 1.350 en 1.450 meter) is een gasleiding succesvol onder de Westerschelde geïnstalleerd door Visser & Smit Hanab. De boringen zijn door een 450 tons boorrig uitgevoerd vanaf een tijdelijk werkeiland. De gasleiding is onderdeel van de landelijke uitbreiding van het hoofdtransportnetwerk van GasUnie, de Noord-Zuid route.

PERSONALIA RAAD VAN BESTUUR

Ing. G.J.A. (Gerard) van de Aast (1957), voorzitter.
Benoemd per 1 januari 2009. Daarvoor werkzaam als lid van de Raad van Bestuur van Reed Elsevier en CEO van Reed Business. Lid van de Raad van Commissarissen van Océ NV.

De heer Van de Aast ondersteunt vanuit zijn functie als CEO zijn collega-bestuursleden bij de aansturing van de onderscheiden clusters en is tevens verantwoordelijk voor het cluster Civiel, Wegen en Spoor en de stafdiensten HRM en Corporate Communicatie.

Ing. D. (Dick) Boers (1966)
Benoemd tot lid van de Raad van Bestuur in 2006. Werkzaam bij VolkerWessels sinds 1989, laatstelijk als directeur van VolkerWessels Bouw & Vastgoedontwikkeling BV in Rijssen.

De heer Boers is verantwoordelijk voor het cluster Bouw en Vastgoed Nederland, Toelevering en Dienstverlening (bouw en vastgoed).

Drs M.J. (Jolanda) Poots-Bijl RC (1969)
Benoemd tot lid van de Raad van Bestuur per 15 juli 2009. Daarvoor werkzaam als CFO en lid van de Raad van Bestuur van Connexxion.

Mevrouw Poots-Bijl is als CFO verantwoordelijk voor het financiële beleid en de stafdiensten Juridische Zaken en Assurantiën en Risicobeheer.

A. (Alfred) Vos (1969)
Benoemd tot lid van de Raad van Bestuur per 1 januari 2009. Daarvoor werkzaam als Chief Operating Officer Europe van AMB Property Corporation.

De heer Vos is verantwoordelijk voor de clusters Civiel, Wegen en Bouw Verenigd Koninkrijk, Civiel, Wegen en Bouw Verenigde Staten/Canada, Infratechniek en Telecom en Toelevering en Dienstverlening (infra).

BESTUURSSTRUCTUUR VOLKERWESSELS

VERSLAG VAN DE RAAD VAN BESTUUR

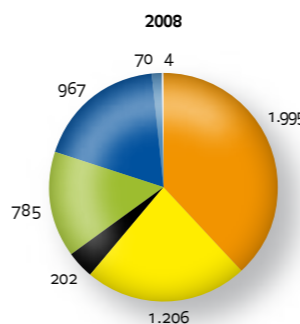
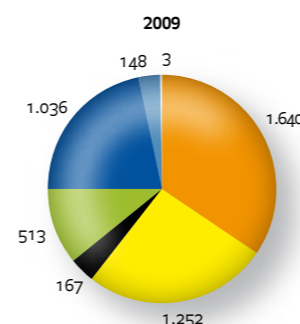
Kernpunten

- Bedrijfsopbrengsten: € 4.419 miljoen (2008: € 4.874 miljoen);
- Resultaat voor interest, belastingen, afschrijvingen en amortisatie (EBITDA): € 198 miljoen (2008: € 262 miljoen);
- Nettowinst: € 91 miljoen (2008: € 145 miljoen);
- Netto schuld: € 114 miljoen per 31 december (2008: € 305 miljoen);
- Orderportefeuille ultimo 2009: € 4.499 miljoen (2008: € 4.966 miljoen).

Kerncijfers
(in miljoenen euro's)

Ontwikkeling bedrijfsopbrengsten
(in miljoenen euro's)

- Bouw en Vastgoed Nederland
- Civiel, Wegen en Spoor
- Civiel, Wegen en Bouw VS/Canada
- Civiel, Wegen en Bouw UK
- Infratechniek en Telecom
- Toelevering en Dienstverlening
- Niet gealloceerd

	Bedrijfsopbrengsten		EBITDA	
	2009	2008	2009	2008
Bouw en Vastgoed Nederland	1.640	1.995	80	121
Civiel, Wegen en Spoor	1.252	1.206	44	39
Civiel, Wegen en Bouw VS/Canada	167	202	19	24
Civiel, Wegen en Bouw UK	513	785	7	24
Infratechniek en Telecom	1.036	967	13	31
Toelevering en Dienstverlening	148	70	47	43
Niet gealloceerd	3	4	-12	-20
Totaal	4.759	5.229	198	262
Af: Intercompany	-340	-355		
Bedrijfsopbrengsten/EBITDA	4.419	4.874	198	262

Algemeen

In het afgelopen jaar was de economie volop in beweging. De economische situatie had ook zijn weerslag op de bouwsector. 2009 was een moeilijk jaar waarin de onderneming een solide resultaat heeft behaald, vooral dankzij de gezonde financiële basis en de diversiteit aan activiteiten en markten waarop wij opereren.

Aanvankelijk liep de productiedaling in de bouw nog in lijn met andere bedrijfstakken, maar na de bouwvak verslechterde het beeld. Orderportefeuilles liepen terug en de vergunningen-afgifte voor woningen en utiliteitsgebouwen daalde. De verwachting is dat dit beeld zich in 2010 voortzet. Volgens het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid (EIB) werden in 2007 nog 80.000 woningen opgeleverd, in 2009 waren dat er minder: 72.000. Ook investeringen in de bouw van bedrijfspanden, kantoren en ziekenhuizen werden vaak uitgesteld. De terughoudendheid van banken in de financiering van bedrijven en projecten is van negatieve invloed geweest op de ontwikkeling. Onderhoudswerkzaamheden bleven mede dankzij langlopende contracten wel op niveau. Ook de markt voor grond-, weg- en waterbouw is stabiel gebleven, mede door extra investeringen van overheden.

De veranderende economische omstandigheden hebben gezorgd voor een sterkere focus op de beheersing van risico's, ook bij het aangaan van nieuwe projecten, een verdere verscherping op de sturing en aandacht voor werkkapitaalbeheer, een scherpe monitoring van aanwezige capaciteit in relatie tot de bezettingsgraden en, waar mogelijk, kostenreducties.

IBB Kondor bouwde in opdracht van Eurocommerce het project Mirage (het rechteregebouw) inclusief parkeergarage in Utrecht.

De orderportefeuille is ultimo 2009 / 2008 als volgt samengesteld:

Naar sectoren

(in miljoenen euro's)

	2009	2008
Bouw en Vastgoed Nederland	2.253	2.556
Civiel, Wegen en Spoor	991	957
Civiel, Wegen en Bouw VS/Canada	183	223
Civiel, Wegen en Bouw UK	450	547
Infratechniek en Telecom	789	857
Toelevering en Dienstverlening	24	25
Niet gealloceerd	-	-
Totaal	4.690	5.165
Af: Intercompany	-191	-199
Orderportefeuille	4.499	4.966

De samenstelling van de operationele marge (EBITDA uitgedrukt in een percentage van de bedrijfsopbrengsten) is als volgt:

EBITDA

(in procenten)

	2009	2008
Bouw en Vastgoed Nederland	4,9	6,1
Civiel, Wegen en Spoor	3,5	3,2
Civiel, Wegen en Bouw VS/Canada	11,4	11,9
Civiel, Wegen en Bouw UK	1,4	3,1
Infratechniek en Telecom	1,4	3,2
Toelevering en Dienstverlening	31,7	-
Niet gealloceerd	-	-
Concern	4,5	5,4

In het verslagjaar zijn de acquisities afgerond van het bedrijf Van Dulmen Telecommunicatie Kabelwerken BV en een deel van de infra-activiteiten van de Verhoeve Groep. Ook is een belang van 40% genomen in Dubotechniek Beheer BV. Met deze acquisities is onze marktpositie verder versterkt. De geacquireerde bedrijven zijn in 2009 in de consolidatie betrokken. In 2009 waren er geen grote desinvesteringen, slechts enkele kleine belangen zijn verkocht. De onderneming heeft een resultaat behaald dat beantwoordde aan de eerder uitgesproken verwachtingen.

Bedrijfsopbrengsten en orderportefeuille

In 2009 zijn de bedrijfsopbrengsten uitgekomen op een niveau van € 4.419 miljoen (2008: € 4.874 miljoen), een daling van € 455 miljoen. De orderportefeuille ultimo 2009 bedroeg € 4.499 miljoen ten opzichte van € 4.966 miljoen aan het eind van 2008.

Resultaat (EBITDA en netto winst)

Ondanks de moeilijke marktomstandigheden die een aantal van onze bedrijven hard heeft getroffen, zijn er bij veel bedrijven ook tevredenstellende resultaten behaald, waarmee het resultaat voor interest, afschrijvingen en belastingen (EBITDA) in 2009 is uitgekomen op een niveau van € 198 miljoen. Dit is € 64 miljoen lager dan in 2008 (€ 262 miljoen). De nettowinst bereikt een niveau van € 91 miljoen en is daarmee € 54 miljoen lager dan de over het verslagjaar 2008 behaalde netto winst (2008: € 145 miljoen).

Vermogenspositie

Het balanstotaal is in het verslagjaar afgenomen met € 133 miljoen tot € 3.163 miljoen (2008: € 3.296 miljoen).

De solvabiliteit ultimo 2009 voor winstbestemming bedraagt 30% (2008: 28%) en na winstbestemming 27% (2008: 26%) van het balanstotaal. De doelstelling van de vennootschap voor de komende jaren is een solvabiliteit van tenminste 20% van het balanstotaal, na aftrek van het over het betreffende boekjaar uit te keren dividend (na winstbestemming). Aan deze doelstelling wordt ultimo 2009 ruimschoots voldaan.

Netto schuld/operationeel werkkapitaal

De acties op het gebied van operationeel werkkapitaal hebben geleid tot een netto schuldreductie van € 191 miljoen ten opzichte van de stand ultimo 2008. De netto schuld ultimo 2009 bedraagt € 114 miljoen. Er is een focus op vermindering van het werkkapitaalbeslag die tot goede resultaten leidt en tot uitdrukking komt in de netto schuld. Ook de komende jaren staat dit onderwerp hoog op de agenda.

Investerings en acquisities

Wij streven een groeistrategie na gebaseerd op autonome, winstgevende groei van bestaande activiteiten, aangevuld met selectieve acquisities waarmee marktposities worden versterkt dan wel niches kunnen worden ingevuld. Uitgangspunt bij de beoordeling van mogelijke acquisities is dat de te acquireren onderneming een duidelijke meerwaarde voor de groep als geheel dient te leveren en bij moet dragen aan de realisatie van de strategische doelstellingen. Bij de beoordeling van mogelijke acquisities wordt ruim aandacht besteed aan het risicoprofiel van de investeringspropositie.

Investerings in materiële vaste activa

De netto investeringen in materiële vaste activa bedroegen in 2009 € 96 miljoen (2008: € 117 miljoen). Hiervan heeft € 11 miljoen betrekking op de in de consolidatie opgenomen acquisities die in het verslagjaar zijn afgerond (2008: € 12 miljoen). De afschrijvingen op materiële vaste activa komen in 2009 uit op € 71 miljoen (2008: € 68 miljoen).

Evenals in voorgaande verslagjaren hadden de investeringen voornamelijk betrekking op vervanging en uitbreiding van, voor de uitvoering benodigd, materieel. Ook is geïnvesteerd in twee asfaltcentrales (Doetinchem en Rosendaal) en de Stemat Spirit, een werkschip dat ingezet gaat worden voor het leggen van kabels van en naar windmolenparken op zee.

Financiering

Wij voorzien in onze werkkapitaalbehoefte door op één centraal punt externe financieringen aan te trekken. Vanuit deze centrale treasuryfunctie is een interne financieringsstructuur gecreëerd. Verder wordt actief gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de geldmarkten bieden. Ter financiering van individuele projecten op het niveau van werkmaatschappijen worden projectfinancieringen aangetrokken. Projectfinancieringen worden op non-recourse of limited recourse basis gefinancierd. Wij voldoen ruimschoots aan de voor de financiering overeengekomen convenanten. In mei 2007 hebben wij onze financieringsarrangementen vernieuwd. Met deze arrangementen staat € 600 miljoen gegarandeerd ter beschikking voor de financiering van onze werkkapitaalbehoefte. Voor deze financiering zijn geen zekerheden verstrekt.

Risicobeheersing

Risicobeheersing en interne controlesystemen hebben tot doel de belangrijkste risico's waaraan de onderneming is of kan worden blootgesteld, inzichtelijk te krijgen, te mitigeren en/of te monitoren om de realisatie van de gestelde doelen zo goed mogelijk te waarborgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de decentrale organisatiestructuur van de onderneming en wordt gestreefd naar systemen die passen bij de omvang, aard van de activiteiten en risicoprofiel van de specifieke werkmaatschappijen. Daarbij zijn wij ons ervan bewust dat geen enkel systeem, hoe goed ook, de absolute zekerheid kan bieden dat ondernemingsdoelstellingen worden gerealiseerd of dat alle onjuistheden kunnen worden voorkomen. Al in voorgaande jaren is een aanvang gemaakt met een proces waarin op systematische wijze de interne risicobeheersings- en controlesystemen zijn geëvalueerd. Dit proces moet leiden tot een jaarlijks intern onderzoek door de werkmaatschappijen van de bestaande risicobeheersings- en controlesystemen.

De interne risicobeheersings- en controlesystemen omvatten zowel algemene als specifieke beheersmaatregelen, die zijn gericht op het beheersen van risico's op ondernemings-, werkmaatschappij- en projectniveau. Voornoemde maatregelen betreffen onder meer:

- een bevoegdheidenschema waarin instructies voor de directies van de werkmaatschappijen worden gegeven op het gebied van onder andere het aannemen van projecten, het aangaan van investeringsverplichtingen en het procuratieschema;
- een planning- en controlcyclus, waarbij periodiek door het operationele management gerapporteerd wordt over de ontwikkeling van de relevante markten, de financiële voortgang van zaken in relatie tot het budget en de financiële en operationele voortgang van projecten; en
- een accounting manual waarin wordt voorgeschreven op welke wijze de interne en externe financiële verslaglegging moet worden ingericht en welke procedures daarvoor moeten worden doorlopen.

Wij onderkennen de volgende risicogebieden:

- Algemene risico's;
- Marktrisico's;
- Operationele risico's; en
- Financiële risico's.

Algemene risico's

Reputatie

Wij zijn ons bewust van onze positie in het maatschappelijk verkeer en hechten groot belang aan onze reputatie. Als onderneming die in zeer uiteenlopende marktgebieden opereert met een groot aantal verschillende werkmaatschappijen bestaat het risico dat incidenten bij werkmaatschappijen gevolgen hebben voor onze algemene reputatie. Gebeurtenissen binnen werkmaatschappijen die een reputatierisico met zich mee kunnen brengen worden standaard gemeld bij de Raad van Bestuur.

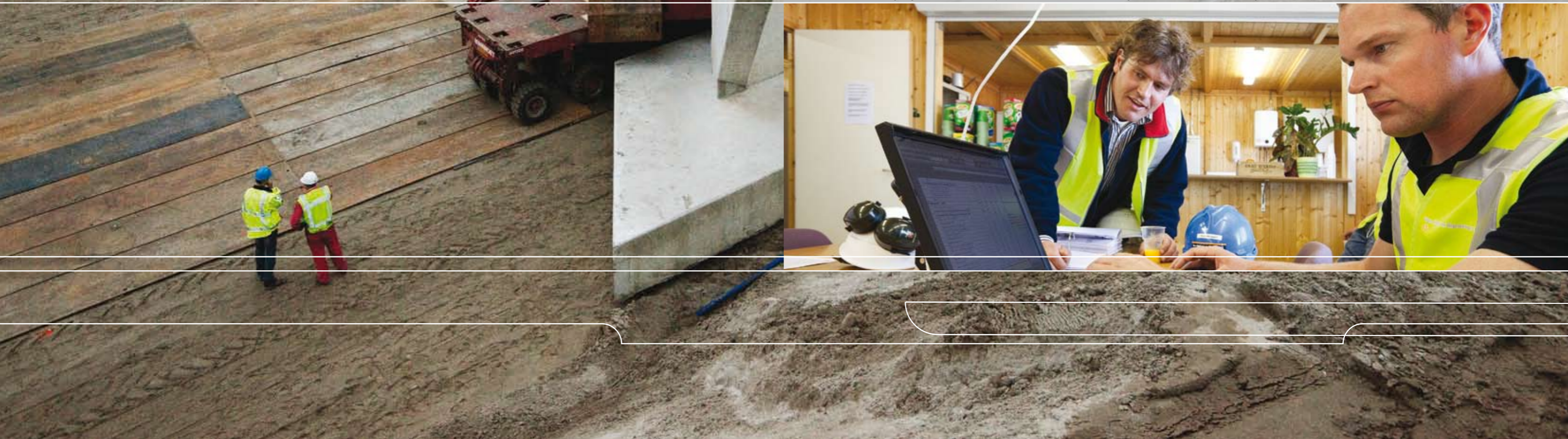
Integriteit

Wij doen geen concessies waar het gaat om het integriteitsbeleid. De naleving van de gedragscode wordt strikt gecontroleerd en is gecompleteerd met een compliance programma. Incidenten

Spoorverdubbeling

In opdracht van ProRail verdubbelt de combinatie VLARK (Van Hattum en Blankevoort, KWS Infra en Holland Scherm) het spoor tussen Vleuten en het Amsterdam-Rijnkanaal van twee naar vier sporen. Ter hoogte van Leidsche Rijn wordt het spoor op een zes meter hoge dijk gelegd en komen er 15 onderdoorgangen. Zo werkt de spoorbaan niet als afscheiding tussen de verschillende wijken.

worden onderzocht en kunnen arbeidsrechtelijke consequenties hebben. Daarnaast is integriteit een vast gespreksonderwerp tussen de Raad van Bestuur en de directies van werkmaatschappijen tijdens de reguliere overlegvergaderingen.

Medewerkers

Wij proberen door onze activiteiten en de wijze waarop wij hierover communiceren te laten zien dat de bouwsector een zeer interessante werkgever kan zijn. Ons veelzijdig portfolio van activiteiten met grote geografische spreiding biedt aan mensen met diverse achtergronden en opleidingen een mooie uitdaging. Met interne scholingsprogramma's, loopbaanplanning en gerichte wervingsprogramma's wordt gezorgd voor een positionering van ons bedrijf als aantrekkelijk werkgever.

Marktrisico's

De diversiteit van onze activiteiten maakt dat de risico's die verbonden zijn aan de activiteiten in de diverse markten onderling sterk verschillen. Onze diversificatie en geografische spreiding verminderen de gevoeligheid van de onderneming voor wisselende markt- en conjuncturele omstandigheden.

Tevens onderkennen wij marktrisico's ten gevolge van politieke besluitvorming en aanbestedingsniveaus van (semi)publieke lichamen. Vertragingen of plotselinge wijzigingen in politieke besluitvorming en fluctuaties in investeringsbudgetten van overheden kunnen, doordat een substantieel deel van de activiteiten afhankelijk is van door overheden aanbestede opdrachten, van invloed zijn op het niveau van onze bedrijfsopbrengsten.

Wij onderhouden ter beheersing van deze risico's regelmatig contact met diverse relevante politieke en bestuurlijke geledingen om de gevolgen van voorgenomen maatregelen onder de aandacht te brengen.

De Gemeente Goes vond dat op het Nansenplein te veel ongelukken gebeurden. Daarom werd besloten blauwgroen asfalt en rood asfalt toe te passen om het fietsersdeel duidelijker zichtbaar te maken voor het overige verkeer. In het asfalt is led-verlichting aangebracht die gaat knipperen op het moment dat een fietser wil oversteken. Gelijktijdig branden er lampjes op de waarschuwingborden aan beide zijden van de oversteekplaats. Voor al te enthousiaste bromfietzers zijn speciale drempels aangelegd.

Asfalt Productie Hoogblok-land en KWS Infra werkten nauw samen bij dit project.

Veiliger oversteken in Goes dankzij blauwgroen asfalt

Operationele risico's

Contract- en projectrisico's

Onze ondernemingen realiseren complexe projecten op basis van een groot scala aan contractvormen. Voor een groot deel van de projecten is sprake van een vooraf overeengekomen, in meer of mindere mate, vaste prijs. Dit brengt het risico met zich mee dat ten gevolge van fouten in ontwerp, kostenbegroting of uitvoering kosten aanzienlijk hoger uitvallen dan oorspronkelijk begroot. Deze fouten kunnen verliezen en negatieve kasstromen tot gevolg hebben. Duidelijke projectspecificaties, goed vastgelegde afspraken, (technische) projectreviews en goede en volledige kostenbegrotingen, evenals de juridische toetsing van contracten, vormen de basis voor de beheersing van deze risico's. Om het aangaan van ongewenste risico's te voorkomen moeten aanbiddingen die een bepaald bedrag te boven gaan voorafgaand schriftelijk worden goedgekeurd door de Raad van Bestuur c.q. Raad van Commissarissen. Daarbij vormt de risicoinventarisatie van de betreffende aanbidding, naast een review van de calculatie, een belangrijk beslissingscriterium.

Contract- en projectrisico's met betrekking tot projectontwikkeling

Wij ontwikkelen als deel van ons totale activiteitenportfolio ook vastgoed voor eigen rekening en risico. Leegstand en/of tegenvallende verkopen kunnen daarbij aanleiding geven tot verliezen en een te hoog beslag op werkkapitaal. Ter beheersing en voorkoming van deze risico's zijn onder meer de volgende maatregelen van kracht:

- Woningbouwprojecten in Nederland vinden pas doorgang als 70% van de in verkoop gebrachte woningen is verkocht en de financiering ervan door de koper is zeker gesteld;
- Commercieel vastgoedprojecten vinden pas doorgang als het te bouwen object vooraf verkocht is (met beperkte huurgarantie) dan wel grotendeels is verhuurd;
- Investerings in grondposities behoeven de voorafgaande goedkeuring van de Raad van Bestuur.

Verkoop en/of verhuur van vastgoed evenals de totale grondpositie wordt maandelijks in kaart gebracht en daar waar nodig wordt actie ondernomen.

Aansprakelijkheidsrisico

De complexiteit en omvang van de door ons uitgevoerde projecten brengt met zich mee dat fouten in de voorbereiding en uitvoering kunnen leiden tot een aanzienlijke (financiële) aansprakelijkheid. Wij brengen, waar mogelijk, algemene en specifieke uitvoeringsrisico's onder bij verzekeraars. Hierbij worden verzekeringsarrangementen gesloten met partners waarbij continuïteit en solvabiliteit belangrijke aandachtspunten vormen. Verder beperken wij het aansprakelijkheidsrisico voor het concern via aansprakelijkheidsafgrenzingen binnen onze organisatiestructuur.

De projecten binnen ons concern worden geoffreerd en uitgevoerd in samenwerking met derden in vof- of bv-vorm: dit zijn zowel partners uit de branche waarin wij actief zijn als partners daarbuiten. Zowel de afdelingen Juridische Zaken als Fiscale Zaken zijn nauw betrokken bij het vormgeven en beoordelen van deze samenwerkingsvormen.

Acquisities en integratie van bedrijven

Bij het streven naar verdere uitbreiding trachten wij de juiste balans te vinden tussen autonome groei en groei door acquisities. De afgelopen jaren zijn wij actief geweest op het gebied van acquisities, met een aantal kleinere transacties. Bij elke acquisitie ontstaat de mogelijkheid dat het concern wordt geconfronteerd met uiteenlopende maatschappelijke, economische en sociale omstandigheden. Teneinde deze risico's te beperken, werken wij aan voortdurende versterking van de processen voor acquisitie en integratie. De betreffende stafafdelingen op centraal niveau, de werkmaatschappijen en het regionale management worden nauw betrokken bij het uitvoeren van doeltreffende due diligence-onderzoeken en bij het voorbereiden van plannen voor de feitelijke overname en de integratie. Een jaar na overnamedatum wordt de acquisitie nog eens door alle betrokkenen geanalyseerd en wordt gekeken of alle verwachtingen daadwerkelijk zijn gerealiseerd.

Financiële risico's

Wij delen het financiële risico op in een tweetal deelgebieden: liquiditeitsrisico en krediet-, rente- en valutarisico's.

Liquiditeitsrisico

Onder liquiditeitsrisico wordt verstaan: het risico dat wij niet in staat zijn om aan onze financiële verplichtingen te voldoen wanneer deze verschuldigd zijn. Ons liquiditeitsbeheer is erop gericht ervoor te zorgen dat er altijd voldoende liquiditeit is om aan de verplichtingen te voldoen wanneer deze verschuldigd zijn, zowel onder normale als bijzondere omstandigheden. De liquiditeitsruimte is gewaarborgd door de in 2007 aangetrokken gecommiteerde financiering van maximaal € 600 miljoen. Deze financiering bestaat uit een term loan van € 300 miljoen met een looptijd van 5 jaar en een kasgeldfaciliteit van € 300 miljoen voor 5 jaar. Voor de hierboven vermelde gecommiteerde financiering zijn financiële convenanten van toepassing, gerelateerd aan de leverage ratio en interest cover ratio.

De leverage ratio is de uitkomst van nettoschuld gedeeld door EBITDA, een en ander volgens de met de bankgroep overeengekomen definities voor nettoschuld en EBITDA. De maximale leverage ratio is 2,75 en de minimale interest cover ratio is 5,35. Aan beide convenanten wordt over het boekjaar 2009 ruimschoots voldaan.

Alles ademt historie in de wijk Brandevoort in Helmond: gevels, ramen, stenen, uithangborden, lantaarnpalen en hekken. Tot in de kleinste details is gewerkt aan deze wijk die geroemd wordt in binnen- en buitenland. SDK Vastgoed is nagenoeg klaar met de opdracht en gebruikt het als schoolvoorbeeld van marktconform bouwen.

In 2009 is er binnen het concern een nieuwe impuls gegeven aan de onderwerpen werkkapitaalbeheer en nettoschuldreductie. Er vinden maandelijks rapportages plaats waarbij werkkapitaal en netto schuldpositie als belangrijke KPI's zijn opgenomen.

De extra aandacht van alle werkmaatschappijen die aan deze onderwerpen in 2009 is geschonken heeft geresulteerd in een schuldreductie ten opzichte van ultimo 2008 van € 191 miljoen. De doelstelling voor de komende jaren is om het werkkapitaal verder te reduceren.

Krediet-, rente- en valutarisico's

Kredietrisico is het risico van financieel verlies voor het concern indien een partij waar wij een vordering op hebben de aangegane contractuele verplichtingen niet nakomt. Een belangrijk deel van onze opdrachtgevers bestaat uit publieke organisaties (overheden), waardoor het kredietrisico voor dit deel van de omzet minimaal is. Het concern heeft een kredietbeleid vastgesteld en het kredietrisico wordt voortdurend bewaakt. Waar nodig wordt de afnemer aan een kredietbeoordeling onderworpen. Ook binnen onze maandrapportage is het kredietrisico een belangrijke KPI.

Ons rentebeleid is gericht op beperking van de invloed van wijzigende renteniveaus op het resultaat van de onderneming. Daartoe is voor een deel van de gecommiteerde financiering een tweetal renteswaps afgesloten ten bedrage van € 150 miljoen en € 250 miljoen. Met het afsluiten van deze renteswaps is de rente gefixeerd op respectievelijk 4,53 procent en 4,56 procent (exclusief opslag). De looptijd hiervoor bedraagt 5 jaar vanaf 2007.

Het valutarisico is voor ons zeer beperkt aangezien verreweg het grootste deel van de kasstromen binnen het concern plaatsvindt in euro's. Daarnaast worden valutarisico's beperkt door middel van het aantrekken van financieringsarrangementen in lokale valuta voor onze werkmaatschappijen buiten de eurozone.

Realisatie financiële doelstellingen

Het projectmatig karakter van de activiteiten en de daarmee gepaard gaande risico's bergen het gevaar in zich dat intern gestelde financiële doelstellingen niet behaald worden. Deze risico's worden beheerst door een uitgebreide systematische financiële kwartaal- en prognoserapportage in relatie tot een 'bottom up', vanuit de projecten gestuurd, budgetteringsproces. Ook wordt regelmatig gerapporteerd over de financiële voortgang van de grotere projecten.

Onze decentrale structuur brengt met zich mee dat voornoemde rapportages regelmatig gedurende het jaar door de Raad van Bestuur met de directies van de werkmaatschappijen worden besproken, waarbij uitdrukkelijk de aandacht uitgaat naar de wijze waarop deze ondernemingen hun risico's beoordelen en managen. Waar nodig wordt ter beheersing van risico's centraal binnen het concern aanwezige expertise ingezet.

"Luisteren naar de markt" geeft Brandevoort cachet

BOUW EN VASTGOED NEDERLAND

Bouwen Vastgoed Nederland
(in miljoenen euro's)

	2009	2008
Bedrijfsopbrengsten	1.640	1.995
Orderportefeuille	2.253	2.556
EBITDA	80	121
Operationeel werkkapitaal	340	431
EBITDA/bedrijfsopbrengsten	4,9%	6,1%
Gemiddeld aantal medewerkers	3.998	4.400

VolkerWessels is in Nederland actief in bouw- en vastgoedontwikkeling met ruim 40 ondernemingen (zie structuuroverzicht op pagina 142 van dit verslag). De bedrijven worden aangestuurd vanuit vier geografisch ingedeelde regio's.

In de Bouwtoelevering zijn onder meer de volgende bedrijven actief: VolkerWessels Bouwmaterieel, De Groot Vroomshoop, Westo Prefab Betonsystemen, Reinaerd Deuren, de PCH Dienstengroep, Aveco de Bondt en De Mors Timmerfabriek.

Marktonwikkeling

De Nederlandse woning- en utiliteitsbouw werd in 2009 geconfronteerd met een sterk dalend werkaanbod. De productie en orderportefeuilles bleven als gevolg van overlopende activiteiten uit voorgaande jaren nog redelijk goed op peil. Het aantal nieuwe projecten dat op de markt kwam, daalde sterk. Als gevolg daarvan ontstond druk op prijzen en marges. Bovendien nam de onzekerheid toe over de startdatum van projecten. Het aantal opgeleverde woningen in Nederland bedroeg 72.000. In de utiliteitsbouw daalde de productie met circa 7,5%.

De bouw van woningen in het duurdere segment is nagenoeg stilgevallen. In de goedkopere segmenten verliep de verkoop nog redelijk maar ook hier heerst terughoudendheid. Dat hangt onder meer samen met het gedaalde consumentenvertrouwen, waardoor de start van nieuwe projecten langer op zich laat wachten. Ook financierings- en liquiditeitsproblemen bij zowel consumenten, particuliere ontwikkelaars als woningbouwcorporaties dragen bij aan vertragingen in de uitvoering van geplande projecten.

Ook in de utiliteitsbouw is het aantal nieuwe projecten sterk teruggeslagen. Zowel eigenaren/gebruikers als beleggers zijn zeer terughoudend als gevolg van de recessie die tot een grotere leegstand in vrijwel alle sectoren van de markt heeft geleid. Daar komt bij dat de banken weinig toeschietelijk zijn bij het aanbieden en verlenen van financieringen. Het lage rentepeil biedt nauwelijks soelaas, aangezien de banken hun gewijzigde risicoperceptie vertalen in hogere opslagen.

Een lichtpunt is dat de toename van de vraaguitval, vooral in de woningsector, tegen het eind van het jaar tot stilstand lijkt te zijn gekomen. De daling van de prijzen van bestaande woningen is beperkt gebleven en de druk op de bouwkosten is een factor die hierbij een rol speelt. De meest recente voorspellingen voor 2010 zijn echter somber. Het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid (EIB) verwacht dat de marktsituatie moeilijk blijft met toenemende concurrentie en prijsdruk.

Strategie

Dankzij de redelijk goed gevulde orderportefeuille konden wij in de loop van het verslagjaar de organisatie op beheerste wijze aanpassen aan de verslechterde marktomstandigheden. Door het niet of slechts gedeeltelijk invullen van het natuurlijke verloop en een vermindering van externe inhuur kon de capaciteit zonder drastische ingrepen worden ingekrompen. In de regio-Zuid zijn twee bedrijven samengevoegd.

Gang van zaken

Daarnaast hebben wij veel nadruk gelegd op de kwaliteit van onze producten en dienstverlening. De financiële slagkracht verschaftte ons met regelmaat tevens een voorkeurspositie bij opdrachtgevers, aangezien er in de huidige marktomstandigheden meer gelet wordt op de continuïteit van de aannemers.

Operationeel hebben wij opnieuw veel aandacht geschonken aan vermindering van faalkosten, een relatief eenvoudige manier om de druk op de marges deels te compenseren. Daarnaast hebben wij opnieuw geïnvesteerd in verdere ontwikkeling van bestaande concepten, zoals de VolkerWessels Plus-woning en in de ontwikkeling van nieuwe concepten zoals GreenUpgrade waarbij bestaande woningen (grondgebonden en gestapelde bestaande bouw) systematisch duurzaam worden gerenoveerd zodat ze een A-label krijgen en op de lange termijn verhuurbaar blijven. Duurzaamheid is hierbij een belangrijk thema. Voor TNT is het duurzaamste gebouw van Nederland opgeleverd (in Veenendaal) en in mei van 2009 is gestart met de bouw van het nieuwe hoofdkantoor van dit bedrijf in Hoofddorp. Wat op het oog een gewoon kantoorgebouw lijkt te worden, zit onderhuids vol met noviteiten die ervoor zorgen dat dit het meest duurzame gebouw van Nederland wordt.

Als gevolg van de marktomstandigheden stonden omzet en marge onder druk. Wij zijn op de woningmarkt succesvol met enkele eigen concepten, zoals de eerder genoemde Plus-woning en Climate Ready. De Plus-woning kenmerkt zich door efficiënte bouw, gebruik van duurzame materialen, lage kosten, een korte bouwtijd en een grote individuele keuzevrijheid. Climate Ready houdt in dat een woning voorbereid wordt op de inbouw van een aantal energie-efficiënte toepassingen, zoals een warmtepomp en een zonneboiler. De koper kan, afhankelijk van de individuele situatie, kiezen welke componenten worden ingebouwd. In 2009 werden alle door ons gebouwde woningen standaard met Climate Ready aangeboden. Door deze integratie worden de voordelen van beide concepten gecombineerd. Er werden in totaal door onze bouwbedrijven 4.657 woningen opgeleverd tegen 5.413 in 2008. Het ging hierbij om 1.947 woningen die in eigen beheer waren ontwikkeld.

Grandeur aan de Maasboulevard in Venlo

Le Carrefour maakt stationsgebied weer sprankelend

Nieuwbouwwerkzaamheden aan Le Carrefour in Leiden, het toekomstige kantoorgebouw van Achmea. Vlak naast het treinstation Leiden-Centraal is door hoofdaannemer Visser & Smit Bouw een kantoorpand gerealiseerd waarvoor Volker Staal en Funderingen het funderingswerk verricht.

In de utiliteitsbouw lag de activiteit nog steeds op een redelijk niveau, dankzij de overloop van projecten uit voorgaande jaren. Begin 2010 werd het nieuwe hoofdkantoor van KPMG in Amstelveen volledig opgeleverd, nadat in 2009 de eerste fase gereed was gekomen. Andere opvallende projecten die in het verslagjaar werden afgerond, waren Eurocommerce (WTC) in Almere, de "Rots" en Symphony aan de Zuidas in Amsterdam en een hotel bij de herontwikkelde Lichttoren in Eindhoven. Begonnen werd met de bouw van het nieuwe gemeentehuis in Hardenberg, dat het meest duurzame gemeentehuis van Nederland wordt, het appartementencomplex Calypso in het centrum van Rotterdam en het project Maasoever in Venlo. Doorlopende projecten waren onder meer de bouw van het kantoor Carrefour voor Achmea in de Leidse binnenstad en de ontwikkeling en bouw van Op Buuren, een nieuw dorp in een historische context aan de Vecht bij Maarssen. Nieuw verworven projecten waren onder meer de opdracht voor het nieuwe hoofdkantoor van TNT in Hoofddorp en het ROC in Leiden. Bij de werving van nieuwe opdrachten speelden de financiële kracht en onze goede reputatie en die van onze werkmaatschappijen een doorslaggevende rol.

Volker Staal en Funderingen heeft vier kilometer dijk versterkt voor het project Dijkversterking Nederlek in Lekkerkerk. Het werk omvat het verankeren van ruim 4 kilometer damwand. Om de damwand te verankeren moeten 1412 schroefgroutankers

aangebracht worden.

Vooruitzichten

Voor 2010 zijn de vooruitzichten nog onzeker. Een herstel in de bouw wordt voorspog niet verwacht. Er komen weliswaar nog steeds nieuwe projecten op de markt, maar als gevolg van de grote en toenemende overcapaciteit staan de prijzen onder druk. Lagere (inkoop)kosten en een hogere productiviteit kunnen hiervoor slechts gedeeltelijk compensatie bieden.

Onze bedrijven zijn het jaar ingegaan met een redelijk goed gevulde orderportefeuille, maar de kans dat sommige projecten deels niet in uitvoering komen is aanwezig, mede als gevolg van financiële beperkingen bij de opdrachtgevers. Daarnaast nemen de betalingsrisico's ook toe. Al met al verwachten wij een moeilijk jaar, waarin het resultaat wederom onder druk zal staan.

Bouwtoelevering

De bedrijven in de sector Toelevering, Advies en Dienstverlening zijn deels actief voor andere VolkerWessels-ondernemingen, maar verlenen daarnaast hun diensten aan derden. Bij de meeste van onze ondernemingen in deze sector stonden omzet, marge en resultaat onder druk als gevolg van het geringere werkaanbod. Dit leidde onder meer tot een lagere bezettingsgraad van het beschikbare materieel.

Door de lengte van het damwandtracé, is er veel variatie in bodemopbouw en daardoor in ankerniveaus en ankerkrachten. In totaal boort VSF ruim 41,6 kilometer aan ankerstaven met een totale pluglengte van ruim 11,7 kilometer. Voor de dijkversterking wordt de rivierzijde van de dijk verbreed en verhoogd. Aan de polderzijde van de dijk is dit niet mogelijk in verband met de aanwezige bebouwing. Daarom is gekozen voor het aanbrengen van een verankerde damwand. Omdat de ruimte beperkt is, moeten de damwanden en de ankers vanaf de dijk aangebracht worden. Moeilijkheid daarbij is dat het verkeer moet kunnen blijven passeren.

Verankerde damwand voor dijkversterking in Lekkerkerk

Civiel, Wegen en Spoor
(in miljoenen euro's)

De toeleveringsbedrijven werden vooral in het tweede halfjaar van 2009 getroffen door vraaguitval en prijsdruk. Dit betrof vooral voor ondernemingen die toeleveren aan de woning- en utiliteitsbouw. Onze bedrijven Volker Wessels Bouwmaterieel, De Groot Vroomshoop, Timmerfabriek de Mors Rijssen, Westo Prefab Betonsystemen, Reinaerdt Deuren en EDCO Türen ondervonden hiervan duidelijk de weerslag. Voor 2010 wordt geen verbetering voorzien, gezien de sobere vooruitzichten voor de bouwproductie. PCH (parkeerbeheer en facilitaire dienstverlening) behaalde een bevredigend resultaat. Er werden nieuwe parkeercontracten afgesloten in Almere, Alkmaar en 's-Hertogenbosch, terwijl een omvangrijk contract in Amsterdam werd verlengd. PCH is ook exploitant van de nieuwe IJbaan Twente. Wij verwachten in 2010 een goed resultaat. Munt Centrale Nederland (geldtransport) maakte een redelijk jaar door. De activiteiten werden uitgebreid dankzij nieuwe contracten, afkomstig van onder meer ABN Amro en de Rabobank.

CIVIEL, WEGEN EN SPOOR

	2009	2008
Bedrijfsopbrengsten	1.252	1.206
Orderportefeuille	991	957
EBITDA	44	39
Operationeel werkkapitaal	137	161
EBITDA/bedrijfsopbrengsten	3,5%	3,2%
Gemiddeld aantal medewerkers	5.484	5.681

Civiel

VolkerWessels is actief in de beton- en waterbouw met onder meer de bedrijven Van Hattum en Blankevoort, Volker Staal en Funderingen, Volker Construction International en Suction Pile Technology.

Marktontwikkelingen

De markt voor beton- en waterbouw ontwikkelde zich in 2009 redelijk gunstig. Dit was in belangrijke mate te danken aan een groot aantal omvangrijke infrastructurele projecten van de overheid. Op de markt worden steeds meer grote, geïntegreerde projecten aangeboden, waarbij de overheid als opdrachtgever niet alleen selecteert op prijs, maar ook op de geboden kwaliteit. Wij zijn als concern goed gepositioneerd om op deze kwaliteitstrend in te spelen.

Strategie

Van Hattum en Blankevoort speelt op de grote, geïntegreerde projecten in door meer samenwerking te zoeken met andere werkmaatschappijen, zoals KWS Infra en Vialis. Ook zijn de organisatie en de processen aangepast om de steeds complexer wordende projecten beter te kunnen beheersen. In 2009 is veel verbetering bereikt in de bedrijfsvoering, waardoor vooral in de ontwerpfase de kwaliteit van de procesvoering is verhoogd.

Gang van zaken

In het verslagjaar was Van Hattum en Blankevoort actief in een aantal grote projecten. De bouw van kunstwerken voor de reconstructie van de rondweg 's-Hertogenbosch is afgerond evenals het station RAI/Europaplein van de Noord-Zuidlijn in Amsterdam. Ook werd een spoorverdieping bij Almelo gerealiseerd. In Den Haag is de Hubertustunnel opgeleverd, de langste stadstunnel van Nederland.

Een andere interessante opdracht betreft de aanleg van kademuuren op de Tweede Maasvlakte; de uitvoering van dit werk is aangenomen in 2009 en begint in 2010. Verder zijn nieuwe opdrachten verworven, veelal in combinatie met zusterbedrijven. Wij namen met succes deel aan de aanbesteding van enkele projecten in het kader van de spoedaanpak van de Nederlandse overheid.

Verbeteringen en vernieuwingen in de procesbeheersing van projecten droegen bij aan de verwerking van deze opdrachten. Dankzij de gunstige marktontwikkeling en de doorgevoerde organisatorische en procesverbeteringen is de omzet gestegen. Het resultaat stond echter onder druk door hoge aanbestedingskosten.

Volker Staal en Funderingen realiseerde een goede omzet en een positief resultaat. Bij de staalbouw stonden de marges onder druk als gevolg van een grotere concurrentie. De werkvoorraad op het gebied van funderingen is tevredenstellend.

Vooruitzichten

Voor 2010 zijn de vooruitzichten redelijk positief. De orderportefeuille voor onze Nederlandse activiteiten is voldoende op peil, terwijl wij bovendien kansen zien in de spoedprojecten van de Nederlandse overheid die ook in 2010 op de markt zullen komen. Operationeel blijft de aandacht in belangrijke mate gericht op verbetering van het projectmanagement.

Beton- en waterbouw buitenland

Onze internationale beton- en waterbouwactiviteiten worden verricht door Volker Construction International en Suction Pile Technology.

In het buitenland zijn enkele grote projecten met succes voltooid. In Londen is de bouw van een steiger bij het Isle of Grain afgerond, terwijl in Oslo de bouw van de eerste afzinktunnel in Noorwegen is gerealiseerd. In Gibraltar leverden wij een appartementencomplex op en in Schotland werden we aangewezen als ‘preferred bidder’ voor de bouw van een golfcentrale, die golfkracht omzet in energie.

Suction Pile Technology verwierf de opdracht voor het ontwerp, fabricage, transport en installatie van een olieproductieplatform op de Noordzee. Voor het plaatsen en de verankering op de zeebodem wordt een in eigen huis ontwikkelde technologie toegepast. De werkvoorraad is beperkt, maar in 2010 wordt gerekend op nieuwe mogelijkheden.

Voor de bouwvak van 2009 nam KWS Infra het werk aan om de Ringweg A10-Oost bij Amsterdam te reconstrueren en asfaltverharding aan te brengen. In totaal werd 11.000 ton ZOAB verwerkt. Er zijn voor het project twee asfaltsets ingezet waarvan een machine met een werkbreedte tussen de 11 en 13 meter, bijgestaan door de Shuttle Buggy.

Shuttle Buggy voor de A10 Oost

VolkerWessels is in de wegenbouw actief, onder aansturing van KWS Infra met de bedrijven Gebr. van Kessel, Bruil Infra, Verhoeve Infra, Smits Neuchâtel, Timmer-Verzijl, Pongers Groep en MJO Holding.

Wegen

Marktontwikkelingen

Op de Nederlandse wegenbouwmarkt zijn de gevolgen van de recessie in 2009 goed zichtbaar geworden. Dat kwam vooral tot uitdrukking in het vrijwel volledig wegvallen van opdrachten uit de private sector vanwege het uitstellen of annuleren van onderhouds- en nieuwbouwprojecten. De private sector tekent voor ongeveer een kwart van het werkaanbod in de sector. De orderstroom van de lagere overheid bleef in het eerste half jaar op peil, terwijl deze in het laatste half jaar een duidelijke krimp vertoonde. Het aantal opdrachten van de centrale overheid nam zelfs licht toe, mede dankzij de versnelde uitvoering van reeds geplande projecten.

Het lagere werkaanbod leidde tot een grotere onderlinge concurrentie tussen de aanbieders en daardoor tot een druk op de prijzen.

Inmiddels is de aanbesteding van de zogenaamde spoedprojecten van de rijksoverheid op gang gekomen. De eerste werken zullen in 2010 in uitvoering worden genomen. De overheid let bij de gunning niet alleen op de prijs maar ook op de kwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn: de doorstroming van het verkeer, de samenwerking met de opdrachtgever, de beschikbaarheid van de weg en de mate waarin innovatieve oplossingen worden geboden. KWS Infra heeft daarvoor een goede uitgangspositie, dankzij de solide reputatie van de onderneming en de mogelijkheden die de samenwerking met zusterbedrijven kan opleveren.

De tendens bij opdrachtgevers om complexe projecten integraal aan te besteden, inclusief ontwerp (design & construct) zette door. In een aantal gevallen wordt ook het onderhoud na afronding van de bouw aan het contract toegevoegd. Hoewel de grotere aanbieders inmiddels aan deze manier van werken gewend zijn, merken wij op dat door deze nieuwe manier van aanbesteden hoge kosten moeten worden gemaakt. Wij pleiten er daarom voor om in een vroegere of eerdere fase van het aanbestedingsproces het aantal gegadigden te beperken (‘trechters’) om zodoende veel onnodig werk voor schaarse specialisten te voorkomen.

Strategie

KWS Infra probeert de moeilijke marktomstandigheden het hoofd te bieden door zich maximaal te richten op grote en complexe projecten van de rijksoverheid zonder daarbij de bestaande opdrachtgevers uit het oog te verliezen. Bij de acquisitie daarvan wordt waar mogelijk samengewerkt met andere bedrijven van VolkerWessels. Verder wordt gewerkt aan de versterking van de marktpositie. Zo zijn in 2009 twee asfaltcentrales verworven in Doetinchem en Roosendaal. Hierdoor beschikken wij nu over een goede landelijke dekking. Een andere strategisch belangrijke stap was de bouw van een betoncentrale op de Tweede Maasvlakte in een joint venture met Mebin. Hiermee wordt geanticipeerd op de grote bouwactiviteiten die hier de komende jaren worden verwacht.

Gang van zaken

Ondanks de moeilijke marktomstandigheden kan KWS Infra met een zekere tevredenheid terugzien op 2009. De omzet bleef op peil en het resultaat verbeterde. Dit was mede te danken aan verbeteringen die werden doorgevoerd in het projectbeheer en risicomanagement.

In december zijn de werkzaamheden aan de rondweg ‘s-Hertogenbosch afgerond. De vergroting van de capaciteit en de renovatie hadden een duidelijke verbetering van de doorstroming van het verkeer tot gevolg. Een ander groot project waaraan in 2009 werd gewerkt was de verbreding van de A2 tussen Maarssen en het knooppunt Holendrecht tot 2x5 rijstroken. Dit project wordt naar verwachting in 2010 afgerond.

Het onderzoek naar een meer duurzame manier van asfaltproductie verloopt voorspoedig. Proeven hebben uitgewezen dat het in eigen huis ontwikkelde procedé leidt tot een hoger percentage recycling, minder energieverbruik en een lagere emissie van onder andere CO₂. Voor een praktijktest wordt door Volker Stevin Materieel het ontwerp gemaakt voor de aanpassing van een bestaande centrale. Naast de genoemde voordelen kan gebruikmaking van het nieuwe procedé ook profijt bieden bij toekomstige aanbestedingen. Opdrachtgevers hechten immers in toenemende mate belang aan duurzaamheid in de processen van hun toeleveranciers.

In 2009 werd een groot aantal opdrachten verworven, waardoor we thans over een goed gevulde orderportefeuille beschikken. Het betrof onder meer de verbreding van delen van de A1 bij Muiden. Ook werd de opdracht ontvangen voor de aanpassing van de N50 bij Kampen, waar ook een nieuwe brug wordt gebouwd. KWS Infra was, veelal in combinatie met zusterbedrijven, succesvol bij het verwerven van deze spoedprojecten van de rijksoverheid. Enkele projecten werden niet uitsluitend op prijs, maar ook op de geboden kwaliteit binnengehaald.

De Duitse markt blijft moeilijk, waardoor wij hier tamelijk terughoudend hebben geopereerd. Het resultaat stond onder druk. Van de vier vestigingen wordt er één in omvang teruggebracht. Wij blijven op deze markt actief, omdat deze op de wat langere termijn zeker perspectieven biedt.

Vooruitzichten

Ondanks een goed gevulde orderportefeuille is de marktsituatie voor 2010 onzeker. Het werkaanbod van de rijksoverheid zal op peil blijven en mogelijk zelfs iets stijgen dankzij de spoedprojecten. Dit jaar zullen er ook enkele PPS-projecten (publiek-private samenwerking) worden aanbesteed, waaronder de aanpassing van delen van de A12 en de A15. De lagere overheden zullen zich naar verwachting terughoudend opstellen in verband met de onzekere financiële vooruitzichten. Private opdrachtgevers zien wij nog niet terugkeren in de markt zolang de economische perspectieven niet duidelijk verbeteren. Als gevolg van het lagere werkaanbod zal de concurrentie toenemen, wat onvermijdelijk tot prijsdruk zal leiden. Wij menen echter dat KWS Infra zodanig goed is gepositioneerd dat wij de problemen in de markt het hoofd kunnen blijven bieden.

Medewerkers van VolkerRail werken aan het spoor tussen Dordrecht en Moerdijk. Het komt niet alleen in de planning aan op precisie maar uiteraard ook op het spoor.

Weekendwerk aan het spoor

Voor de activiteiten op het gebied van spoorwegbouw en vernieuwbouw is VolkerRail in binnen- en buitenland actief.

Gezamenlijke projecten

De steeds grotere omvang en complexiteit van infrastructurele projecten vragen om meer onderlinge samenwerking, omdat bij de projecten de inzet van uiteenlopende disciplines noodzakelijk is. Daarnaast stellen de veranderende contractvormen nieuwe eisen aan alle stadia van de projectuitvoering. Wij kunnen hiervan profiteren omdat onze bedrijven actief zijn in alle sectoren van de bouw van infrastructurele projecten en wij over de vereiste competenties beschikken.

Om deze markt vraag optimaal in te vullen, is besloten tot de oprichting van VolkerInfra. Deze nieuwe entiteit is belast met de verwerving, aansturing en coördinatie van grote infrastructurele projecten. Hiermee wordt ook de samenwerking tussen zusterbedrijven bevorderd. In 2009 is met succes ingeschreven op uiteenlopende projecten, soms ook in combinatie met strategische partners.

In 2009 werd gewerkt aan het project A2 Hooggelegen, het ontwerp en de uitvoering van de verbreding van de A2 ter hoogte van de nieuwe Utrechtse wijk Leidsche Rijn, inclusief de bouw van enkele viaducten, omliegingen en geluidsweringen. Dit project wordt uitgevoerd door onze bedrijven Van Hattum en Blankevoort, KWS Infra en Vialis, alsmede Boskalis en Mourik. Uniek is dat dit project wordt uitgevoerd in alliantie met Rijkswaterstaat. Dit houdt in dat de opdrachtgever en de uitvoerende partijen elk voor 50% verantwoordelijk zijn voor de uiteindelijke meer- of minderkosten van de uitvoering.

Verder werd in het najaar een begin gemaakt met de aanleg van de Westrandweg in Amsterdam, die met een verhoogd wegdek de A5 gaat verbinden met de tweede Coentunnel. Dit project wordt uitgevoerd door Van Hattum en Blankevoort, KWS Infra en Boskalis. Het project moet in 2013 zijn voltooid.

Begin 2010 werd door een combinatie van Van Hattum en Blankevoort, KWS Infra, Vialis en Mourik de opdracht verworven voor de verbreding van delen van de A27 en de A28 in de omgeving van Utrecht. Dit betreft één van de 30 knelpunten, die versneld worden aangepakt in het kader van de begin 2009 aangenomen Spoedwet. De werkzaamheden moeten in het voorjaar van 2013 zijn afgerond. Ook wordt gezamenlijk gewerkt aan de spoedprojecten A1-A6 en de A50 Ramspol door KWS Infra, Vialis en Van Hattum en Blankevoort.

Spoor

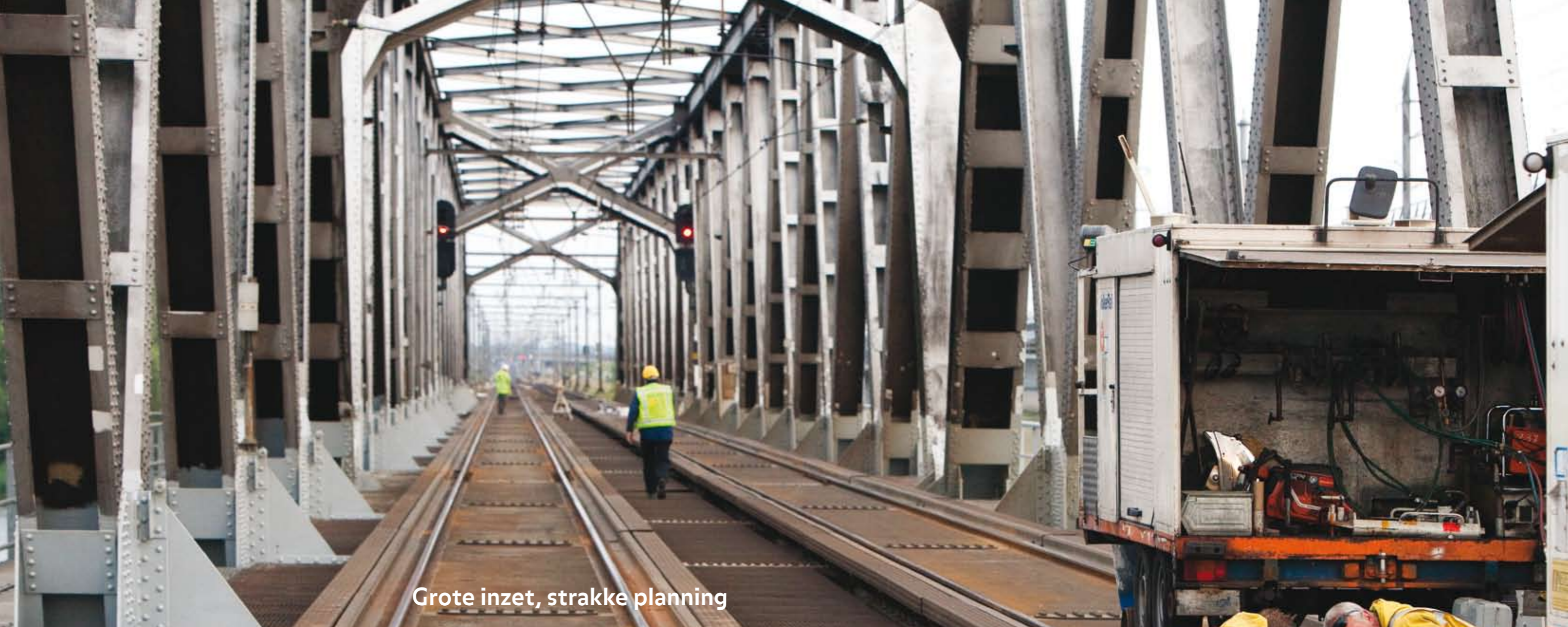
Marktontwikkelingen

De spoormarkt stond onder druk in alle landen waar VolkerRail actief is. Daarnaast leidden in enkele landen specifieke factoren tot een daling van het werkaanbod. Zo zijn er in Nederland problemen bij het aanbestedingsproces, waardoor dit trager verloopt dan gewenst. In het Verenigd Koninkrijk is er sprake van een sterk verminderd werkaanbod waarbij de toezichthouder steeds hogere efficiency-eisen stelt. In Polen is de marktomvang gehalveerd. Deze omstandigheden hebben gezorgd voor een lager werkaanbod, toenemende concurrentie tussen aanbieders en daardoor een sterke druk op het prijsniveau en lagere marges. Typisch is dat veel nationale ondernemingen onder invloed van dreigende leegloop hun diensten in hun buurlanden gaan aanbieden. Dat leidt tot extra concurrentie. Vrijwel alle aanbieders in de spoormarkt zagen zich genoodzaakt reorganisaties door te voeren en zodoende de capaciteit te reduceren.

Een belangrijke trend in de markt is dat de netwerkbeheerders steeds vaker grotere, geïntegreerde projecten aanbesteden waarin ontwerp en constructie worden gecombineerd. Dit vereist een hoog kennisniveau en veelal een aanpassing van de werkprocessen.

Strategie

Om de ongunstige marktontwikkelingen het hoofd te bieden streven wij in de eerste plaats naar optimale operationele prestaties. Verder worden medewerkers en materieel zo veel mogelijk grensoverschrijdend ingezet. Hierdoor wordt leegloop voorkomen en kunnen medewerkers en materieel efficiënter worden ingezet. Ook is er veel aandacht besteed aan productinnovatie en

Grote inzet, strakke planning

In vier weekenden hebben de medewerkers van VolkerRail 10 kilometer spoor tussen Dordrecht en Moerdijk geheel vernieuwd. Dat vereiste een nauwkeurige planning van mens en materieel.

aan internationale kennisdeling. Zo wordt een in Nederland ontwikkelde innovatieve geothermische wisselverwarming nu ook in Finland toegepast. Ten slotte streeft VolkerRail ernaar de technische kennis uit de railbouw ook in andere marktsegmenten toe te passen.

Gang van zaken

In nagenoeg alle werkgebieden was sprake van een lager volume door de geschetste marktontwikkelingen. Door prijsdruk daalden de marges over de gehele linie, waardoor het resultaat aanzienlijk lager uitkwam dan in 2008.

Gunstig was de verwerving in consortiumverband van het contract voor de aanleg van de nieuwe spoorlijn Zwolle-Lelystad (Hanzelijn). In 2009 is begonnen met dit omvangrijke project dat in 2012 zal worden afgerond. Verder werd een meerjarig prestatiegericht onderhoudscontract van Pro-Rail verworven. Deze nieuwe contractvorm zal leiden tot een lager volume en lager prijsniveau op de Nederlandse onderhoudsmarkt. Het is een uitdaging de overgang van de oude naar de nieuwe contractvorm beheersbaar en duurzaam te laten verlopen. Buiten de spoorsector zijn onderhoudscontracten verworven voor de elektrotechnische en mechanische installaties van de Velsertunnel en het Waterdistrict Zeeuwse Delta.

In het Verenigd Koninkrijk leverde VolkerRail UK een bijdrage aan de infrastructurele ontsluiting van het olympisch dorp. Ook werd begonnen met de herinrichting, verbetering en uitbreiding van het tramsysteem in Manchester: een groot meerjarig project. Uiteindelijk worden vier lijnen en 62 km spoor toegevoegd aan het bestaande tramnetwerk. Het aantal opdrachten van de nationale netwerkbeheerder viel sterk terug. In de loop van het jaar werd een zogenaamde ‘Harmelen Crossing’ met succes geïmplementeerd. Dit is een innovatief concept om overwegen onderhoudsvrij te vernieuwen. Ook werden met succes geavanceerd materieel uit Nederland, Duitsland en Polen op de Britse markt ingezet.

In Duitsland zijn de moeilijke marktomstandigheden gedeeltelijk gecompenseerd door het succes van de in eigen beheer ontwikkelde ‘tuned raildamper’. Dit is een systeem waarmee geluidsoverlast van treinen wordt gereduceerd. Verder zijn de ondersteunende activiteiten in Duitsland verder geïntegreerd binnen ons concern. In Estland zijn de ontwikkelingen voorspoedig verlopen, mede dankzij een goede orderontvangst. Gepoogd wordt de ervaringen met breedspoor in Estland ook elders toe te passen, onder meer in Finland, waar we een nieuwe start hebben gemaakt. Het resultaat in Duitsland, Polen en Estland kon positief worden afgesloten. In Zweden viel het resultaat tegen, ondanks een succesvolle order voor de vervanging van de spoorlijn Kiruna-Riksgränsen. Wel is het eerste meerjarig onderhoudscontract voor de Zweedse spoorbeheerder Banverket verkregen.

Als speerpunt van innovatie ontwikkelde VolkerRail een inspectietrein waarmee rijdend de actuele technische toestand van wissels driedimensionaal in beeld kan worden gebracht. Het systeem is afkomstig uit Polen en werkt met lasertechnologie. De inspectie van wissels kan zo veel efficiënter plaatsvinden. Een andere innovatie was de introductie van een mobiele werkplaats bij het verrichten van kleinschalig onderhoud. Zo kan onderhoudswerk veiliger, sneller en met minder onderbreking van de spoorbeschikbaarheid, worden uitgevoerd.

Vooruitzichten

Op de Nederlandse markt zal het volume in 2010 naar verwachting niet toenemen. Wij verwachten dat de positieve gevolgen van de kostenbesparingen en procesverbeteringen die in 2009 zijn doorgevoerd, in 2010 zichtbaar zullen worden. De aangekondigde stimuleringsprojecten zullen pas op langere termijn effect hebben. In het Verenigd Koninkrijk en Polen wordt een bescheiden herstel verwacht maar het is onduidelijk hoe het prijsniveau zich verder zal ontwikkelen. In Duitsland zal de scherpe concurrentie aanhouden. Verder zijn de effecten van de introductie van grote raamwerkbestedingen nu nog niet in te schatten.

CIVIEL, WEGEN EN BOUW VERENIGD KONINKRIJK

Civiel, Wegen en Bouw Verenigd Koninkrijk
(in miljoenen euro’s)

	2009	2008
Bedrijfsopbrengsten	513	785
Orderportefeuille	450	547
EBITDA	7	24
Operationeel werkkapitaal	12	20
EBITDA/bedrijfsopbrengsten	1,4%	3,1%
Gemiddeld aantal medewerkers	1.633	1.961

VolkerWessels is in het Verenigd Koninkrijk actief met de bedrijven VolkerFitzpatrick (civiel, bouw, spoor), VolkerHighways (wegen), VolkerLaser (civiel, wegen) en VolkerStevin (civiel).

Onze werkmaatschappijen in het Verenigd Koninkrijk zijn in 2009 samengevoegd. Het doel van deze ingrijpende operatie was tot een krachtenbundeling te komen, de bedrijven beter te laten samenwerken en ze een eenduidige uitstraling naar de markt te geven. Deze krachtenbundeling werd onder meer ingegeven door de marktomstandigheden, aangezien onze opdrachtgevers steeds meer om een geïntegreerde aanpak gaan vragen. In de nieuwe situatie kunnen wij in het Verenigd Koninkrijk een breder dienstenpakket aanbieden en inschrijven op grotere en complexe projecten.

Wij streven er naar in het Verenigd Koninkrijk nog beter aan de markt vraag en de wensen van onze opdrachtgevers te voldoen. In 2009 ontwikkelde de markt zich in het Verenigd Koninkrijk over het algemeen ongunstig. Vooral in de bouwsector daalde het werkaanbod sterk. In de door de overheid gedomineerde sectoren, zoals de wegenbouw, bleef het werkaanbod stabiel. Als gevolg van het lagere werkaanbod nam de concurrentie in de bouw toe en ontstond er druk op het prijsniveau. Niettemin zijn wij er in geslaagd diverse grote en kleinere projecten te verwerven.

VolkerFitzpatrick bouwde onder meer het Windsor House in Slough (een kantorencomplex van acht verdiepingen met parkeerfaciliteiten) en werkte met de civiele tak veelal ’s nachts aan de Stratford Eastern Egress, waartoe onder meer een voetgangersbrug, trappen en liften voor het Stratford International Station behoren. VolkerStevin realiseerde in combinatie met zustermaatschappijen de bouw, het transport en het afzinken van de vier 90 meter lange tunneldelen van de New Tyne Crossing in Newcastle/Gateshead. Wegenbouwer VolkerHighways reconstrueerde onder meer het project Lavender Hill, een tweebaans weg in Enfield. Hier werd zeer innovatief gewerkt waarbij onder meer het asfalt werd gerecycled en voor 95% kon worden hergebruikt.

Vooruitzichten

Voor 2010 zijn de vooruitzichten niet gunstig. Hoewel de markt enige steun ondervindt van de uitvoering van projecten voor de Olympische Spelen van Londen in 2012, zal het werkaanbod in totaliteit verder afnemen omdat ook de Britse overheid zich in toenemende mate tot bezuinigingen gedwongen ziet. Verwacht wordt dat er weinig grote nieuwbouwprojecten op de markt komen, met als gevolg aanhoudende concurrentie tussen de aanbieders. Wij verwachten in het lopende jaar een lagere omzet te realiseren. Verder blijven wij veel aandacht schenken aan *operational excellence* en zullen de voordelen van de krachtenbundeling van onze Britse bedrijven zichtbaar worden.

Civiel, Wegen en Bouw
Verenigde Staten /Canada
 (in miljoenen euro's)

CIVIEL, WEGEN EN BOUW VERENIGDE STATEN/CANADA

	2009	2008
Bedrijfsopbrengsten	167	202
Orderportefeuille	183	223
EBITDA	19	24
Operationeel werkkapitaal	95	93
EBITDA/bedrijfsopbrengsten	11,4%	11,9%
Gemiddeld aantal medewerkers	796	871

VolkerWessels wordt in de Verenigde Staten en Canada vertegenwoordigd door onder meer Mid-Mountain Contractors (Verenigde Staten) en Volker Stevin Contracting (Canada).

Verenigde Staten

De markten in de Verenigde Staten waar wij actief zijn, hebben zich in 2009 zeer ongunstig ontwikkeld. Vooral de markt voor gebiedsontwikkeling in de regio Seattle is nagenoeg volledig stilgevallen als gevolg van de economische crisis. Er zijn meer aanbieders gekomen in de segmenten waar wij ons in hebben gespecialiseerd (de ontwikkeling van 'lots'). Dit heeft in 2009 voor ons bedrijf geleid tot een terugloop van het aantal projecten, tot verscherpte concurrentie en tot margedruk. Wij verwerven het merendeel van onze opdrachten in de private markt. Deze opdrachten zijn deels weggefallen; tegelijkertijd zagen wij de concurrentie sterk toenemen in de publieke markt, onder meer op het gebied van wegenbouw en de aanleg van viaducten. In verband met het dalende werkaanbod is binnen onze Amerikaanse bedrijven een reorganisatie doorgevoerd. Mede dankzij doorlopende projecten uit 2008 waren de resultaten nog redelijk te noemen, zeker tegen de achtergrond van de geldende marktomstandigheden.

Vooruitzichten

Voor 2010 zijn de vooruitzichten zeer matig. Hoewel de Amerikaanse economie enigszins lijkt te stabiliseren, is het onduidelijk in hoeverre dat ook tot een herstel van de voor ons relevante markten zal leiden. Op basis van de huidige orderportefeuille en dankzij de effecten van de doorgevoerde maatregelen verwachten wij in 2010 een stabiele omzet en een lichte verbetering van het resultaat.

Canada

In Canada liep de markt eveneens terug, zij het dat de markt in Alberta, ons belangrijkste werkgebied, relatief weinig negatieve invloeden heeft ondervonden van de crisis. Dit wordt veroorzaakt door een relatief sterk bancaire stelsel en een sterke lokale economie als gevolg van de bloei van de energiesector. Projecten voor de private sector en projecten ten behoeve van gebiedsontwikkeling namen in omvang af.

Ondanks de moeilijke marktomstandigheden was ons resultaat goed, zij het op een lager niveau dan in 2008. Het bevredigende resultaat was vooral te danken aan projecten die al in 2008 van start waren gegaan. Door het wegvallen van traditionele opdrachten richten wij ons meer dan voorheen op sectoren waar het werkaanbod minder teruggelopen is, zoals de aanleg en het onderhoud van wegen.

Vooruitzichten

Voor 2010 wordt een lagere omzet en een lager resultaat voorzien. De publieke markt staat vooral onder druk door de toenemende concurrentie en de daling van marges. Ook is er sprake van stabilisatie op de markt voor gebiedsontwikkeling. Wij streven er naar de terugloop van onze traditionele afzetmarkten te compenseren door opdrachten te verwerven in andere segmenten, zoals de energiesector.

Infratechniek en Telecom
 (in miljoenen euro's)

INFRASTRUCTUUR EN TELECOM

	2009	2008
Bedrijfsopbrengsten	1.036	967
Orderportefeuille	789	857
EBITDA	13	31
Operationeel werkkapitaal	122	193
EBITDA/bedrijfsopbrengsten	1,4%	3,2%
Gemiddeld aantal medewerkers	4.219	3.971

In deze marktsegmenten is VolkerWessels vertegenwoordigd met onder meer de bedrijven Visser & Smit Hanab, VolkerWessels Telecom, Vialis en HOMIJ.

Kabels en leidingen

De markt voor kabels en leidingen waarop Visser & Smit Hanab zich beweegt, vertoont nog steeds een structurele groei in Europa. Het streven naar een meer duurzame energievoorziening leidt onder meer tot de aanleg van windmolenparken, ook offshore, die van bekabeling moeten worden voorzien. Verder wordt vooral in Nederland gewerkt aan verbetering van de aardgas-infrastructuur, omdat Nederland een vooraanstaande rol wil blijven spelen in de gasvoorziening van West-Europa. Ook het zoeken naar oplossingen voor het toenemende CO₂-gehalte biedt mogelijkheden in de markt.

Visser & Smit Hanab heeft zich de afgelopen jaren goed gepositioneerd om de kansen die zich voordoen, te benutten. Er zijn omvangrijke investeringen gedaan in mensen, materieel en systemen. Wij onderscheiden ons in de markt onder meer door de gebruikmaking van zeer geavanceerde horizontale boortechneken.

In 2009 hebben deze investeringen hun vruchten afgeworpen. De orderportefeuille groeide in de meeste sectoren. Een uitzondering vormde de industriële divisie, waar de capaciteit in de markt te groot is. Een omvangrijk project betreft de herontwikkeling van het olieveld in Schoonebeek, waarvoor Visser & Smit Hanab de infrastructuur aanlegt. De onderneming is verder betrokken bij de opslag en distributie van CO₂ en exploiteert een distributienetwerk waarmee zuivere CO₂ wordt geleverd aan glastuinbouwbedrijven in het Westland. Hiermee wordt het groeiproces van de gewassen bevorderd, terwijl de energiekosten aanzienlijk afnemen. Dankzij het goede werkaanbod kon Visser & Smit Hanab een prima resultaat behalen.

Vooruitzichten

De vooruitzichten voor 2010 zijn positief, mede als gevolg van een gestegen orderportefeuille. De meeste marktsegmenten waarin het bedrijf actief is, blijven zich gunstig ontwikkelen, vooral de offshore-activiteiten en de aanleg van gasleidingen. Vanuit de sterke positie in Nederland kijkt de onderneming naar mogelijkheden voor verdere uitbreiding in het buitenland.

Telecominfrastructuur

De markt voor de aanleg van telecommunicatienetwerken toonde in 2009 een gevarieerd beeld. Door de daling van de nieuwbouw van woningen en bedrijfsgebouwen nam ook de vraag naar netwerken af. De vraag naar netwerken voor mobiele telefonie stabiliseerde, terwijl de markt voor glasnetwerken een verdere groei liet zien. De bouw van datacenters stagneerde als gevolg van de economische crisis.

Zwart tapijt voor de ringweg A10

Reflectielijnen van Velsen, Smits Neuchâtel en Van Straten Geleiderail ondersteunden KWS Infra bij de reconstructiewerkzaamheden van de A10-oost bij Amsterdam, vanaf de Zeeburgerbrug tot aan knooppunt Amstel.

VolkerWessels Telecom kan terugzien op een goed jaar. Onze ondernemingen waren onder meer actief bij het verder uitrollen van het mobiele communicatienetwerk C2000 voor overheidsdiensten (politie en brandweer) en de renovatie van een telecommunicatietoren in Amsterdam. Verder zijn in verschillende regio's glasvezelnetwerken aangelegd. In 2009 is een begin gemaakt met het ontwikkelen van nieuwe markten, onder meer voor hoogspanningsmasten, de energie- en de zorgsector. In de loop van het jaar werd de onderneming Van Dulmen in Zwijndrecht overgenomen en met succes geïntegreerd. Dit bedrijf is actief bij het aanleggen van telecomnetwerken voor de zakelijke en particuliere markt; andere activiteiten zijn het verzorgen van telefoon- en internetverbindingen en de installatie van telefooncentrales. De activiteiten in België en Duitsland hebben een moeilijk jaar achter de rug.

Vooruitzichten

Voor 2010 zijn de vooruitzichten niet onverdeeld gunstig. Vooral als gevolg van achterblijvende investeringen zal de markt geen groei laten zien. In de komende jaren zal de telecommarkt zich naar verwachting weer gunstiger ontwikkelen.

Installatietechniek

De vraag naar installatiewerk nam in 2009 af als gevolg van de lagere activiteit in de nieuwbouw. Omzet en resultaat van HOMIJ Technische Installaties zijn gedaald. Het resultaat in de infrasector was teleurstellend door een aantal tegenvallende projecten.

Wel is HOMIJ geselecteerd voor een aantal omvangrijke opdrachten. De onderneming is onder meer betrokken bij de restauratie van het Rijksmuseum in Amsterdam en de nieuwbouw van de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken in Den Haag. Verder is eind 2009 een belangrijk onderhoudscontract verworven van de Rijksgebouwendienst. De divisie Infra & Industrie voert een grootschalige renovatie van de Haringvliet-en Volkeraksluizen uit.

Vooruitzichten

Hoewel HOMIJ mede door de eerder genoemde opdrachten een redelijk gevulde orderportefeuille heeft, wordt voor 2010 op een lagere omzet gerekend, vooral door de verdere daling van de bouwproductie. De aansturing van de onderneming is in het verslagjaar aangepast. De aandacht zal liggen op verdere versterking van de organisatie.

Verkeerstechniek

Voor Vialis, het bedrijf van ons dat zich bezighoudt met verkeerstechniek, was 2009 een zeer teleurstellend jaar. In verband met de marktontwikkelingen is een reorganisatie doorgevoerd. De aandacht gaat vooral uit naar verbetering van de klanttevredenheid en verdere versterking van de (project)uitvoering. Vialis zal zich primair richten op producten voor verkeerstechniek, openbaar vervoer en spoorwegtechniek.

Vooruitzichten

De vooruitzichten voor 2010 zijn beter. De orderportefeuille is goed gevuld en als gevolg van de doorgevoerde maatregelen zal het resultaat naar verwachting verbeteren.

MCom, het bedrijf dat is gespecialiseerd in mobiele en contactloze technologie voor betalen en identificeren, maakte een goed jaar door. Er zijn enkele projecten op het gebied van openbaar vervoer met succes afgerond, waaronder de introductie van de OV-chipcard. MCom heeft de apparatuur geleverd waarmee de chip kan worden opgeladen. Voor 2010 worden een hogere omzet en een beter resultaat voorzien.

Toelevering en Dienstverlening
(in miljoenen euro's)

TOELEVERING EN DIENSTVERLENING

	2009	2008
Bedrijfsopbrengsten	148	70
Orderportefeuille	24	25
EBITDA	47	43
Operationeel werkkapitaal	-10	-7
EBITDA/bedrijfsopbrengsten	31,7	-
Gemiddeld aantal medewerkers	355	338

Voor toelevering (infra) en dienstverlening zijn de volgende bedrijven actief: Volker Stevin Materieel, Stemat en Romers Transport.

Volker Stevin Materieel, de onderneming die gespecialiseerd materieel levert aan infrabedrijven, had minder te lijden van de algehele malaise in de bouw, aangezien het werkvolume in de infra-sector in 2009 redelijk op peil bleef.

Stemat (maritieme dienstverlening) werd geconfronteerd met een afnemende baggermarkt, maar slaagde erin het beschikbare materieel in te zetten op andere deelmarkten. Het bedrijf is succesvol met materieel voor het leggen van kabels op de zeebodem ten behoeve van windmolenparken op de Noordzee. Het vertrouwen in de toekomst blijkt uit de bouw van de Stemat Spirit, een werkschip dat begin 2010 in gebruik werd genomen. Voor diverse opdrachtgevers wordt onder meer rondom Engeland gewerkt aan de aanleg van een omvangrijk netwerk aan windmolenparken.

Transporteur Romers Transport heeft het resultaat iets zien afnemen door het verminderen van de bouwactiviteiten in 2009. Na een periode van constante groei tussen 2004 en 2008, mede dankzij een efficiënte bezetting van het eigen wagenpark, heeft deze onderneming in 2009 de bedrijfsopbrengsten iets zien afnemen. Dit wordt vooral veroorzaakt door minder werk voor de 'derdenmarkt'. Het aantal opdrachten van werkmaatschappijen binnen het concern steeg licht in 2009.

HUMAN RESOURCE MANAGEMENT

Algemeen

VolkerWessels is een aantrekkelijk werkgever en profileert zich ook zo op de arbeidsmarkt. Het beleid op het gebied van Human Resource Management (HRM) is erop gericht nu en in de toekomst te voorzien in voldoende kundige en gemotiveerde medewerkers. Dit beleid wordt op concernniveau en decentraal vormgegeven en daarna uitgevoerd bij de diverse werkmaatschappijen, die daar hun eigen invulling aan kunnen geven vanuit hun sterk ontwikkelde eigen identiteit.

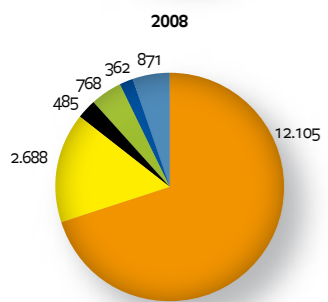
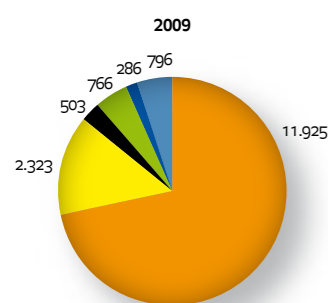
Wij opereren in een omgeving die sterk aan veranderingen onderhevig is. Er is hierbij deels sprake van structurele factoren, zoals het groter en complexer worden van projecten en de voor- en achterwaartse integratie in de waardeketen. Verder wordt ons van binnenuit en buitenaf in toenemende mate gevraagd verantwoording af te leggen over onze inspanningen op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit heeft invloed op onze organisatieaansturing die vanouds decentraal van opzet is, met een grote mate van autonomie van de werkmaatschappijen. Vanwege de genoemde ontwikkelingen is het van groot belang dat de bedrijven nog meer gaan samenwerken, onder meer bij aanbestedingen en uitvoering. Dit vereist zorgvuldig manoeuvreren om de voordelen van de decentrale aanpak, dichtbij de opdrachtgever, te combineren met de pluspunten van een meer centrale aansturing. Samenwerking en flexibiliteit zijn dus kernbegrippen voor onze medewerkers.

Tegelijkertijd wordt onze manier van werken beïnvloed door conjuncturele factoren. De bouwsector staat momenteel in Nederland en daarbuiten onder druk en dat betekent dat er soms sprake is van boventalligheid van medewerkers. Dankzij onze breed activiteitenportfolio zijn er binnen ons concern ook in mindere tijden marktsegmenten die zich goed ontwikkelen en waar vacatures ontstaan. Dit biedt mogelijkheden tot interne herplaatsingen waarbij onze bedrijven de toegevoegde waarde van hechte samenwerking onderkennen.

In 2009 slaagden wij er in het algemeen goed in de bestaande vacatures te vervullen. Dit was een gecombineerd gevolg van interne overplaatsingen, een lager aantal vacatures en meer aanbod op de markt. De ruimte op de arbeidsmarkt is geen aanleiding om onze inspanningen ten aanzien van arbeidsmarktcommunicatie te staken. Wij zijn er van overtuigd dat de ruime arbeidsmarkt een conjunctureel en dus tijdelijk karakter heeft. Over enkele jaren voorzien wij structurele tekorten als gevolg van een groter werkaanbod, vergrijzing, veranderingen in de markt en de huidige beperkte instroom bij de technische studies. Om deze reden worden de inspanningen op het gebied van arbeidsmarktcommunicatie voortgezet, zij het dat wij tijdelijk wel selectiever zijn geworden ten aanzien van het aantal evenementen waaraan wordt deelgenomen.

Gemiddeld aantal medewerkers per regio

- Nederland
- Verenigd Koninkrijk
- België
- Duitsland
- Overig Europa
- Verenigde Staten/Canada

Gemiddeld aantal medewerkers per regio:

	2009	2008
Nederland	11.925	12.105
Verenigd Koninkrijk	2.323	2.688
België	503	485
Duitsland	766	768
Overig Europa	286	362
Verenigde Staten/Canada	796	871
Totaal	16.599	17.279

Management development

Tegen de achtergrond van dreigende tekorten in de toekomst hebben wij ons programma op het gebied van management development onverminderd voortgezet. Hiermee willen wij ons verzekeren van de beschikbaarheid van voldoende talent om in de toekomst vacatures in de hogere lagen van de organisatie zo veel mogelijk intern te vervullen. Het streven is erop gericht 70% van de managementfuncties van binnenuit met eigen medewerkers in te vullen.

In 2009 is het binnen de onderneming aanwezige potentieel in kaart gebracht: 'Welk talent hebben we in huis?' Met behulp van deze inventarisatie bevorderen wij de interne doorstroming naar hogere functies binnen de onderneming. Dit verzekert ons niet alleen in de toekomst van goed management maar bevordert ook de verankering van onze bedrijfscultuur en biedt onze mensen aantrekkelijke carrièreperspectieven. Daarnaast is deze inventarisatie van belang om vast te stellen op welke terreinen er aanvulling noodzakelijk is.

Ons eigen opleidingsinstituut, de VolkerWessels Academy, speelt een belangrijke rol bij management development. Dit instituut biedt - in binnen- en buitenland - praktische cursussen aan die tot vergroting van kennis en kunde en verdieping van de managementvaardigheden leiden. Daarbij wordt veel aandacht besteed aan de wijze waarop ingespeeld kan worden op veranderende externe omstandigheden. In 2009 was adequaat projectmanagement een belangrijk thema. Het overkoepelende motto in het verslagjaar was STERK: Samenwerking, Trots, Eenvoud, Resultaat en Klant.

Jong VolkerWessels, ons netwerk van Young Professionals, organiseerde behalve een zestal projectbezoeken ook een congres ('Durf!') met als thema Leiderschap. In 2009 is een hulpproject in Armenië van start gegaan. In samenwerking met lokale partners en medewerkers vanuit Nederland wordt in de hoofdstad Yerevan een gemeenschaps- en ontwikkelingscentrum gerenoveerd.

Mobiliteit

Door het lagere werkaanbod zijn verschillende bedrijfsonderdelen in 2009 geconfronteerd met boventalligheid van medewerkers. Dit deed zich onder meer voor bij de bedrijven actief in bouw- en vastgoedontwikkeling en ons spoorbedrijf. Om ontslagen zo veel mogelijk te voorkomen, is een concernbreed mobiliteitscentrum opgezet waarin vraag naar en aanbod van medewerkers nauw op elkaar wordt afgestemd. Deze regeling is mede een gevolg van een convenant dat op initiatief van de Centrale Ondernemingsraad werd afgesloten, waarin sociale richtlijnen zijn vastgelegd en wij ons inspinnen gedwongen ontslagen zo veel mogelijk te voorkomen. Afgesproken is om het Mobiliteitscentrum in 2010 te handhaven vanwege de ongunstige vooruitzichten voor de bouwsector. Wij zien dit Mobiliteitscentrum concernbreed als een adequaat instrument om vraag en aanbod van arbeidskrachten in beeld te brengen en interne overplaatsingen te bevorderen.

Gezondheidsmanagement

In 2009 is een proef begonnen bij één van onze werkmaatschappijen om langdurig ziekteverzuim te verminderen en daarmee de instroom van medewerkers in de WGA-regeling zo veel mogelijk te beperken. De proef omvat vooral een betere begeleiding van langdurig zieke medewerkers, waarbij uitgegaan wordt van de mogelijkheden die de betreffende medewerker heeft en niet zozeer van zijn beperkingen. De eerste signalen van het experiment zijn positief en wij zullen dit initiatief in 2010 verder uitbreiden.

Overleg met Centrale Ondernemingsraad

Ook in 2009 was het overleg met de Centrale Ondernemingsraad (COR) constructief. Het eerder genoemde convenant is hiervan een goed voorbeeld. De COR is zich bewust van de moeilijke situatie in onze branche en denkt kritisch mee hoe problemen als boventalligheid optimaal kunnen worden opgelost. Andere onderwerpen van overleg met de COR waren onder meer de marktsituatie in de branche en de hernieuwde, intensieve aandacht voor veiligheid.

Door het kabinet is besloten dat de AOW-gerechtigde leeftijd zal worden verhoogd naar 67 jaar. Hoewel de datum van de eerste fase (2020) nog ver weg lijkt, zullen wij in 2010 een dialoog met de COR inzetten om te bezien hoe wij daar als onderneming proactief en optimaal op in kunnen spelen.

Naar aanleiding van dodelijke ongevallen, waarbij drie van onze eigen medewerkers om het leven zijn gekomen (twee in Nederland en één in Canada, allen actief in de wegenbouw), zijn de veiligheidsprocedures en -voorschriften verder aangescherpt. Hierbij is mede gebruik gemaakt van de kennis, ervaring en recente initiatieven van enkele werkmaatschappijen.

Aandacht voor integriteit blijft een onderwerp dat hoog op de agenda staat binnen de onderneming. In het verslagjaar zijn meerdere bijeenkomsten gehouden waar dit thema centraal stond en is een begin gemaakt met het uitwerken van verdere acties om het bewustzijn ten aanzien van integriteit blijvend te bevorderen. Enkele zaken zijn nader aangescherpt.

In 2009 zijn bij onze vertrouwensfunctionarissen 30 meldingen gedaan. Bij 9 van deze meldingen heeft dit geleid tot het ontslag van in totaal 24 medewerkers. In andere gevallen heeft dit geresulteerd in aanpassingen van onze werkprocedures.

Gedragscode en klokkenluiderregeling

Onze Gedragscode en Klokkenluiderregeling zijn gepubliceerd op onze website.

CORPORATE RESPONSIBILITY

Corporate Responsibility betekent voor ons dat wij onze verantwoordelijkheid nemen om een financieel gezond bedrijf te zijn, dat waarde toevoegt in de breedste zin van het woord: aan de markt, onze medewerkers, het milieu en aan de samenleving.

Onze visie stelt eisen aan de onderneming en aan onze opdrachtgevers, leveranciers, medewerkers en andere belanghebbenden. Wij zijn en blijven een nuchtere, zakelijk ingestelde onderneming maar zijn tegelijkertijd in staat duurzaamheid te integreren in onze bedrijfsvoering en daar publiekelijk en transparant verslag van te doen. Daarvoor wordt dit jaar voor het eerst een duurzaamheidsverslag uitgebracht, eveneens beschikbaar via de website van de onderneming.

Onze ambities maken we zichtbaar op vier deelgebieden: markt, medewerkers, milieu en samenleving.

Dit duurzaamheidsbeleid stoelt op de overtuiging dat financieel rendement en aandacht voor mens en milieu onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Het beleid komt dan ook niet voort uit de vrees dat maatschappelijke problemen – zoals de klimaatproblematiek – ons dwingen tot een andere strategie maar uit een optimisme dat duurzaamheid kansen oplevert die we niet voorbij willen laten gaan. Bij het investeren in duurzaamheid speelt dus naast een maatschappelijk besef ook een gezond eigenbelang een rol. Om het beleid concreet tot leven te brengen is een programma opgezet dat zich richt op 11 thema's:

- **Innovatie.** Met innovatieve concepten en oplossingen dragen we in de markt bij aan verduurzaming. Duurzame innovaties zijn een belangrijke marktkans en in de afgelopen jaren hebben we met tal van voorbeelden aan de markt laten zien dat duurzaam innoveren in de genen zit van onze werkmaatschappijen. Een slimmer gebruik van natuurlijke hulpbronnen staat bij deze innovaties centraal.
- **Toeleveringsketen.** Als opdrachtgever kunnen we invloed uitoefenen op onze toeleveringsketen. We streven ernaar om in alle algemene voorwaarden en contracten clausules op te nemen over sociale zaken en het milieubeleid en we zoeken hiervoor ook de dialoog met onze ketenpartners.

- **Veiligheid.** De veiligheid van onze medewerkers, onderaannemers en andere betrokkenen staat voorop bij onze activiteiten. Elke werkmaatschappij heeft een veiligheidsbeleid dat als doel heeft elke vorm van persoonlijk letsel en schade te voorkomen. We investeren voortdurend in bewustwording over dit thema.

- **Integriteit.** Wij conformeren ons aan maatschappelijk aanvaarde normen en waarden en aan wetten en regels, ook als er druk van buitenaf bestaat. Integer handelen is een basisvoorwaarde om het vertrouwen van opdrachtgevers, aandeelhouders, bouwpartners en anderen te behouden. We zijn ons terdege bewust van de risico's in onze sector en investeren dan ook voortdurend in bewustwording over dit thema.

- **Training & ontwikkeling.** We faciliteren en stimuleren onze medewerkers ten aanzien van de ontwikkeling van hun kennis en competenties. Een leven lang leren staat bij ons centraal. Voor managementfuncties bieden we hiertoe de VolkerWessels Academy-programma's. Het opleidingsbeleid voor overige medewerkers wordt decentraal per werkmaatschappij ingevuld.

- **Diversiteit.** Een diversiteit aan talent is belangrijk voor elke onderneming, want diversiteit creëert kracht en flexibiliteit. We vinden het belangrijk dat iedereen – onafhankelijk van geslacht, afkomst en achtergrond – gelijke kansen krijgt in onze organisatie en werken daar gericht aan in onze opleidingsprogramma's.

- **Materialen.** Met de keuze voor specifieke materialen kunnen we de impact van het materiaalgebruik op mens en milieu minimaliseren. We willen zoveel mogelijk materialen gebruiken die gewonnen worden onder menswaardige omstandigheden en met respect voor de (natuurlijke) omgeving. Daarnaast streven we naar hergebruik van materialen.

- **CO₂-uitstoot.** De reductie van CO₂-uitstoot is een belangrijk onderdeel van ons duurzaamheidsbeleid. Voor een deel van onze organisatie geldt dat opdrachtgevers (bijvoorbeeld Prorail) financiële prikkels daartoe geven. Het gaat bij de reductie om maatregelen ten aanzien van het wagen- en machinepark, de asfaltmolens, het energieverbruik van eigen kantoren en bedrijfshallen, het materiaalgebruik en de recycling van afval.

- **Afvalmanagement.** De bouwsector produceert afval en we streven ernaar de omvang van de afvalstromen te verminderen. Ook gaat het erom de afvalstromen goed te scheiden zodat de verwerking een minimale impact heeft op het milieu. Goed afvalmanagement vertaalt zich naast een lagere milieudruk ook in lagere kosten en we ontwikkelen dan ook tools om dit financiële voordeel zichtbaar te maken voor betrokkenen in de organisatie.

- **Community Investment.** Onze organisatie staat midden in de samenleving en wil maatschappelijke betrokkenheid tonen door doelen te steunen die wel wat hulp kunnen gebruiken. Het beleid richt zich op een combinatie van financiële ondersteuning, het aangaan van partnerships en het beschikbaar stellen van werk- en denkkracht van onze medewerkers. Deze projecten zijn ook belangrijk bij de vorming en ontwikkeling van onze medewerkers en worden geïntegreerd in het opleidingsprogramma.

- **Omgevingsmanagement.** Onze werkzaamheden veroorzaken effecten op de directe (werk)omgeving. Vooral bij grote infrastructurele werken en/of publieke projecten is de maatschappelijke relevantie zeer groot en kijkt het publiek kritisch over de schouder mee. We zetten in op een goede maatschappelijke inbedding van onze projecten, onder andere door goede communicatie. Het gaat erom fysiek-ruimtelijke en bestuurlijk-maatschappelijke condities te creëren voor een voorspoedige en beheerste realisatie van projecten.

Aansluiting nieuwe steiger op bestaande BP-tanks

Op de BP-locatie in Amsterdam werkte Visser & Smit Hanab aan de aansluiting van een nieuwe steiger op bestaande tanks. De infrastructuur is gerealiseerd van schip tot tank.

CORPORATE GOVERNANCE

Wij zijn geen beursgenoteerde onderneming en daarom niet wettelijk verplicht de Nederlandse Corporate Governance Code toe te passen. Toch hebben wij besloten in beginsel de principes van de code grotendeels in te voeren en toe te passen. Daarbij houdt het concern wel rekening met haar positie als niet-beursgenoteerde onderneming.

Vanuit dit uitgangspunt geven we vrijwillig hieronder in het kader van de ‘pas toe of leg uit’ regeling aan welke principes en/of best practices niet of niet geheel zullen worden gevolgd.

Alle principes en best practices die voortvloeien uit de Code en door ons worden toegepast zijn vastgelegd in de jaarrekening en/of de statuten van de vennootschap dan wel in de diverse reglementen zoals vastgesteld door de Raad van Bestuur respectievelijk de Raad van Commissarissen. Deze zijn gepubliceerd op de website van de onderneming.

Wij kijken vanuit onze positie als niet-beursgenoteerde onderneming af van de Code op de volgende punten die van toepassing zouden kunnen zijn:

Benoeming leden Raad van Bestuur voor maximaal 4 jaar per zittingsperiode

Gezien de aard van de onderneming met veel lange termijnprojecten en -investeringen wordt een benoeming voor maximaal 4 jaar niet in het belang van de onderneming geacht.

Bepalingen met betrekking tot aandelenbezit in de eigen onderneming en/of optieregelingen

Als privaat gefinancierde onderneming kennen wij geen optieregeling. Ook bestaat niet de mogelijkheid tot het houden van aandelen in Koninklijke Volker Wessels Stevin NV door leden van de Raad van Commissarissen, Raad van Bestuur of andere personeelsleden.

Leden van de Raad van Bestuur hebben, samen met circa 150 directieleden uit het concern een minderheidsbelang in de holdingmaatschappij Storm Investments BV, die indirect alle aandelen van VolkerWessels houdt. Dit aandelenbezit heeft een langetermijn beleggingskarakter.

Reglement voor privébeleggingen van leden van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen

Er is gezien het ontbreken van een beursnotering geen separaat reglement opgesteld. In het reglement van de Raad van Bestuur is reeds een artikel opgenomen met betrekking tot privé-beleggingen dat als volgt luidt:
De binnen ons concern geldende gedragscode is van toepassing op de leden van de Raad van Bestuur. Zij onderschrijven deze Code. Het is overigens de leden van de Raad van Bestuur en de leden van de Raad van Commissarissen niet toegestaan om te handelen met voorkennis en/of op basis van kennis en/of wetenschap die is opgedaan in het kader van de uitoefening van hun functie en zij zullen alle schijn daartoe vermijden.

Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen heeft een reglement, waarin de samenstelling, taken en werkwijze van de Raad van Commissarissen en zijn omgang met de Raad van Bestuur zijn vastgelegd.

Met betrekking tot de best practice bepaling III.2.2. van de Corporate Governance code wordt opgemerkt dat in verband met de gewijzigde aandeelhoudersstructuur in mei 2007 met uitzondering van de voorzitter van de Raad, commissarissen benoemd zijn uit de geledingen van (indirecte) aandeelhouders van VolkerWessels. De heer D. Wessels was voor zijn benoeming tot lid van de Raad van Commissarissen bovendien lid van de Raad van Bestuur, evenals de heer H.J. Hazewinkel, die bestuursvoorzitter was.

De leden van de Raad van Commissarissen ontvangen geen aan resultaat gerelateerde bonussen, pensioenen, aandelenopties of andere beloningen. Het reglement van de Raad van Commissarissen en het rooster van aftreden is opgenomen op de website van de onderneming.

Commissies van de Raad van Commissarissen

De Raad van Commissarissen heeft de volgende commissies ingesteld:

Auditcommissie

De Auditcommissie bestaat uit minstens twee leden van de Raad van Commissarissen en vergadert tenminste eenmaal per jaar. De leden gelden als financieel expert, zoals omschreven in de code. De vergaderingen van de Auditcommissie worden gehouden in aanwezigheid van ten minste één lid van de Raad van Bestuur, en de concernaccountant, tenzij de Auditcommissie anders beslist. De commissie beoordeelt de structuur van de interne controlemaatregelen en bepalingen met betrekking tot de financiële verslaglegging en rapportage.

Ook adviseert de commissie de Raad van Commissarissen met betrekking tot alle vraagstukken rondom accountantsbenoeming of ontslag en toetst zij de inhoud en reikwijdte van de controle-opdracht. De voorzitter van de commissie doet verslag van de bevindingen in de vergadering van de Raad van Commissarissen.

De Auditcommissie bestond tot 31 december 2009 uit:

H.G.J. van Berckel (voorzitter)
A. Baan

Vanaf 1 januari 2010 bestaat de Auditcommissie uit drie leden, na toetreding van de heer H.M. Holterman.

Voor de leden van de Auditcommissie geldt als profielschets dat zij een brede financiële achtergrond hebben met kennis en ervaring op het gebied van risicobeheerssystemen en aspecten van financiële verantwoording en waardering. Het reglement van de Auditcommissie is gepubliceerd op onze website.

Remuneratie-, Selectie- en Benoemingscommissie

De commissie bestaat uit tenminste twee leden van de Raad van Commissarissen, te weten de voorzitter en de vice-voorzitter. De commissie kan met een derde lid worden aangevuld en vergadert tenminste eenmaal per jaar. De voorzitter van de Raad van Commissarissen is voorzitter van de commissie.

De commissie heeft tot taak de Raad van Commissarissen te adviseren over de keuze en aanstelling van enig lid van de Raad van Bestuur. Tenzij zwaarwegende redenen zich hiertegen verzetten woont de voorzitter van de Raad van Bestuur de vergaderingen bij. De voorzitter van de commissie doet verslag aan de Raad van Commissarissen.

De Remuneratie-, Selectie- en Benoemingscommissie bestaat per 31 december 2009 uit:

A. Baan (voorzitter)
R.L.J. van Rappard
D. Wessels

De profielschets voor de leden van de Remuneratie-, Selectie- en Benoemingscommissie gaat ervan uit dat de leden een brede bestuurlijke achtergrond hebben met ervaring op het gebied van belonings- en bestuursvraagstukken in een ‘corporate’ omgeving.

Onze positie als niet-beursgenoteerde onderneming maakt dat niet gekozen wordt voor een loskoppeling van de Benoemings- en Honoreringcommissie zoals voorzien in de Code. Gezien de positie die de voorzitter van de Raad van Commissarissen in onze structuur inneemt, wordt tevens gekozen voor continuering van het voorzitterschap van de Remuneratie-, Selectie- en Benoemingscommissie door de voorzitter van de Raad van Commissarissen.

Het reglement van de Remuneratie-, Selectie- en Benoemingscommissie is gepubliceerd op onze website.

Accountants

De benoeming van de concernaccountant en de opdrachtverstrekking tot controle van de door de Raad van Bestuur opgemaakte jaarrekening geschiedt door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De concernaccountant KPMG is tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 22 mei 2008 herbenoemd voor een periode van drie jaar.

Reeds enige jaren hebben de Raad van Commissarissen, de Raad van Bestuur en externe accountants maatregelen genomen ter waarborging van de objectiviteit en de onafhankelijkheid van de concern-accountants. De voornaamste maatregelen zijn:

- Wij kiezen ervoor om in de opdrachtverstrekking zoveel mogelijk een scheiding aan te brengen tussen belastingadviezen en de controlewerkzaamheden inzake de jaarrekening;
- Aan de controle van de jaarrekening gerelateerde diensten worden, om efficiencyredenen, voornamelijk uitgevoerd door de concernaccountant. Werkzaamheden op het gebied van acquisities of desinvesteringen worden op basis van vooraf afgegeven offertes (niet exclusief) door de concernaccountant uitgevoerd. Waar naar ons oordeel sprake is van een mogelijk conflicterend belang, wordt gebruik gemaakt van andere professionele dienstverleners;
- In principe worden de externe accountants niet ingeschakeld voor algemene adviesopdrachten.

Het niet aan de jaarrekeningcontrole gerelateerde honorarium van de concernaccountant bedraagt in het verslagjaar circa 10% van de controlekosten.

De uitvoering van bovengenoemde maatregelen wordt door de Raad van Commissarissen, Raad van Bestuur en Auditcommissie periodiek getoetst.

De accountants brengen verslag uit aan de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen over de maatregelen die zij hebben genomen om te kunnen voldoen aan professionele en wettelijke eisen met betrekking tot het waarborgen van hun onafhankelijke positie tegenover de onderneming. Hieronder valt onder meer de periodieke wisseling van de verantwoordelijke accountants.

Betrekkingen met externe belanghebbenden

Ondanks het feit dat wij geen beursnotering hebben, onderkennen wij het belang en de positie van onze onderneming ten opzichte van de omgeving. Wij zullen dan ook onze resultaten en belangrijke gebeurtenissen blijven publiceren door middel van persberichten en publicaties via onze website.

Aandeelhouders respectievelijk certificaathouders met gezamenlijk 1% van het geplaatste kapitaal kunnen voorstellen indienen met betrekking tot agendapunten voor de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Deze dienen uiterlijk 31 maart 2010 bij de Vennootschap te worden ingediend.

Raad van Bestuur

De leden van de Raad van Bestuur zijn fulltime lid van de Raad van Bestuur. Behalve hun individuele bestuurstaken hebben zij de verantwoordelijkheid voor de onderneming als geheel. De Raad van Bestuur oefent haar bestuursbevoegdheid als college uit en besluit aldus gezamenlijk over alle aangelegenheden die voor het concern van wezenlijke betekenis zijn. Binnen het kader van de collectieve taak heeft ieder lid van de Raad van Bestuur een individueel taakgebied. Onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen besluit de Raad van Bestuur zelf over de onderlinge taakverdeling.

REMUNERATIEBELEID

Bezoldiging leden van de Raad van Bestuur

De bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur wordt bepaald door de Raad van Commissarissen op advies en aanbeveling van de Remuneratie-, Selectie- en Benoemingscommissie.

Het beloningsbeleid voor de leden van de Raad van Bestuur is erop gericht om de bestuurders die leiding geven aan dit concern met internationale activiteiten te blijven motiveren en voor de onderneming te behouden.

Voor het beloningsniveau van de leden van de Raad van Bestuur geldt als referentie het beloningsniveau van leden van de Raad van Bestuur van andere Nederlandse en Europese bouwconcerns, rekeninghoudend met complexiteit, omvang en risicoprofiel. Bij het vaststellen van het beloningsniveau van de voorzitter en de overige leden van de Raad van Bestuur worden hun specifieke verantwoordelijkheden in aanmerking genomen.

In de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van mei 2005 is het beloningsbeleid van de leden van de Raad van Bestuur vastgesteld. De Remuneratie-, Selectie- en Benoemingscommissie toetst het beloningsniveau jaarlijks, waarbij eventueel gebruik wordt gemaakt van extern advies voor de weging van de relevante criteria en ook de algemene salaristrend in de bedrijfstak in beschouwing wordt genomen. De bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur bestaat uit de volgende elementen:

1 – Salaris

Dit betreft het vaste deel van het inkomen.

2 – Vergoedingen en emolumenten in natura

De leden van de Raad van Bestuur ontvangen een algemene onkostenvergoeding voor kosten die zij uit hoofde van hun functie moeten maken. Emolumenten in natura zijn een door de onderneming beschikbaar gestelde personenauto en deelname aan een concern-zorgverzekeringsfaciliteit.

3 – Pensioenregeling

De leden van de Raad van Bestuur nemen deel aan een pensioenregeling bij het ondernemingspensioenfonds. Deze per 1 januari 2006 ingegane nieuwe pensioenregeling betreft een collectief beschikbaar premiesysteem met een pensioenleeftijd van 65 jaar en een opbouwpercentage van 2,25% per jaar van de pensioengrondslag op basis van middelloon. Doelstelling daarbij is een zodanige financiering dat pensioering op 62-jarige leeftijd haalbaar is. Individuele bestuursleden kunnen afzien van opbouw van pensioenrechten.

4 – Prestatiegerelateerde beloningen

De bonus van de leden van de Raad van Bestuur wordt jaarlijks door de Raad van Commissarissen vastgesteld en is gerelateerd aan een aantal vooraf vastgestelde financiële items (verbetering operationeel werkkapitaal en EBITDA). De Raad van Commissarissen heeft de bevoegdheid de bonus te maximeren.

5 – Ontslagvergoeding

Met betrekking tot een eventuele ontslagvergoeding voor de leden van de Raad van Bestuur zijn alle nieuwe contracten met ingang van 1 januari 2009 gemaximeerd tot een ontslagvergoeding die eenmaal de vaste jaarbeloning bedraagt.

Bezoldiging leden Raad van Commissarissen

De beloning van de Raad van Commissarissen is vast en onafhankelijk van de resultaten van de onderneming. De beloning wordt vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Leden van de Raad van Commissarissen ontvangen een vergoeding voor gemaakte kosten.

SAMENSTELLING VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

(situatie per 31 januari 2010)

Drs. A. Baan (1942), voorzitter, is per mei 2001 toegetreden tot de Raad. Hij is herbenoemd in mei 2009. De heer Baan is per mei 2007 benoemd tot voorzitter van de Raad. Volgens rooster treedt hij in mei 2013 af. De heer Baan was voorheen lid van de Raad van Bestuur van Koninklijke Philips Electronics NV. Hij bekleedt commissariaten bij onder andere Wolters Kluwer NV, Océ NV en Imtech NV. Daarnaast bekleedt de heer Baan nog een aantal bestuurlijke functies.

Mr. R.L.J. van Rappard (1960), maakt deel uit van de Raad sinds mei 2007. Volgens het geldende rooster is hij aftredend in mei 2011. Hij is managing director van CVC Capital Partners Group S.A.

Mr. H.G.J. van Berckel MBA (1960) is sinds mei 2007 lid van de Raad. Hij is Partner in CVC Capital Partners Nederland. Volgens rooster van aftreden zal hij in mei 2010 aftreden. Hij bekleedt onder andere commissariaten bij Van Gansewinkel Groep BV en Schuitema NV.

H.M. Holterman RA (1955) is per 1 januari 2010 benoemd tot lid van de Raad. Hij treedt af volgens rooster in mei 2012. Hij is lid van de Raad van Bestuur van Reggeborgh Groep.

D. Wessels (1946) is per mei 2007 toegetreden tot de Raad en zal conform rooster aftreden in mei 2011. Voor zijn toetreding tot de Raad was hij lid van de Raad van Bestuur van de vennootschap. De heer Wessels bekleedt commissariaten bij onder andere Riessen Metaal BV, Meatpoint BV, W. Wessels Rijssen BV en Norit International BV. Daarnaast bekleedt hij diverse bestuurlijke functies.

De profielschets van de Raad van Commissarissen is gepubliceerd op onze website.

BERICHT VAN DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Aan de aandeelhouder

Hierbij treft u het door de Raad van Bestuur opgestelde jaarverslag over het boekjaar 2009 aan, waarin de jaarrekening over 2009 is opgenomen. Deze jaarrekening is door KPMG Accountants NV gecontroleerd en van een goedkeurende verklaring voorzien. Deze verklaring is in dit jaarverslag opgenomen op pagina 136. De jaarrekening is door ons met de externe accountant besproken en vervolgens goedgekeurd in onze vergadering van 10 maart 2010.

Wij stellen u voor in de op 27 mei 2010 te houden Algemene Vergadering van Aandeelhouders de jaarrekening over 2009 en het door de Raad van Bestuur daarin verwoorde voorstel voor de winstbestemming en de winstverdeling vast te stellen. De Raad van Commissarissen heeft het voorstel tot winstbestemming en winstverdeling, dat op pagina 138 van het jaarverslag is opgenomen, goedgekeurd.

Verder zullen wij u verzoeken om de Raad van Bestuur décharge te verlenen voor zijn bestuur over het boekjaar 2009 en de Raad van Commissarissen voor het door hen uitgeoefende toezicht in het afgelopen boekjaar 2009.

Het in 2009 behaalde resultaat is conform de eerder uitgesproken verwachtingen en bedraagt € 91 miljoen. De Raad van Commissarissen constateert dat de vennootschap in de zeer moeilijke economische omstandigheden in 2009 naar tevredenheid heeft gepresteerd.

In 2009 hebben de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur vijf keer gezamenlijk vergaderd. Alle commissarissen waren tijdens de betreffende vergaderingen aanwezig. In deze vergaderingen is onder andere gesproken over de strategie van de onderneming en de daaruit voortvloeiende activiteiten, het (de) risicoprofiel(en) en de organisatievorm van de onderneming. In het kader van de door de Raad van Bestuur geformuleerde doelstellingen voor de jaren 2009-2010, zijn onder andere de kwalitatieve en kwantitatieve strategie van de Raad van Bestuur besproken en het daaruit voortvloeiende recessiemanagement om de huidige economische crisis zo goed mogelijk door te komen. Ook is de hiermee samenhangende organisatie- en bestuursstructuur aan de orde geweest.

In de betreffende vergaderingen is eveneens aandacht geschonken aan de financiële positie van de onderneming, het (des)investerings- en acquisitiebeleid en aan de volgende onderwerpen:

- De kredietcrisis en de gevolgen daarvan voor de werkmaatschappijen van het concern en de maatregelen die getroffen zijn om de huidige economische situatie het hoofd te bieden;
- De gevolgen van de kredietcrisis op de pensioenen;
- De gang van zaken bij een aantal grote projecten, waarbij het concern – al dan niet in samen-werking met derden – is betrokken zoals de diverse projecten op de A2 waarbij onze ondernemingen werkzaam zijn, te weten A2 Hooggelegen, A2 HOMA (Holendrecht-Maarssen) en de A2 Den Bosch en het Schoonebeek Oilfield Redevelopment-project (waarbij een deel van het Schoonebeekveld dat vanaf 1943 tot 1998 in gebruik is geweest wordt herontwikkeld zodat met nieuwe technieken weer olie kan worden gewonnen uit het veld) en de realisatie van het KPMG gebouw te Amstelveen;
- De gang van zaken rond de aanbesteding en de inschrijving op en de evaluatie van het aanbestedingsproces van het A2 Maastricht project welk project helaas niet aan het consortium is gegund waarin wij participeerden;
- Ook de aanbesteding van grote projecten zoals de A15 en de A12 en de zogenaamde 6 spoedwetcontracten Clusters A t/m F voor Rijkswaterstaat zijn besproken;
- De terugval in de omzet in de spooractiviteiten nationaal en internationaal (UK), de daarmee samenhangende herstructureringen en reorganisaties en in het bijzonder de problematiek van de railinfrastructuur en de positie van de publieke opdrachtgevers ProRail (Nederland) en NetworkRail (Verenigd Koninkrijk);
- Het HRM-beleid en het management development beleid van het concern in het bijzonder;
- Het Corporate Responsibility beleid;

- Integriteit in het algemeen;
- Het inkoopbeleid;
- De ontwikkeling van de orderportefeuilles van de werkmaatschappijen in de diverse sectoren en landen waarin het concern actief is;
- Het registreren van en beleid op het gebied van ongevallen en veiligheid;
- De procedure bij de Europese Commissie inzake de boete die is opgelegd door de Europese Commissie met betrekking tot de bitumenleveranties aan onder andere KWS BV;
- Mogelijke en gerealiseerde langjarige of permanente allianties en joint ventures;
- De stand van zaken rondom de netto schuld en bankconvenanten.

De Raad van Commissarissen heeft in het verslagjaar goedkeuring gegeven aan de volgende acquisities:

- Volker Wessels Telecom Infratechniek BV heeft in februari alle aandelen overgenomen van Van Dulmen Telecommunicatie Kabelwerken BV;
- In maart heeft Volker Wessels Deutschland GmbH 100% van de aandelen van het materieelbedrijf Volker Stevin Logistik GmbH verworven;
- Aveco De Bondt BV heeft in april een 50%-belang genomen in het bureau voor stedenbouw en ruimtelijke ontwikkeling: Compositie 5 Stedenbouw BV te Breda;
- Eveneens in april zijn door VolkerWessels Bouw & Vastgoedontwikkeling Midden BV alle aandelen van Westerspoor Zaanstad BV overgenomen;
- Door KWS Infra BV zijn in september van het verslagjaar activa en passiva verworven van Verhoeve Groep;
- VolkerWessels Bouw & Vastgoedontwikkeling Participaties BV heeft in november 40% van de aandelen gekocht van Dubotechniek Beheer BV.

Er is in het verslagjaar geen goedkeuring gevraagd voor grote desinvesteringen.

In het verslagjaar is de Auditcommissie van de Raad van Commissarissen tweemaal bijeen geweest. De Auditcommissie bestaat uit meerdere afgevaardigden van de Raad van Commissarissen: de heren H.G.J. van Berckel (voorzitter) en A. Baan en sinds 1 januari 2010 is ook de heer H.M. Holterman toegetreden. De Auditcommissie heeft het halfjaarbericht 2009 en de jaarrekening 2008 besproken met de externe accountant. Van deze besprekingen is verslag gedaan in de daarop volgende vergaderingen van de Raad van Commissarissen. Tijdens de vergaderingen van de Auditcommissie is daarnaast het functioneren van, de relatie met en de kwaliteit van de externe accountant besproken.

In de Commissie zijn verder specifieke onderwerpen van financiële aard aan de orde geweest, zoals:

- De omvang en waardering van de grondposities;
- De ontwikkelingen en consequenties van de pensioenregeling;
- De zogenaamde 'span of control' oftewel de beheersbaarheid van de juridische structuur vooral in verband met het grote aantal vennootschappen dat deel uitmaakt van het concern;
- De omvang, samenstelling en waardering van de grote projecten;
- De invoering van IFRS in de financiële verslaggeving;
- De ICT problematiek, daaronder begrepen de infrastructuur en performance van het systeem, binnen het concern.

De Remuneratiecommissie van de Raad van Commissarissen, bestaande uit de heren A. Baan, L.R.J. van Rappard en D. Wessels, heeft gedurende het verslagjaar eenmaal vergaderd in aanwezigheid van de voorzitter van de Raad van Bestuur. In deze vergadering zijn de honorering en de verdere emolumenten van de leden van de Raad van Bestuur aan de orde geweest. De Raad van Commissarissen heeft vervolgens de honorering en de verdere emolumenten vastgesteld.

Voor een verslag van het gevoerde remuneratiebeleid wordt verwezen naar pagina 52 van het jaarverslag. Gedurende het verslagjaar heeft de Raad van Commissarissen per 15 juli 2009 mevrouw M.J. Poots-Bijl benoemd tot lid van de Raad van Bestuur van VolkerWessels met de titel CFO. Mevrouw Poots-Bijl heeft voorheen bestuurlijke en/of directiefuncties uitgeoefend bij onder andere Connexion en ProRail.

Aan de heer J.C. de Pagter is met ingang van 1 januari 2010 eervol ontslag verleend uit zijn functie van lid van de Raad van Bestuur van VolkerWessels. De Raad van Commissarissen bedankt de heer De Pagter voor de aard en wijze waarop hij enkele decennia heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van onze onderneming en zijn hem zeer erkentelijk voor zijn grote betrokkenheid.

De in 2005 vastgestelde algemene profielschets van de Raad van Commissarissen is opgenomen op de website van de Vennootschap en de samenstelling van de Raad is in het jaarverslag opgenomen op pagina 54. In de profielschets van de Raad van Commissarissen wordt afgeweken van de algemene verwachtingen rond diversiteit gezien de eigendomsverhoudingen van de onderneming.

In 2009 is de heer H.J. Hazewinkel op 16 maart 2009 benoemd als lid van de Raad van Commissarissen zoals reeds was aangekondigd in het jaarverslag over 2008. Op zijn eigen verzoek heeft de Raad van Commissarissen de heer Hazewinkel per 1 januari 2010 eervol ontslag verleend en is op voordracht van de Raad van Commissarissen, nadat de Centrale Ondernemingsraad en de aandeelhouder hebben aangegeven geen aanbevelingen te willen doen, de heer H.M. Holterman in zijn plaats benoemd tot lid van de Raad.

In mei 2009 is de heer Baan op voordracht van de Centrale Ondernemingsraad door de aandeelhouder wederom voor een periode van 4 jaar herbenoemd als commissaris.

De Raad van Commissarissen heeft haar functioneren in 2009 niet geëvalueerd in verband met de wijziging in de samenstelling van de Raad van Commissarissen in 2009. Door de Raad is besloten de nieuwe Raad van Commissarissen en zijn commissies eerst een jaar te laten functioneren voordat dit functioneren wordt geëvalueerd. In de loop van 2010 zal de betreffende evaluatie plaatsvinden. Het functioneren van de Raad van Bestuur is aan de orde geweest in een aantal vergaderingen buiten de reguliere vergaderingen. Dit heeft geresulteerd in de benoeming van drie nieuwe leden van de Raad van Bestuur in ongeveer een jaar tijd. De evaluatie van het functioneren van de Raad van Bestuur zal eveneens in 2010 plaatsvinden.

Per mei 2010 is conform rooster van aftreden de heer H.G.J. van Berckel aftredend als lid van de Raad van Commissarissen. De heer Van Berckel is herbenoembaar en de Raad van Commissarissen draagt hem voor herbenoeming voor een periode van 4 jaar voor. Aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en de Centrale Ondernemingsraad zal worden gevraagd of zij een aanbeveling wensen te doen voor de vervulling van de vacature die in mei 2010 ontstaat. Indien geen aanbevelingen worden gedaan, zal de Raad de aandeelhouder verzoeken om de heer Van Berckel te herbenoemen voor een periode van 4 jaar.

De Raad van Commissarissen geeft hierbij tevens kennis van het feit dat in 2011 de heren L.R.J. van Rappard en D. Wessels volgens rooster zullen aftreden. Ook deze heren draagt de Raad voor herbenoeming van een periode van 4 jaar voor. Aan de aandeelhouder en de Centrale Ondernemingsraad zal gevraagd worden of zij een aanbeveling wensen te doen voor de vacatures die in mei 2011 zullen ontstaan.

Op dit moment is er geen behoefte aan nadere training of opleiding van de Raad als geheel of van individuele leden.

Ook in 2009 heeft constructief overleg plaatsgehad tussen de Centrale Ondernemingsraad en een delegatie van de Raad van Commissarissen.

De Raad van Commissarissen spreekt ten slotte haar waardering en complimenten uit voor de wijze waarop de Raad van Bestuur en alle overige medewerkers zich hebben ingezet om te komen tot het behaalde resultaat.

A. Baan

Voorzitter Raad van Commissarissen

Jaarrekening

Geconsolideerde winst- en verliesrekening

Bedragen in 1.000 euro's

	Noot	2009	2008
Opbrengsten	1	4.418.518	4.873.725
Bedrijfslasten			
Kosten van grond- en hulpstoffen		-1.047.606	-1.274.006
Kosten van uitbesteed werk en andere externe kosten		-2.197.392	-2.340.844
Personeelskosten	2	-942.726	-923.260
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen materiële vaste activa	3	-70.896	-68.540
Amortisatie en bijzondere waardeverminderingen immateriële activa	3	-10.059	-9.365
Overige bedrijfskosten		-75.780	-109.730
		-4.344.459	-4.725.745
Resultaat verkoop deelneming	28	502	4.052
Resultaat geassocieerde deelnemingen en joint ventures na belastingen	8	42.568	31.466
Bedrijfsresultaat		117.129	183.498
Financieringsbaten		38.380	44.845
Financieringslasten		-34.762	-42.702
Nettofinancieringsresultaat	4	3.618	2.143
Resultaat voor belastingen		120.747	185.641
Winstbelastingen	5	-29.736	-39.467
Resultaat over het boekjaar		91.011	146.174
Toe te rekenen aan:			
Aandeelhouders van de vennootschap		90.792	145.413
Minderheidsbelangen		219	761
Resultaat over het boekjaar		91.011	146.174
Gewone winst per aandeel		2,71	4,34

Geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat

Bedragen in 1.000 euro's

	Noot	2009	2008
Resultaat over het boekjaar		91.011	146.174
Valutaomrekeningsverschillen		8.613	-16.924
Actuariële resultaten	21	-5.881	-3.395
Uitgestelde belasting inzake actuariële resultaten		2.003	563
Aandeel in het totaalresultaat van geassocieerde deelnemingen en joint ventures		-551	-875
Effectief deel van veranderingen in de reële waarde van kasstroomafdekkingen		-5.004	-24.773
Uitgesteld belastingeffect inzake effectief deel van veranderingen in de reële waarde van kasstroomafdekkingen		1.336	6.638
Resultaat rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen na belasting		516	-38.766
Totaalresultaat over het boekjaar		91.527	107.408
Toe te rekenen aan:			
Aandeelhouders van de vennootschap		91.299	106.647
Minderheidsbelangen		228	761
Totaalresultaat over het boekjaar		91.527	107.408

Geconsolideerde balans per 31 december

Bedragen in 1.000 euro's

		31 december	31 december
	Noot	2009	2008
Bedrijfsgebouwen- en terreinen		164.327	151.082
Materieel en installaties		257.557	235.000
Andere vaste bedrijfsmiddelen		31.562	28.519
Materiële vaste activa in aanbouw		3.147	4.577
Materiële vaste activa	6	456.593	419.178
Goodwill		69.680	69.438
Overige immateriële activa		10.562	10.981
Immateriële activa	7	80.242	80.419
Investeringen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures	8	239.574	241.625
Langlopende vorderingen	9	315.397	300.375
Overige niet-vlottende activa	10	6.327	5.193
Uitgestelde belastingvorderingen	11	15.856	17.761
Totaal vaste activa		1.113.989	1.064.551
Terreinen	12	245.383	250.176
Vastgoed bestemd voor verkoop	13	24.230	10.653
Voorraden	14	142.101	143.169
Onderhanden werken	15	332.353	319.076
Handels- en overige vorderingen	16	995.885	1.187.961
Geldmiddelen en kasequivalenten	17	309.523	320.238
Totaal vlottende activa		2.049.475	2.231.273
Totaal activa		3.163.464	3.295.824

Geconsolideerde balans per 31 december

Bedragen in 1.000 euro's

		31 december	31 december
	Noot	2009	2008
Eigen vermogen			
Geplaatsd aandelenkapitaal		83.843	83.843
Agioreserve		67.339	67.339
Overige reserves		689.116	610.270
Onverdeeld resultaat		90.792	145.413
Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders van VolkerWessels		931.090	906.865
Minderheidsbelangen		4.233	3.083
Totaal eigen vermogen	18	935.323	909.948
Leningen en overige financieringsverplichtingen	19	366.785	354.728
Derivaten	20	30.506	25.835
Personeelsgerelateerde verplichtingen	21	31.700	27.682
Voorzieningen	22	137.745	149.788
Uitgestelde belastingverplichtingen	11	3.397	35.079
Totaal langlopende verplichtingen		570.133	593.112
Bankkredieten	23	18.673	237.184
Leningen en overige financieringsverplichtingen		7.755	7.416
Onderhanden werken	15	373.720	326.125
Handels- en overige schulden	24	1.194.526	1.153.005
Te betalen winstbelastingen		10.306	30.092
Personeelsgerelateerde verplichtingen	21	9.207	8.701
Kortlopende voorzieningen	22	43.821	30.241
Totaal kortlopende verplichtingen		1.658.008	1.792.764
Totaal verplichtingen		2.228.141	2.385.876
Totaal eigen vermogen en verplichtingen		3.163.464	3.295.824

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

Bedragen in 1.000 euro's

	Noot	2009	2008
Kasstroom uit bedrijfsactiviteiten			
Winst na belastingen		90.792	145.413
Aanpassingen voor:			
- Belastingen	5	29.736	39.467
- Financiële baten en lasten	4	-3.618	-2.143
- Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen materiële vaste activa	3	70.896	68.540
- Amortisatie en impairment immateriële activa	3	10.059	9.365
- Resultaat op verkoop materiële vaste activa		-2.330	-2.577
- Resultaat minus dividend uit associates en joint ventures		-7.009	3.189
Operationele kasstroom voor mutaties in werkkapitaal en voorzieningen			
		188.526	261.254
Mutaties in terreinen/vastgoed bestemd voor verkoop/voorraden/onderhanden werken		29.277	71.577
Mutaties in handels- en overige vorderingen		196.747	-81.762
Mutaties in handels- en overige schulden		7.863	232.084
Mutaties in voorzieningen en personeelsgerelateerde verplichtingen		-15.496	-52.372
		218.391	169.527
Kasstroom uit operationele activiteiten			
		406.917	430.781
Betaalde/ontvangen rente		4.676	409
Betaalde/ontvangen winstbelastingen		-52.559	-34.133
Nettokasstroom uit bedrijfsactiviteiten			
		359.034	397.057
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Verwerving van Groepsmaatschappijen	7	-10.810	-58.076
Investerings in materiële vaste activa	6	-94.155	-109.372
Investerings in overige immateriële activa	7	-2.681	-3.879
Mutatie in financiële vast activa		6.124	-17.085
Desinvesteringen van materiële vaste activa	6	8.818	7.509
Desinvesteringen van immateriële activa	7	104	493
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
		-92.600	-180.410
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Opgenomen leningen op lange termijn		33.207	27.107
Aflossingen leningen op lange termijn		-27.769	-27.769
Betaald dividend		-67.074	-67.074
Overige mutaties		1.151	-46
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
		-60.485	-67.782

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

Bedragen in 1.000 euro's

	Noot	2009	2008
Verloop liquiditeitspositie			
Liquiditeitspositie per 1 januari		83.054	-57.595
Valuta omrekeningsverschillen op geldmiddelen, kasequivalenten en rekening-courant banken		1.847	-8.216
Kasstroom uit operationele activiteiten		359.034	397.057
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-92.600	-180.410
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-60.485	-67.782
Liquiditeitspositie per 31 december			
		290.850	83.054
Samenstelling liquiditeitspositie per 31 december			
Geldmiddelen en kasequivalenten	17	309.523	320.238
Bankkredieten	23	-18.673	-237.184
		290.850	83.054

Geconsolideerd overzicht van mutaties in het eigen vermogen

Bedragen in 1.000 euro's

	Geplaatst kapitaal	Agio- reserve	Reserve koers- verschillen	Wettelijke reserve deeln.	Wettelijke reserve ontw. kosten	Actuariële reserve	Afdekkings- reserve	Overige reserves	2008			Totaal eigen vermogen
									Niet verdeelde winsten	Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelh.	Minderheids- belangen	
Stand 1 januari	83.843	67.339	0	47.634	2.533	0	-1.107	521.189	145.861	867.292	4.558	871.850
Resultaat rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen na belasting			-16.924			-2.832	-19.010			-38.766		-38.766
Resultaat over het boekjaar									145.413	145.413	761	146.174
Overige mutaties				-3.013	1.231			1.782		0		0
Totaalresultaat over het boekjaar			-16.924	-3.013	1.231	-2.832	-19.010	1.782	145.413	106.647	761	107.408
Toevoeging aan de reserves								78.787	-78.787	0		0
Dividend 2007									-67.074	-67.074	-2.236	-69.310
Stand per 31 december	83.843	67.339	-16.924	44.621	3.764	-2.832	-20.117	601.758	145.413	906.865	3.083	909.948

	Geplaatst kapitaal	Agio- reserve	Reserve koers- verschillen	Wettelijke reserve deeln.	Wettelijke reserve ontw. kosten	Actuariële reserve	Afdekkings- reserve	Overige reserves	2009			Totaal eigen vermogen
									Niet verdeelde winsten	Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelh.	Minderheids- belangen	
Stand 1 januari	83.843	67.339	-16.924	44.621	3.764	-2.832	-20.117	601.758	145.413	906.865	3.083	909.948
Resultaat rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen na belasting			8.604			-3.878	-4.219			507	9	516
Resultaat over het boekjaar									90.792	90.792	219	91.011
Overige mutaties				4.131	-181			-3.950		0		0
Totaalresultaat over het boekjaar			8.604	4.131	-181	-3.878	-4.219	-3.950	90.792	91.299	228	91.527
Toevoeging aan de reserves								78.339	-78.339	0		0
Dividend 2008									-67.074	-67.074	-378	-67.452
Kapitaalstorting minderheidsbelang											1.300	1.300
Stand per 31 december	83.843	67.339	-8.320	48.752	3.583	-6.710	-24.336	676.147	90.792	931.090	4.233	935.323

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

ALGEMENE INFORMATIE

Koninklijke Volker Wessels Stevin nv (de Vennootschap) is statutair gevestigd te Rotterdam, Nederland. De geconsolideerde jaarrekening van de Vennootschap over het boekjaar 2009 omvat de Vennootschap en haar dochterondernemingen (tezamen te noemen "VolkerWessels" of "de Groep"). De aandelen van VolkerWessels worden indirect gehouden door Storm Investments bv (de uiteindelijke moedermaatschappij). VolkerWessels is een bouwconcern dat zich vanuit een decentrale organisatie bezighoudt met het ontwerpen, ontwikkelen, realiseren en beheren van de gebouwde omgeving. Activiteiten waarmee VolkerWessels een bijdrage wil leveren aan de bouwopgave die voortvloeit uit de inrichtings- en mobiliteitseisen van de hedendaagse samenleving. Het bestuur heeft op 10 maart 2010 de jaarrekening opgemaakt.

Overeenstemmingsverklaring

De geconsolideerde jaarrekening van de Groep is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard door de Europese Unie (EU-IFRS) en voldoet tevens aan de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW. In deze eerste geconsolideerde jaarrekening op EU-IFRS grondslagen heeft de Groep alle EU-IFRS bepalingen toegepast die op of voor 31 december 2009 van kracht waren, zo ook de bepalingen van EU-IFRS 1 'First time adoption'. Een overzicht van de overgang van NL GAAP naar EU-IFRS en de effecten daarvan, is opgenomen op pagina 122 tot en met 131 van de toelichting.

De vennootschappelijke jaarrekening van Koninklijke Volker Wessels Stevin nv wordt opgesteld volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek en artikel 2:402 Burgerlijk Wetboek.

Gehanteerde grondslagen bij de opstelling van de jaarrekening

De geconsolideerde jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat de functionele valuta is van de Groep. Alle in de jaarrekening genoemde bedragen betreffen duizenden euro's tenzij anders vermeld. De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten, met dien verstande dat de volgende activa en verplichtingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde: afgeleide financiële instrumenten, financiële instrumenten geclassificeerd als beschikbaar voor verkoop en fondsbeleggingen.

Voor verkoop aangehouden vaste activa en groepen activa die worden afgestoten, worden gewaardeerd op de laagste van de boekwaarde en reële waarde na aftrek van geschatte verkoopkosten.

Het resultaat van geassocieerde deelnemingen en joint ventures na belastingen maakt deel uit van het bedrijfsresultaat. Dit bevordert het inzicht in het resultaat van de Groep en sluit aan op het gebruik in de bedrijfstak.

BELANGRIJKSTE SCHATTINGEN EN BEOORDELINGEN IN DE JAARREKENING

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS vereist dat de leiding oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt, die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. Schattingen en beoordelingen worden voortdurend geëvalueerd en zijn gebaseerd op in het verleden opgedane ervaring en andere factoren, waaronder verwachtingen ten aanzien van toekomstige gebeurtenissen die zich geleet op de omstandigheden redelijkerwijs kunnen voordoen. VolkerWessels maakt schattingen en doet veronderstellingen ten aanzien van de toekomst. De werkelijkheid kan afwijken van de gemaakte schattingen.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

In het bijzonder wordt informatie over belangrijke punten van schattingsonzekerheden en kritische oordelen bij de toepassing van de grondslagen die het meest van invloed zijn op de in de jaarrekening opgenomen bedragen, beschreven in de volgende onderdelen van de toelichting:

Noot 7: Immateriële activa

Noot 8: Investerings in geassocieerde deelnemingen en joint ventures

Noot 11: Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen

Noot 15: Onderhanden werken

Noot 16: Handels- en overige vorderingen

Noot 21: Personeelsgerelateerde verplichtingen

Noot 22: Voorzieningen

Noot 27: Financiële instrumenten

GRONDSLAGEN VOOR CONSOLIDATIE

Dochterondernemingen (integrale consolidatie)

Dochterondernemingen zijn die entiteiten waarover de Vennootschap zeggenschap heeft. Er is sprake van zeggenschap indien de Vennootschap de mogelijkheid heeft om, direct of indirect, het financiële en operationele beleid van een entiteit te bepalen teneinde voordelen te verkrijgen uit de activiteiten van de entiteit. Bij de beoordeling of er sprake is van zeggenschap wordt rekening gehouden met potentiële stemrechten die op dat moment uitoefenbaar of converteerbaar zijn. De jaarrekeningen van dochterondernemingen zijn in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen vanaf de datum waarop voor het eerst sprake is van zeggenschap, tot aan het moment waarop deze eindigt. De grondslagen voor financiële verslaglegging van dochterondernemingen zijn waar nodig aangepast aan de door de Groep gehanteerde grondslagen.

Geassocieerde deelnemingen (equity methode)

Geassocieerde deelnemingen zijn die entiteiten waar de Groep invloed van betekenis heeft op het financiële en operationele beleid, maar waarover zij geen zeggenschap heeft. De geconsolideerde jaarrekening omvat het aandeel van de Groep in het totaalresultaat van geassocieerde deelnemingen volgens de equity-methode, vanaf de datum waarop de Groep voor het eerst invloed van betekenis heeft, tot aan de datum waarop voor het laatst sprake is van invloed van betekenis. Wanneer het aandeel van de Groep in de verliezen groter is dan de waarde van het belang in een geassocieerde deelneming, inclusief eventuele andere vorderingen, wordt de boekwaarde van de entiteit in de balans van de Groep afgeboekt tot nihil en worden verdere verliezen niet meer in aanmerking genomen, behalve voor zover de Groep een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting is aangegaan of betalingen heeft verricht namens de geassocieerde deelneming.

Joint ventures (equity methode)

Joint ventures zijn entiteiten waarover de Groep gezamenlijk met andere partijen zeggenschap heeft en waarbij deze zeggenschap in een overeenkomst is vastgelegd. De geconsolideerde jaarrekening omvat het aandeel van de Groep in het totaalresultaat van joint ventures volgens de equity-methode, vanaf de datum waarop voor het eerst gezamenlijke zeggenschap wordt uitgeoefend tot aan de datum waarop deze eindigt. Wanneer het aandeel van de Groep in de verliezen groter is dan de waarde van het belang in een joint venture, inclusief eventuele andere vorderingen, wordt de boekwaarde van de entiteit in de balans van de Groep afgeboekt tot nihil

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

en worden verdere verliezen niet meer in aanmerking genomen, behalve voor zover de Groep een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting is aangegaan of betalingen heeft verricht namens een joint venture.

Overige niet-vlottende activa

Overige deelnemingen betreffen kapitaalbelangen in entiteiten waarin de Groep geen invloed van betekenis heeft. Deze overige deelnemingen worden verantwoord als effecten die voor verkoop beschikbaar zijn. Bij verkoop wordt de cumulatieve reële-waarde-aanpassing van de betreffende overige deelnemingen uit het vermogen geëlimineerd en verwerkt in de winst- en verliesrekening. Indien geen betrouwbare reële waarde kan worden vastgelegd worden de overige deelnemingen tegen de kostprijs gewaardeerd. Het dividend, alsmede de boekwinst of het boekverlies op de verkoop van deze overige deelnemingen, worden in de winst- en verliesrekening verantwoord.

Verstreckte leningen en overige vorderingen

Verstreckte leningen en overige vorderingen worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. Na de eerste opname worden de verstreckte leningen en overige vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Eliminaties van transacties bij consolidatie

Saldi binnen de Groep en eventuele niet-gerealiseerde winsten en verliezen op transacties binnen de Groep worden bij de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd. Niet-gerealiseerde winsten en verliezen uit hoofde van transacties met deelnemingen en entiteiten waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend, worden geëlimineerd naar rato van het belang dat de Groep in de entiteit heeft. Niet-gerealiseerde verliezen worden op dezelfde wijze geëlimineerd als niet-gerealiseerde winsten, maar slechts voor zover er geen aanwijzing is voor een bijzondere waardevermindering.

VREEMDE VALUTA

Transacties in vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta worden in euro's omgerekend tegen de wisselkoers op transactiedatum. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum in euro's omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Aangehouden vreemde valuta, alsmede activa en verplichtingen die ontvangen of betaald worden in vreemde valuta, worden omgerekend tegen de wisselkoers per balansdatum. De verschillen die optreden door de omrekening worden in de winst- en verliesrekening opgenomen. Niet monetaire activa en verplichtingen die in een vreemde valuta luiden en op basis van historische kosten worden gewaardeerd, worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Buitenlandse activiteiten

De activa en verplichtingen van buitenlandse activiteiten, met inbegrip van goodwill en bij consolidatie ontstane reële waardecorrecties, worden in euro's omgerekend tegen de geldende koers per balansdatum.

De opbrengsten en kosten van buitenlandse activiteiten worden in euro's omgerekend tegen de koers die de wisselkoers op de transactiedatum benadert. Valutaomrekeningsverschillen worden direct in een afzonderlijke component van het eigen vermogen opgenomen (reserve koersverschillen).

De Groep heeft bij het opstellen van de openingsbalans EU-IFRS ervoor gekozen om IAS 23 prospectief toe te passen, hetgeen betekent dat de cumulatieve omrekeningsverschillen voor alle buitenlandse activiteiten op de overgangsdatum naar EU-IFRS (1 januari 2008) op nihil zijn gesteld. Na 1 januari worden deze omrekeningsverschillen verwerkt in de reserve

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

koersverschillen. Als een buitenlandse activiteit geheel of gedeeltelijk wordt verkocht, wordt het betreffende bedrag uit de reserve koersverschillen overgeboekt naar de winst- en verliesrekening.

Valutakoersen

De ten opzichte van de euro gehanteerde koersen van de voor de Groep belangrijke valuta zijn:

Koers per balansdatum	2009	2008
US Dollar	0,69	0,71
Can Dollar	0,66	0,59
Pound Sterling	1,13	1,05

Gemiddelde koers	2009	2008
US Dollar	0,72	0,71
Can Dollar	0,63	0,64
Pound Sterling	1,12	1,26

Afgeleide financiële instrumenten

De Groep maakt gebruik van afgeleide financiële instrumenten om rente- en valutarisico's af te dekken die voortvloeien uit bedrijfs-, financierings- en investeringsactiviteiten. In overeenstemming met het treasurybeleid houdt de Groep geen derivaten aan voor handelsdoeleinden en geeft de Groep deze ook niet uit. Derivaten die echter niet in aanmerking komen voor hedge accounting worden verwerkt als handelsinstrumenten. Afgeleide financiële instrumenten worden gewaardeerd tegen reële waarde. De winst of het verlies uit herwaardering naar reële waarde wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen. Indien derivaten echter voor hedge accounting in aanmerking komen is de opname van een resulterende winst of een resulterend verlies afhankelijk van de aard van de post die wordt afgedekt.

Afdekking

Kasstroomafdekking

Wanneer een afgeleid financieel instrument wordt aangewezen als afdekking van de variabiliteit van de kasstromen van een opgenomen actief, verplichting, of een hoogstwaarschijnlijk verwachte transactie, dan wordt het effectieve deel van een winst of verlies op het afgeleide financiële instrument rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt. Indien de verwachte transactie vervolgens leidt tot de opname van een niet-financieel actief of een niet-financiële verplichting, wordt de hiermee verbandhoudende cumulatieve winst of het hiermee verband houdende cumulatieve verlies verwijderd uit het eigen vermogen en opgenomen in de kostprijs bij eerste opname van het niet-financiële actief of de niet-financiële verplichting. Leidt een afdekking van een verwachte transactie tot de opname van een financieel actief of een financiële verplichting dan worden de daarmee verbonden winsten of verliezen, die rechtstreeks in het eigen vermogen werden opgenomen, overgeboekt naar de winst- en verliesrekening in dezelfde periode of perioden waarin het verkregen actief of de aangegane verplichting van invloed is op de winst of het verlies.

Ten aanzien van kasstroomafdekkingen geldt dat, behoudens de kasstroomafdekkingen die onder de twee voorgaande grondslagen vallen, de hiermee verbonden winst of het hiermee verbonden verlies wordt overgeboekt van het eigen vermogen naar de winst- en verliesrekening in dezelfde periode of perioden waarin de afgedekte verwachte transactie van invloed is op de winst of het verlies. Het niet-effectieve deel van eventuele winsten of verliezen wordt onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

Wanneer een afdekkingsinstrument afloopt, wordt verkocht, beëindigd, uitgeoefend of wanneer de entiteit de aanwijzing van de afdekkingsrelatie intrekt, maar de afgedekte verwachte transactie naar verwachting nog steeds zal plaatsvinden, blijft de cumulatieve winst of het cumulatieve verlies op dat moment in het eigen vermogen opgenomen en wordt deze winst of dit verlies verwerkt overeenkomstig bovenvermelde grondslag wanneer de transactie plaatsvindt. Indien niet langer wordt verwacht dat de afgedekte transactie zal plaatsvinden, wordt de cumulatieve niet-gerealiseerde winst of het cumulatieve niet-gerealiseerde verlies dat in het eigen vermogen is opgenomen, onmiddellijk overgeboekt naar de winst en verliesrekening.

Afdekking van monetaire activa en verplichtingen

Wanneer een afgeleid financieel instrument wordt gebruikt als economische afdekking van het valutarisico van een opgenomen monetair actief of monetaire verplichting, wordt er geen hedge accounting toegepast en wordt een winst of verlies op het afdekkingsinstrument in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Afdekking van netto-investering in een buitenlandse activiteit

Het gedeelte van de winst of het verlies op een instrument dat wordt gebruikt om een netto-investering in een buitenlandse activiteit af te dekken, waarvan wordt vastgesteld dat sprake is van een effectieve afdekking, wordt rechtstreeks in het eigen vermogen opgenomen. Het niet effectieve deel wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Financieringskosten

Financieringskosten die direct toerekenbaar zijn aan de acquisitie, constructie of productie van een in aanmerking komend actief, moeten worden toegerekend aan alle kwalificerende activa zoals onder andere de post onderhanden werken. Dit heeft tot gevolg dat een deel van de financieringskosten wordt toegerekend aan het onderhanden werken.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

Activa in eigendom

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen (veronderstelde) kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardevermindingsverliezen. In de kostprijs zijn de kosten begrepen die direct toerekenbaar zijn aan de verwerving van het actief. De kostprijs van zelfvervaardigde activa omvat materieelkosten, directe arbeidskosten, financieringskosten en eventuele andere kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan het gebruiksklaar maken van het actief. Voorts omvat de kostprijs van zelfvervaardigde activa en verworven activa de ontmantelings- en verwijderingskosten van de activa en de herstelkosten van de locatie waar de activa zich bevinden zoals deze worden ingeschat op het moment van installatie, alsmede veranderingen in de omvang van bestaande verplichtingen voor ontmanteling en verwijdering. Wanneer materiële vaste activa bestaan uit onderdelen met een ongelijke gebruiksduur, wordt de componentenbenadering toegepast.

Geleasde activa

Leaseovereenkomsten waarbij de Groep nagenoeg alle aan het eigendom verbonden risico's en voordelen overneemt, worden geclassificeerd als financiële leases. Het geleasde actief wordt gewaardeerd op de laagste van de reële waarde en de contante waarde van de nominale leasebetalingen bij aanvang van de lease, verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

Kosten na eerste opname

De Groep neemt in de boekwaarde van een materieel vast actief de kostprijs van vervanging van een deel van dat actief op wanneer die kosten worden gemaakt. Dit gebeurt indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen met betrekking tot het actief aan

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

de Groep zullen toekomen en de kostprijs van het actief betrouwbaar kan worden bepaald. Alle andere kosten worden als last in de winst- en verliesrekening opgenomen wanneer zij worden gemaakt.

Afschrijving van materiële vaste activa

Afschrijvingen worden ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht volgens de lineaire methode op basis van de geschatte gebruiksduur van ieder onderdeel van een materieel vast actief. Op terreinen wordt niet afgeschreven. De geschatte gebruiksduur luidt als volgt:

Bedrijfsgebouwen	20–30 jaar
Materieel en installaties	5–20 jaar
Andere vaste bedrijfsmiddelen	3–5 jaar

De restwaarde wordt jaarlijks beoordeeld.

IMMATERIËLE ACTIVA

Goodwill

Alle bedrijfscombinaties worden administratief verwerkt via toepassing van de overnamemethode. Goodwill betreft het bedrag dat voortvloeit uit de overname van dochterondernemingen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures. Voor geassocieerde deelnemingen en joint ventures wordt de boekwaarde van goodwill opgenomen in de boekwaarde van de investering. Goodwill komt overeen met het verschil tussen de kostprijs van de overname en de reële waarde van de overgenomen identificeerbare activa en passiva op het moment van aankoop. Goodwill wordt gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve bijzondere waardevermindingsverliezen. Goodwill wordt toegerekend aan kasstroomgenererende eenheden en niet stelselmatig geamortiseerd. Jaarlijks, of indien er een aanwijzing is, wordt getoetst of sprake is van bijzondere waardevermindering. Op goodwill van overnames voor 1 januari 2008 is jaarlijks afgeschreven gebaseerd op de waarde die hieraan op grond van in Nederland toegepaste algemeen aanvaarde grondslagen werd toegekend. Negatieve goodwill die bij een overname ontstaat, wordt direct in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Ontwikkelingskosten

Uitgaven voor ontwikkelingskosten, waarbij de onderzoeksresultaten worden aangewend voor een plan of ontwerp voor de productie van nieuw of wezenlijk verbeterde producten en processen, worden geactiveerd indien het product of proces technisch en commercieel haalbaar is. De geactiveerde uitgaven omvatten de materieelkosten, directe arbeidskosten en een redelijk deel van de indirecte kosten. De geactiveerde ontwikkelingskosten worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve amortisatie en cumulatieve bijzondere waardevermindingsverliezen.

Overige immateriële activa

De door de Groep verworven overige immateriële activa, met een eindige gebruiksduur, worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve amortisatie en cumulatieve bijzondere waardevermindingsverliezen.

Uitgaven na eerste opname

Uitgaven voor immateriële activa, niet zijnde goodwill, worden na eerste opname uitsluitend geactiveerd, wanneer hierdoor naar verwachting de toekomstige economische voordelen toenemen. Die voordelen zijn besloten in het specifieke actief waarop de uitgaven betrekking hebben. Alle overige uitgaven worden als last in de winst- en verliesrekening opgenomen wanneer zij worden gedaan.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

Amortisatie

De amortisatie geschiedt lineair ten laste van de winst-en verliesrekening op basis van de geschatte gebruiksduur van de immateriële activa, tenzij deze gebruiksduur onbepaald is. De amortisatie start zodra de activa bruikbaar zijn. De geschatte gebruiksduur luidt als volgt:

Software	3 – 10 jaar
Klantenbestanden / contracten	5 – 10 jaar
Geactiveerde ontwikkelingskosten	5 – 10 jaar
Merken	10 jaar

Met betrekking tot goodwill en immateriële activa met een onbepaalde gebruiksduur, wordt ieder jaar systematisch per balansdatum getoetst of zich een bijzondere waardevermindering heeft voorgedaan.

TERREINEN

Terreinen in eigendom, die zijn verworven ten behoeve van de ontwikkelings- en bouwactiviteiten, worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs vermeerderd met de kosten van infrastructurele ontwikkeling en overige uit het bezit van deze terreinen voortvloeiende kosten, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor ontwikkelingsrisico's. Activering van rente vindt plaats vanaf het moment van aanvraag van de bouwvergunning. Indien gedurende een langere termijn geen ontwikkelingsactiviteiten plaatsvinden, wordt rente niet langer geactiveerd. Op het moment dat ontwikkelings- en bouwactiviteiten op de terreinen aanvangen worden de terreinen tegen de boekwaarde opgenomen bij onderhanden werken of bij de voorraad (woningbouw)projecten.

VASTGOED BESTEMD VOOR VERKOOP

Vastgoed bestemd voor verkoop wordt gewaardeerd tegen kostprijs of lagere marktwaarde.

VOORRADEN

De voorraden grondstoffen en halffabrikaten worden gewaardeerd op kostprijs of netto-opbrengstwaarde, indien deze lager is. De netto-opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs in het kader van de normale bedrijfsvoering, verminderd met de geschatte kosten van voltooiing en de verkoopkosten. De kostprijs van de voorraden is gebaseerd op de gemiddelde inkooprijzen, kostprijzen en het 'first in, first out'-beginsel (fifo) en omvat de uitgaven gedaan bij verwerving van de voorraden en daarop betrekking hebbende inkoopkosten. De kostprijs van voorraden gereed product omvat een redelijk deel van de indirecte kosten op basis van de normale productiecapaciteit.

Zandputten worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs vermeerderd met de direct toerekenbare kosten. Indien er een herinrichtingsverplichting bestaat voor de verworven zandput wordt er een voorziening getroffen.

(Woningbouw)projecten die niet vallen onder de definitie van onderhanden werken in opdracht van derden, worden gerubriceerd onder de post voorraden. Voor die woningbouwprojecten waarbij de overdracht van risico's en voordelen plaatsvindt naar rato van het stadium van voltooiing, worden opbrengsten en resultaat verantwoord naar rato van voltooiing. Deze projecten worden in de jaarrekening weergegeven als een saldo van gefactureerde termijnen, kosten en verwachte verliezen.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

ONDERHANDEN WERKEN

Onderhanden werken in opdracht van derden worden gewaardeerd tegen kostprijs plus tot dan toe genomen winst verminderd met een voorziening voor voorzienbare verliezen en verminderd met gefactureerde termijnen. De kostprijs omvat alle uitgaven die rechtstreeks verband houden met specifieke projecten en een toerekening van de gemaakte vaste kosten en variabele indirecte kosten in verband met de contractactiviteiten van de Groep op basis van de normale productiecapaciteit.

Het voortgangpercentage bestaat uit de verhouding geboekte kosten ten opzichte van de totale verwachte kosten, te bezien per project afzonderlijk.

De voorbereidingskosten van grote projecten worden als onderhanden werk geactiveerd op het moment dat het project is gegund of indien de Groep is aangewezen als preferred bidder.

HANDELS- EN OVERIGE VORDERINGEN

Handels- en overige vorderingen worden bij eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventueel direct toerekenbare transactiekosten. Na de eerste opname worden handels- en overige vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, die in het algemeen overeenkomt met de nominale waarde verminderd met een waardecorrectie in verband met oninbaarheid.

GELDMIDDELEN EN KASEQUIVALENTEN

De geldmiddelen en kasequivalenten bestaan uit kas- en banksaldi en andere direct opvraagbare deposito's met een oorspronkelijke looptijd van maximaal drie maanden.

ACTIVA AANGEHOUDEN VOOR VERKOOP EN BEÏNDIGDE BEDRIJFSACTIVITEITEN

Onmiddellijk voorafgaand aan de classificatie als aangehouden voor verkoop wordt de waardering van de activa (en alle activa en verplichtingen van een groep af te stoten activa) in overeenstemming gebracht met de toepasselijke EU-IFRS-standaard. Vervolgens worden vaste activa en groepen activa die worden afgestoten, bij eerste opname als aangehouden voor verkoop, gewaardeerd op de laagste van de boekwaarde en de reële waarde minus verkoopkosten. Bijzondere waardevermindervers verliezen bij eerste classificatie als aangehouden voor verkoop worden in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Classificatie als beëindigde bedrijfsactiviteit geschiedt bij afstoting of, indien dit eerder is, wanneer de bedrijfsactiviteit voldoet aan de criteria voor classificatie als aangehouden voor verkoop. Een groep af te stoten activa die wordt opgeheven kan hier ook aan voldoen.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

EIGEN VERMOGEN**Aandelenkapitaal**

Gewone aandelen zijn onderdeel van het eigen vermogen.

Reserves

De reserves bestaan uit een reserve koersverschillen, een wettelijke reserve deelnemingen, een wettelijke reserve voor geactiveerde ontwikkelingskosten, een actuariële reserve en een afdekkingsreserve.

De reserve koersverschillen omvat alle valutaverschillen, die ontstaan door de omrekening van de netto-investering van VolkerWessels in buitenlandse dochterondernemingen. In overeenstemming met EU-IFRS 1 zijn de cumulatieve omrekeningsverschillen per 1 januari 2008 op nihil gesteld.

De wettelijke reserve deelnemingen bestaat uit niet uitgekeerde resultaten van deelnemingen waarvan uitkering niet zonder beperking kan worden bewerkstelligd.

De wettelijke reserve voor geactiveerde ontwikkelingskosten bestaat uit het bedrag dat ultimo van het boekjaar aan ontwikkelingskosten is geactiveerd op de balans.

De actuariële reserve bestaat uit de cumulatieve mutatie van de reële waarde van pensioenverplichtingen ten gevolge van wijzigingen in de actuariële uitgangspunten.

De afdekkingsreserve bestaat uit de cumulatieve mutatie in de reële waarde van dekkingsinstrumenten wanneer de afgedekte transactie nog niet heeft plaatsgevonden of de afgedekte positie nog niet is beëindigd.

Overige reserves

Dit betreffen de cumulatieve resultaten uit voorgaande boekjaren onder vermindering van vastgesteld dividend en mutaties in de wettelijke reserves.

Dividend

Dividenden worden als verplichting verwerkt in de periode waarin zij worden gedeclareerd.

OPGENOMEN RENTEDRAGENDE LENINGEN

Opgenomen rentedragende leningen worden bij de eerste opname verwerkt tegen de reële waarde verminderd met de toerekenbare transactiekosten. Na de eerste opname worden rentedragende leningen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, waarbij een verschil tussen de kostprijs en het aflossingsbedrag op basis van de effectieve rentemethode in de winst- en verliesrekening wordt opgenomen over de looptijd van de leningen.

PERSONEELSGERELATEERDE VERPLICHTINGEN**Toegezegde-bijdrageregelingen**

Voor toegezegde-bijdrageregelingen betaalt de Groep op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen of verzekeringsmaatschappijen. Behalve de betaling van premies heeft de Groep geen verdere verplichtingen. Verplichtingen in verband met bijdragen aan pensioenregelingen op basis van toegezegde bijdragen worden als last in de winst- en verliesrekening opgenomen wanneer de bijdragen zijn verschuldigd.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

Toegezegd-pensioenregelingen

Toegezegd-pensioenregelingen zijn alle andere regelingen inzake vergoedingen na uitdiensttreding dan toegezegde-bijdrageregelingen. De netto verplichting van de Groep uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen wordt voor iedere regeling afzonderlijk berekend door een schatting te maken van de pensioenaanspraken die werknemers hebben opgebouwd in ruil voor hun diensten in de verslagperiode en voorgaande perioden. Van deze pensioenaanspraken wordt de contante waarde bepaald en de reële waarde van de fondsbeleggingen wordt hierop in mindering gebracht. De disconteringsvoet is het rendement per balansdatum van hoogwaardige ondernemingsobligaties waarvan de looptijd de termijn van de verplichtingen van de Groep benadert. De berekening wordt uitgevoerd door een erkend actuaaris volgens de 'projected unit credit'-methode. Deze methode houdt rekening met toekomstige salaristijgingen als gevolg van carrièrekansen van werknemers en algemene loonontwikkelingen inclusief inflatiecorrectie.

Wanneer de pensioenaanspraken uit hoofde van een regeling worden verbeterd, wordt het gedeelte van de verbeterde pensioenaanspraken dat betrekking heeft op de verstreken diensttijd van werknemers lineair als last in de winst- en verliesrekening opgenomen over de gemiddelde periode totdat de pensioenaanspraken onvoorwaardelijk worden. Voor zover de aanspraken onmiddellijk onvoorwaardelijk worden, wordt de last onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen.

De Groep neemt alle actuariële winsten en verliezen in verband met toegezegde pensioenregelingen onmiddellijk in het eigen vermogen op.

Wanneer de fondsbeleggingen de verplichtingen overtreffen, wordt de opname van het actief beperkt tot een bedrag dat maximaal gelijk is aan het saldo van eventuele niet opgenomen pensioenkosten van verstreken diensttijd en de contante waarde van eventuele toekomstige terugstortingen door het fonds of lagere toekomstige pensioenpremies.

Overige lange termijn-personeelsgerelateerde verplichtingen

De nettoverplichting van de Groep voor lange termijn-personeelsgerelateerde verplichtingen, met uitzondering van pensioenregelingen, is het bedrag van de toekomstige aanspraken zoals bijvoorbeeld jubileumuitkeringen, bonussen en gratificaties die werknemers in ruil voor hun diensten hebben verdiend in de verslagperiode en voorgaande perioden. De verplichtingen worden berekend met behulp van de 'projected unit credit'-methode en worden verdisconteerd tot de contante waarde. De disconteringsvoet is het rendement per balansdatum van hoogwaardige ondernemingsobligaties waarvan de looptijd de termijn van verplichtingen van de Groep benadert. Eventuele actuariële winsten of verliezen worden in de winst- en verliesrekening opgenomen in de periode waarin deze zich voordoen.

VOORZIENINGEN

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer de Groep een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting heeft als gevolg van een gebeurtenis in het verleden, het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is en deze verplichting betrouwbaar kan worden geschat. Indien het effect daarvan materieel is, worden de voorzieningen bepaald door de verwachte toekomstige kasstromen contant te maken op basis van een disconteringsvoet vóór belasting, die een afspiegeling is van de actuele markttransacties van de tijdswaarde van geld en, waar nodig, van de specifieke risico's met betrekking tot de verplichting.

Garanties

Er wordt een garantievoorziening opgenomen wanneer de onderliggende producten of diensten worden verkocht, respectievelijk opgeleverd. De voorziening is gebaseerd op historische garantiegegevens en met een weging van alle mogelijke uitkomsten op basis van de waarschijnlijkheid dat deze zich zullen voordoen.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

Reorganisatievoorzieningen

Reorganisatievoorzieningen worden opgenomen wanneer de Groep een gedetailleerd en geformaliseerd herstructureringsplan heeft goedgekeurd en een aanvang is gemaakt met de herstructurering of deze publiekelijk bekend is gemaakt. Er wordt geen voorziening getroffen voor toekomstige bedrijfslasten.

Verlieslatende contracten

Er wordt in de balans een voorziening voor verlieslatende contracten opgenomen wanneer de door de Groep naar verwachting te behalen voordelen uit een overeenkomst lager zijn dan de onvermijdbare kosten om aan de verplichtingen uit hoofde van de overeenkomst te voldoen.

HANDELSCHULDEN EN OVERIGE TE BETALEN POSTEN

Handelsschulden en overige te betalen posten worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De eerste opname geschiedt tegen reële waarde verminderd met toerekenbare transactiekosten.

OPBRENGSTEN**Onderhanden werken in opdracht van derden**

Zodra een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van het resultaat van een onderhanden project in opdracht van derden, worden de contractuele opbrengsten en lasten in de winst- en verliesrekening verwerkt naar rato van het stadium van voltooiing van het project. Het stadium van voltooiing wordt bepaald op basis van de bestede kosten ten opzichte van de totaal te verwachten kosten.

Indien de resultaten van een project niet betrouwbaar kunnen worden geschat, worden opbrengsten slechts opgenomen voorzover de contractkosten naar alle waarschijnlijkheid verhaalbaar zullen zijn. Verwachte verliezen op projecten worden onmiddellijk in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Onderscheid wordt gemaakt tussen opbrengsten uit het hoofdcontract, wijzigingen op het hoofdcontract, claims en incentives. Goedgekeurde wijzigingen op het hoofdcontract worden op dezelfde wijze verantwoord als het hoofdcontract. Onder claims worden onder meer begrepen kosten van vertragingen die zijn ontstaan door de opdrachtgever, fouten in specificaties en ontwerp en betwiste wijzigingen in het contractwerk. Opbrengsten uit hoofde van claims worden pas verantwoord als de onderhandelingen met de opdrachtgever in een vergevorderd stadium zijn en het waarschijnlijk is dat de opdrachtgever de claim zal accepteren. Opbrengsten uit hoofde van incentives worden pas verantwoord als het werk zover gevorderd is dat het waarschijnlijk is dat de incentive zal worden ontvangen.

Verkoop van goederen en verlening van diensten

Opbrengsten uit de verkoop van goederen worden in de winst- en verliesrekening verwerkt wanneer de belangrijkste risico's en voordelen van eigendom aan de koper zijn overgedragen. Voor die woningbouwprojecten waarbij de overdracht van risico's en voordelen plaatsvindt door levering van de grond aan de koper voor aanvang van de bouw en vestiging van appartementsrecht, worden opbrengsten en resultaat verantwoord naar rato van het stadium van voltooiing van het project. Het stadium van voltooiing wordt bepaald op basis van de bestede kosten ten opzichte van de totaal te verwachten kosten. Opbrengsten uit hoofde van verleende diensten worden in de winst- en verliesrekening opgenomen naar rato van het stadium van voltooiing van de transactie op balansdatum. Het stadium van voltooiing wordt bepaald op basis van de bestede kosten ten opzichte van de totaal te verwachten kosten.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

Overheidssubsidies

Subsidies ter compensatie van door de Groep gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst- en verliesrekening opgenomen in dezelfde periode waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van de Groep voor kosten van een actief worden systematisch als opbrengsten in de winst- en verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

LASTEN**Leasebetalingen uit hoofde van operationele leases**

Leasebetalingen uit hoofde van operationele leases worden lineair over de leaseperiode in de winst- en verliesrekening opgenomen.

Leasebetalingen uit hoofde van financiële leases

Leasebetalingen uit hoofde van financiële leases zijn gesplitst naar financieringskosten en aflossing van de verplichting. De financieringskosten zijn aan iedere periode van de totale leasetermijn toegerekend, zodanig dat dit resulteert in een constante rentevoet over de resterende looptijd van de verplichting.

Nettofinancieringsresultaat

Het nettofinancieringsresultaat betreft het saldo van de financiële baten en lasten. Financiële baten omvatten de rentebaten op geïnvesteerde gelden, valutakoerswinsten en het verwachte rendement op fondsbeleggingen. De financiële lasten omvatten de rentelasten uit hoofde van opgenomen gelden berekend met behulp van de effectieve rentemethode, oprenting van voorzieningen en valutakoersverliezen.

WINSTBELASTINGEN

Winstbelasting omvat de over de verslagperiode verschuldigde, verrekenbare en uitgestelde winstbelastingen. De winstbelasting wordt in de winst- en verliesrekening opgenomen, behoudens voor zover deze betrekking heeft op posten die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen, in welk geval de belasting in het eigen vermogen wordt verwerkt. De over het boekjaar verschuldigde en verrekenbare belasting is de naar verwachting te betalen belasting over de belastbare winst over het boekjaar, berekend aan de hand van belastingtarieven die zijn vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Uitgestelde belastingverplichtingen worden verwerkt op basis van de balansmethode, waarbij een voorziening wordt getroffen voor tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en verplichtingen ten behoeve van de financiële verslaggeving en de fiscale boekwaarde van die posten.

Uitgestelde belastingverplichtingen worden niet verwerkt voor de volgende tijdelijke verschillen: de eerste opname van goodwill, de eerste opname van activa of verplichtingen in een transactie die geen bedrijfscombinatie betreffen en noch de commerciële noch de fiscale winst beïnvloeden, en verschillen die verband houden met investeringen in dochterondernemingen en entiteiten waarover gezamenlijk de zeggenschap wordt uitgeoefend voor zover zij in de voorzienbare toekomst waarschijnlijk niet zullen worden afgewikkeld.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

Uitgestelde belastingverplichtingen worden gewaardeerd met behulp van de belastingtarieven die naar verwachting van toepassing zullen zijn bij terugname van de tijdelijke verschillen, op basis van de wetten die per verslagdatum zijn vastgesteld of materieel zijn vastgesteld.

Er wordt uitsluitend een uitgestelde belastingvordering opgenomen voor zover het waarschijnlijk is dat er in de toekomst belastbare winsten beschikbaar zullen zijn die voor de realisatie van het tijdelijke verschil kunnen worden aangewend. Uitgestelde belastingvorderingen worden per iedere verslagdatum herzien en verlaagd voor zover het niet langer waarschijnlijk is dat het daarmee samenhangende belastingvoordeel zal worden gerealiseerd.

Additional winstbelastingen naar aanleiding van dividenduitkeringen worden op hetzelfde moment opgenomen als de verplichting tot uitkering van het desbetreffende dividend.

Gesegmenteerde informatie

Binnen de Groep wordt er over zes clusters informatie verstrekt. Deze segmentatiebasis sluit aan op de bestuurlijke structuur en de interne rapportagestructuur van de Groep. Voor alle bedrijfsonderdelen worden managementrapportages opgesteld die worden beoordeeld door de Raad van Bestuur. De Groep onderscheidt de volgende clusters:

- * Bouw- en Vastgoed Nederland
- * Civiel, Wegen en Spoor
- * Civiel, Wegen en Bouw VS/Canada
- * Civiel, Wegen en Bouw UK
- * Infratechniek en Telecom
- * Toelevering en Dienstverlening

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode. De liquiditeitspositie in het kasstroomoverzicht bestaat uit de liquide middelen onder aftrek van bankkredieten.

De verkrijgingsprijs van de verworven groepsmaatschappijen, respectievelijk verkoopprijs van de verkochte groepsmaatschappijen wordt opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten.

De in de verworven, respectievelijk verkochte groepsmaatschappijen aanwezige liquiditeiten worden op de aankoopprijs respectievelijk verkoopprijs in mindering gebracht. Transacties waarbij geen ruil van liquiditeiten plaatsvindt, worden niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

Belangrijkste grondslagen voor financiële verslaglegging

NOG NIET TOEGEPASTE NIEUWE STANDAARDEN EN INTERPRETATIES

De volgende standaarden en interpretaties waren in 2009 nog niet van kracht en zijn derhalve in deze jaarrekening nog niet toegepast.

IFRS 3R – Business combinations

In de herziene versie van IFRS 3 zijn wijzigingen aangebracht in de waardering van voorwaardelijke vergoedingen en in de waardering van minderheidsbelangen in de overgenomen partij. Daarnaast dienen transactiekosten op basis van de herziene standaard, ten laste van het resultaat te worden gebracht in de periode waarin ze zijn gemaakt. De herziene versie van IFRS 3, die in 2010 verplicht van toepassing wordt op de jaarrekening van de Groep, wordt prospectief toegepast en heeft derhalve geen effect op voorgaande perioden in de geconsolideerde jaarrekening van 2010.

IAS 27 – Consolidated and Separate Financial Statements

In de gewijzigde versie van IAS 27 wordt bepaald dat wijzigingen in het eigendomsbelang van de Groep in een dochteronderneming, bij behoud van zeggenschap, worden verantwoord als een aandelenovername. Wanneer de Groep niet langer zeggenschap over een dochteronderneming heeft, wordt een eventueel resterend belang in de voormalige dochteronderneming tegen de reële waarde gewaardeerd, waarbij de daaruit voortvloeiende winsten of verliezen in de winst- en verliesrekening worden opgenomen. De wijzigingen in IAS 27, die in 2010 verplicht van toepassing worden op de jaarrekening van de Groep, zullen naar verwachting geen belangrijke invloed op de geconsolideerde jaarrekening hebben.

IFRS 9 - Financial Instruments

IFRS 9 is van toepassing op jaarrekeningen die op of na 1 januari 2013 aanvangen. IFRS 9 is nog niet aanvaard door de Europese Unie. IFRS 9 adresseert de classificatie en waardering van financiële activa. De publicatie van IFRS 9 vertegenwoordigt de afronding van het eerste gedeelte van het project dat uit 3 delen bestaat om IAS 39 Financial Instruments Recognition and Measurement te vervangen. IFRS 9 vergroot de mogelijkheden van beleggers en andere gebruikers van financiële informatie om de administratieve verwerking van financiële activa te begrijpen en vermindert complexiteit. VolkerWessels onderzoekt momenteel wat de gevolgen van IFRS 9 op de geconsolideerde jaarrekening zullen zijn.

IAS 24 - (Revised) Related Party Disclosures

IAS 24 (herzien) is van toepassing op jaarperiodes die op of na 1 januari 2011 aanvangen. IAS 24 (herzien) is nog niet aanvaard door de Europese Unie. De herziene standaard vereenvoudigt de toelichtingsvereisten voor overheidsgerelateerde entiteiten door een gedeeltelijke vrijstelling voor overheidsgerelateerde entiteiten en verduidelijkt de definitie van een verbonden partij. Naar verwachting heeft de wijziging in deze standaard geen significante invloed op de geconsolideerde jaarrekening.

IFRIC 15 Agreements for the Construction of Real Estate

IFRIC 15 geeft een nadere uitwerking aan IAS 11 Construction contracts en IAS 18 Revenue. Per contract wordt bepaald of het kwalificeert als onderhanden projecten in opdracht van derden, het verlenen van diensten of de verkoop van goederen. IFRIC 15 concludeert dat bepaalde projecten niet kwalificeren als opdrachten in opdracht van derden ('construction contracts'), omdat over het ontwerp en de belangrijke specificaties niet specifiek is onderhandeld met de koper. De vennootschap verwerkt de opbrengsten van de betreffende projecten volgens de bepalingen van IAS 18. Derhalve worden opbrengsten naar rato van voltooiing van de omzet en/of oplevering verantwoord, wanneer sprake is van continue overdracht van significante risico's en eigendom van het onderhanden werk. De Groep onderzoekt momenteel wat de gevolgen van IFRIC 15, die in 2010 verplicht van toepassing wordt, op de geconsolideerde jaarrekening zullen zijn.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

(1) Opbrengsten

	2009	2008
Projecten in opdracht van derden	3.290.960	3.537.268
Projecten in eigen ontwikkeling	309.981	607.726
Service en onderhoud	453.834	419.999
Verkoop van goederen	363.743	308.732
Totaal	4.418.518	4.873.725

(2) Personeelskosten

	2009	2008
Lonen en salarissen	-763.307	-745.529
Pensioenlasten	-70.532	-70.407
Overige sociale lasten	-108.887	-107.324
Totaal	-942.726	-923.260

(3) Afschrijving/amortisatie en bijzondere waardevermindering materiële vaste activa en immateriële activa

	2009	2008
Bijzondere waardevermindering goodwill	-6.989	-6.480
Amortisatie overige immateriële activa	-3.070	-2.885
Totaal amortisatie en bijzondere waardevermindering van immateriële activa	-10.059	-9.365
Afschrijving materiële vaste activa	-70.864	-68.388
Bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	-32	-152
Totaal afschrijvingen en bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	-70.896	-68.540
Totaal	-80.955	-77.905

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

(4) Nettofinancieringsresultaat

	2009	2008
Rentebaten vorderingen lang	1.831	6.191
Rentebaten Victor Holdings bv	11.250	11.250
Rentebaten vorderingen kort	15.385	19.632
	28.466	37.073
Rentelasten schulden lang	-5.628	-15.015
Rentelasten schulden kort	-22.504	-25.678
	-28.132	-40.693
Valutaverschillen	2.447	-1.930
Opbrengst Nigeriaanse schuldbekentenissen	4.342	4.029
Oprenting voorzieningen	-1.846	-1.759
Geactiveerde rente onderhanden werken	2.076	7.487
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	3.125	3.743
Rente over personeelsgerelateerde verplichtingen	-4.870	-5.190
Overige financieringsresultaten	-1.990	-617
Totaal	3.618	2.143

(5) Winstbelastingen

	2009	2008
Verschuldigde winstbelastingen	-56.174	-78.553
Uitgestelde winstbelastingen	26.438	39.086
	-29.736	-39.467

De effectieve belastingdruk bedraagt 24,6%. Het verschil met de nominale belastingdruk in Nederland ad 25,5% wordt veroorzaakt door de volgende posten:

	2009	2008
Resultaat voor belasting	120.747	185.641
Belasting berekend tegen Nederlands tarief	30.790	47.338
Belasting effecten van:		
- Effecten van verschillende belastingtarieven in diverse landen	327	1.407
- Deelnemingsvrijstelling	-3.249	-1.033
- Bijzondere waardevermindering goodwill	1.782	1.653
- Correctie voorgaande jaren	-4.000	-11.639
- Liquidatieverlies	-3.500	-
- Niet gewaardeerde verliezen	5.853	3.711
- Overige verschillen	1.733	-1.970
Effectieve belastingdruk	29.736	39.467
Effectieve belastingdruk (%)	24,6%	21,3%

Resultaten 2009 per cluster

Bedragen in miljoenen euro's

	Bouw- en Vastgoed Nederland	Civiel, Wegen en Spoor	Civiel, Wegen en Bouw VS/Canada	Civiel, Wegen en Bouw UK	Infratechniek en Telecom	Toelevering en Dienst- verlening	Niet gealloceerd/ eliminatie	Totaal
Bedrijfsopbrengsten	1.640	1.252	167	513	1.036	148	-337	4.419
Overige bedrijfslasten	-1.564	-1.232	-151	-502	-1.032	-101	318	-4.264
Afschrijving materiële vaste activa	-10	-16	-5	-4	-6	-22	-8	-71
Resultaat deelnemingen	4	24	3	-4	9	0	7	43
EBITA	70	28	14	3	7	25	-20	127
Amortisatie	-2	0	0	0	-7	0	-1	-10
EBIT	68	28	14	3	0	25	-21	117
Nettofinancieringsresultaat								4
Resultaat voor belastingen								121
Belastingen								-30
Resultaat over het boekjaar								91
Minderheidsbelangen								0
Resultaat toe te rekenen aan aandeelhouders								91

Resultaten 2008 per cluster

Bedragen in miljoenen euro's

	Bouw- en Vastgoed Nederland	Civiel, Wegen en Spoor	Civiel, Wegen en Bouw VS/Canada	Civiel, Wegen en Bouw UK	Infratechniek en Telecom	Toelevering en Dienst- verlening	Niet gealloceerd/ eliminatie	Totaal
Bedrijfsopbrengsten	1.995	1.206	202	785	967	70	-351	4.874
Overige bedrijfslasten	-1.891	-1.170	-179	-765	-945	-27	330	-4.647
Afschrijving materiële vaste activa	-12	-16	-5	-4	-6	-19	-7	-69
Resultaat deelnemingen	17	3	1	4	9	0	1	35
EBITA	109	23	19	20	25	24	-27	193
Amortisatie	-2	-4	0	0	-3	0	0	-9
EBIT	107	19	19	20	22	24	-27	184
Nettofinancieringsresultaat								2
Resultaat voor belastingen								186
Belastingen								-40
Resultaat over het boekjaar								146
Minderheidsbelangen								-1
Resultaat toe te rekenen aan aandeelhouders								145

Overige gegevens 2009 per cluster

Bedragen in miljoenen euro's

	Bouw- en Vastgoed Nederland	Civiel, Wegen en Spoor	Civiel, Wegen en Bouw VS/Canada	Civiel, Wegen en Bouw UK	Infratechniek en Telecom	Toelevering en Dienst- verlening	Niet gealloceerd/ eliminatie	Totaal
Activa	1.070	575	188	189	477	144	520	3.163
Verplichtingen	543	480	45	139	361	29	458	2.055
Werkzaam vermogen	527	95	143	50	116	115	62	1.108
Geassocieerde deelnemingen	16	15	29	0	1	0	3	64
Joint ventures	92	51	0	1	16	0	15	175
Netto investeringen in materiële vaste activa	10	14	1	2	9	47	13	96
Netto investeringen in immateriële activa	3	0	0	0	3	0	1	7

Overige gegevens 2008 per cluster

Bedragen in miljoenen euro's

	Bouw- en Vastgoed Nederland	Civiel, Wegen en Spoor	Civiel, Wegen en Bouw VS/Canada	Civiel, Wegen en Bouw UK	Infratechniek en Telecom	Toelevering en Dienst- verlening	Niet gealloceerd/ eliminatie	Totaal
Activa	1.073	590	172	249	522	121	569	3.296
Verplichtingen	493	424	58	206	335	25	633	2.174
Werkzaam vermogen	580	166	114	43	187	96	-64	1.122
Geassocieerde deelnemingen	12	12	27	0	1	0	3	55
Joint ventures	89	55	0	4	25	0	14	187
Netto investeringen in materiële vaste activa	13	31	3	4	6	41	19	117
Netto investeringen in immateriële activa	3	5	0	3	2	0	7	20

Toelichting op de geconsolideerde balans

(6) Materiële vaste activa

	2008				
	Bedrijfs- gebouwen en -terreinen	Materieel en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen	Materiële vaste activa in aanbouw	Totaal materiële vaste activa
Stand 1 januari					
Aanschafwaarde	206.304	507.675	96.863	5.826	816.668
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	-58.189	-309.656	-68.015	-	-435.860
Boekwaarde	148.115	198.019	28.848	5.826	380.808
Mutaties					
Herrubricering	72	1.653	-1.478		247
In consolidatie betrokken	2.345	8.754	912		12.011
Uit consolidatie	0	-28	-60		-88
Investerings	12.929	75.759	12.908	7.776	109.372
Desinvesteringen	-134	-3.966	-832		-4.932
In gebruik genomen	1.536	7.163	40	-8.739	-
Afschrijvingen	-7.911	-48.772	-11.705		-68.388
Waardeverminderingen	-32	-82	-38		-152
Koersverschillen	-5.838	-3.500	-76	-286	-9.700
Totaal mutaties	2.967	36.981	-329	-1.249	38.370
Stand 31 december					
Aanschafwaarde	240.242	555.400	106.584	4.577	906.803
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	-89.160	-320.400	-78.065	-	-487.625
Boekwaarde	151.082	235.000	28.519	4.577	419.178

De actuele waarde van de bedrijfsgebouwen en -terreinen is bepaald op basis van taxaties en bedraagt per 31 december 2009 circa € 270 miljoen (2008: € 265 miljoen). Van materieel en installaties is deze waarde geschat met behulp van prijscouranten e.d. en bedraagt circa € 288 miljoen (2008: € 262 miljoen). In het verslagjaar zijn geen bijzondere waardeverminderingen teruggenomen.

Onder de materiële vaste activa zijn activa begrepen met een boekwaarde van circa € 5 miljoen (2008: € 10 miljoen), die zijn gefinancierd door middel van financiële lease-overeenkomsten. Van deze activa berust het juridische eigendom bij derden. De hiermee samenhangende verplichtingen zijn opgenomen onder de kort- en langlopende schulden.

Materiële vaste activa in bestelling hebben voornamelijk betrekking op materieel en installaties. Voor contractuele verplichtingen ten aanzien van materiële vaste activa wordt verwezen naar noot (25).

Toelichting op de geconsolideerde balans

(6) Materiële vaste activa

	2009				
	Bedrijfs- gebouwen en -terreinen	Materieel en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen	Materiële vaste activa in aanbouw	Totaal materiële vaste activa
Stand 1 januari					
Aanschafwaarde	240.242	555.400	106.584	4.577	906.803
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	-89.160	-320.400	-78.065	-	-487.625
Boekwaarde	151.082	235.000	28.519	4.577	419.178
Mutaties					
Herrubricering	6.541	373	-140		6.774
Acquisities	1.885	7.704	940		10.529
Uit consolidatie	-11	-1.910	-235		-2.156
Investerings	10.153	67.062	13.985	2.955	94.155
Desinvesteringen	-676	-4.528	-1.284		-6.488
In gebruik genomen	149	2.955	1.297	-4.401	-
Afschrijvingen	-8.073	-51.175	-11.616		-70.864
Bijzondere waardeverminderingen		-11	-21		-32
Koersverschillen	3.277	2.087	117	16	5.497
Totaal mutaties	13.245	22.557	3.043	-1.430	37.415
Stand 31 december					
Aanschafwaarde	260.463	608.269	113.243	3.147	985.122
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	-96.136	-350.712	-81.681	-	-528.529
Boekwaarde	164.327	257.557	31.562	3.147	456.593

Hieronder volgt een overzicht per categorie van activa die zijn gefinancierd door middel van financiële lease-overeenkomsten:

	2009	2008
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	1.550	3.501
Materieel en installaties	3.260	3.410
Andere vaste bedrijfsmiddelen	73	3.118
Materiële vaste activa	4.883	10.029

Toelichting op de geconsolideerde balans

(7) Immateriële activa

	2008				Totaal immateriële activa
	Goodwill	Software	Intern	Overige	
			geactiveerde ontwikke- lingskosten	immateriële activa	
Stand 1 januari					
Aanschafwaarde	62.308	9.642	2.863	4.116	78.929
Cumulatieve amortisatie en bijzondere waardeverminderingen	-	-4.611	-330	-1.161	-6.102
Boekwaarde	62.308	5.031	2.533	2.955	72.827
Mutaties					
Restitutie	-473				-473
Investing	21.106	2.291	1.588		24.985
Desinvestering		-215		-278	-493
Bijzondere waardeverminderingen	-6.480				-6.480
Amortisatie		-1.928	-357	-600	-2.885
Herrubricering		-			-
Koersverschillen	-7.023	-39			-7.062
Totaal mutaties	7.130	109	1.231	-878	7.592
Stand 31 december					
Aanschafwaarde	75.918	10.986	3.790	3.000	93.694
Cumulatieve amortisatie en bijzondere waardeverminderingen	-6.480	-5.846	-26	-923	-13.275
Boekwaarde	69.438	5.140	3.764	2.077	80.419

Toelichting op de geconsolideerde balans

(7) Immateriële activa

	2009				Totaal immateriële activa
	Goodwill	Software	Intern	Overige	
			gegenereerde ontwikke- lingskosten	immateriële activa	
Stand 1 januari					
Aanschafwaarde	75.918	10.986	3.790	3.000	93.694
Cumulatieve amortisatie en bijzondere waardeverminderingen	-6.480	-5.846	-26	-923	-13.275
Boekwaarde	69.438	5.140	3.764	2.077	80.419
Mutaties					
Restitutie		14			14
Investing	5.054	1.940	741		7.735
Desinvestering		-104			-104
Bijzondere waardeverminderingen	-6.989				-6.989
Amortisatie		-1.763	-707	-600	-3.070
Herrubricering		42			42
Koersverschillen	2.177	18			2.195
Totaal mutaties	242	147	34	-600	-177
Stand 31 december					
Aanschafwaarde	83.149	11.969	4.531	3.000	102.649
Cumulatieve amortisatie en bijzondere waardeverminderingen	-13.469	-6.682	-733	-1.523	-22.407
Boekwaarde	69.680	5.287	3.798	1.477	80.242

In het verslagjaar zijn geen bijzondere waardeverminderingen teruggenomen.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Toetsing op bijzondere waardevermindering voor kasstroomgenererende eenheden die goodwill bevatten. De volgende eenheden bevatten belangrijke goodwillposten:

	2009	2008
Fitzpatrick Ltd (VolkerFitzpatrick Ltd)	16.914	15.762
G&S Bouw bv	8.588	8.588
Laser Holdings Ltd	6.003	5.594
M.J.O. Holding bv	5.517	5.517
NMA Railway Systems bv	-	5.612
GrantRail Ltd (VolkerRail Ltd)	3.999	3.727
TPA bv	3.450	3.450
Beheersmaatschappij J. Kroon & Zn. bv	3.353	3.353
Planofarm Vastgoedontwikkeling bv	2.444	2.444
Van Dulmen Telecommunicatie Kabelwerken bv	2.907	-
Overig	16.505	15.391
	69.680	69.438

De goodwill is getoetst op bijzondere waardeverminderingen door de huidige boekwaarden van de activa, inclusief toegerekende goodwill, van de kasstroomgenererende eenheden te vergelijken met de bedrijfswaarde ervan. De bedrijfswaarden zijn berekend op basis van de geprognosticeerde kasstromen, uitgaande van prognoses van de opbrengsten en winstpercentages (na belastingen). De kasstromen voor de aansluitende periode na het vijfde jaar zijn geëxtrapoleerd aan de hand van de jaarlijkse groei. De prognoses zijn gebaseerd op realisaties uit het verleden en op verwachtingen van de markt en ontwikkelingen in de verschillende sectoren. De geschatte kasstromen zijn contant gemaakt tegen een disconteringsvoet van 9% voor belasting (na belasting 8%), die de huidige marktsituatie, de tijdswaarde van geld en de aan het activum gerelateerde risico's reflecteert. Ultimo 2009 heeft deze toets geresulteerd in een bijzondere waardevermindering van de goodwill ad € 7,0 miljoen (2008: € 6,5 miljoen) die grotendeels betrekking heeft op de goodwill inzake de acquisitie NMA Railway systems.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Acquisities

In 2009 heeft een drietal kleinere acquisities plaatsgevonden in Nederland. De totale investering voor deze acquisities bedroeg € 11 miljoen. Deze acquisities worden in totaal beschouwd als immaterieel vanuit een oogpunt van EU-IFRS-vereisten inzake informatieverschaffing.

Van Dulmen Telecommunicatie Kabelwerken bv

Met ingang van 2 februari 2009 heeft de Groep alle aandelen verworven van de vennootschap Van Dulmen Telecommunicatie Kabelwerken bv. Sinds de oprichting in 1964 heeft van Dulmen zich gespecialiseerd in het leggen en monteren van telecomnetwerken voor zowel de zakelijke als particuliere markt. Van Dulmen werkt hoofdzakelijk voor grote opdrachtgevers als KPN, Eneco, Belgacom en Erasmus MC. Daarnaast richt zij zich op het Midden- en Kleinbedrijf, scholen, universiteiten, ziekenhuizen en gemeentelijke overheden.

Volker Stevin Logistik GmbH

Op 30 maart 2009 heeft de Groep alle aandelen verworven van Kondor Wessels Logistik Services GmbH. Deze vennootschap zal het materieelbeheer gaan verzorgen voor de vennootschappen die zijn gevestigd in Duitsland.

Verhoeve Groep

Op 2 september 2009 heeft VolkerWessels de activa en passiva overgenomen van Verhoeve Groep bv en Verhoeve Groep Noord bv alsmede de asfaltcentrale Doetichem. Door deze acquisitie versterkt KWS Infra haar positie in Oost- en Noord-Nederland.

Het effect van de overname op de activa en verplichtingen van de Groep per overnamedatum is hierna in zijn totaliteit weergegeven. De bedrijfsopbrengsten en -resultaten van de geacquireerde ondernemingen zijn verantwoord vanaf het moment van transactiedatum. Boekwaarden voor de verwerving zijn op basis van de toepasselijke IFRS standaarden direct voorafgaand aan de feitelijke acquisitie bepaald. Conform deze IFRS standaarden zijn de waarden van de overgenomen activa en verplichtingen ingeschat op basis van reële waarde. Bij de overname is goodwill ontstaan als gevolg van winstpotentieel. De voorwaardelijke vergoedingen (earn-out) betreffen betalingen die in de komende jaren moeten worden voldaan als bepaalde winstdoelstellingen worden behaald.

Toelichting op de geconsolideerde balans

(9) Langlopende vorderingen

	2009	2008
Langlopende vorderingen op geassocieerde deelnemingen en joint ventures	25.391	43.207
Langlopende vorderingen derden	65.006	32.168
Vordering op moedermaatschappij	225.000	225.000
	315.397	300.375

Langlopende vorderingen derden

De post langlopende vorderingen derden heeft met name betrekking op leningen die zijn verstrekt aan opdrachtgevers ter financiering van vastgoedprojecten en leningen die zijn verstrekt aan eigenaren van bepaalde grondposities waarmee is afgesproken dat VolkerWessels de grond in de toekomst zal overnemen. De looptijd van de langlopende vorderingen is korter dan 5 jaar en bevat een marktconforme rente.

Vordering op moedermaatschappij

Op 16 mei 2007 is er een lening verstrekt aan Victor Holdings bv ad € 225 miljoen. Deze lening heeft een looptijd tot 31 december 2011 en een rentepercentage van 5%.

(10) Overige niet-vlottende activa

	2009	2008
Beleggingen	6.327	5.193
	6.327	5.193

De post beleggingen betreft voornamelijk belangen in niet-beursgenoteerde deelnemingen waarover de Groep geen invloed van betekenis uitoefent. Hieronder is onder andere een 6% belang verantwoord in een onroerend goed vennootschap waarin woningen en appartementen in Duitsland zijn ondergebracht.

Toelichting op de geconsolideerde balans

(11) Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen

Het saldo van de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen uit hoofde van tijdelijke verschillen tussen de fiscale en commerciële waardering van balansposten alsmede de waardering van opgenomen voorwaartse verliesverrekening is als volgt samengesteld:

	Vorderingen	Verplichtingen	2008 Netto
Materiële vaste activa	2.692	-4.408	-1.716
Immateriële activa	182		182
Financiële vaste activa	132	-4.341	-4.209
Terreinen	9.389		9.389
Voorraden	2.136		2.136
Onderhanden werken	593	-25.792	-25.199
Derivaten	6.638		6.638
Personeelsbeloningen	3.383	-425	2.958
Voorzieningen	6.775	-5.688	1.087
Overig	3.483	-14.191	-10.708
Voorwaartse verliesverrekening	2.124		2.124
	37.527	-54.845	-17.318
Saldering van belastingvorderingen en -verplichtingen	-19.766	19.766	-
	17.761	-35.079	-17.318

	Vorderingen	Verplichtingen	2009 Netto
Materiële vaste activa	1.557	-9.175	-7.618
Immateriële activa	178		178
Financiële vaste activa			-
Terreinen	8.274		8.274
Voorraden			-
Onderhanden werken			-
Derivaten	7.974		7.974
Personeelsbeloningen	4.961		4.961
Voorzieningen	5.192	-5.410	-218
Overig	4.001	-10.717	-6.716
Voorwaartse verliesverrekening	5.624		5.624
	37.761	-25.302	12.459
Saldering van belastingvorderingen en -verplichtingen	-21.905	21.905	-
	15.856	-3.397	12.459

Toelichting op de geconsolideerde balans

	1 januari	Opgenomen	Opgenomen	31 december
	2009	in belasting- last 2009	in eigen vermogen	2009
Materiële vaste activa	-1.716	-5.902		-7.618
Immateriële activa	182	-4		178
Financiële vaste activa	-4.209	4.209		-
Terreinen	9.389	-1.115		8.274
Voorraden	2.136	-2.136		-
Onderhanden werken	-25.199	25.199		-
Derivaten	6.638		1.336	7.974
Personeelsbeloningen	2.958		2.003	4.961
Voorzieningen	1.087	-1.305		-218
Overig	-10.708	3.992		-6.716
Voorwaartse verliesverrekening	2.124	3.500		5.624
Totaal	-17.318	26.438	3.339	12.459

De belangrijkste mutatie in 2009 betreft de overboeking van de passieve latentie uit hoofde van de geactiveerde winst inzake het onderhanden werk naar te betalen vennootschapsbelasting.

Niet in de balans opgenomen
uitgestelde belastingvorderingen

	2009	2008
Nederland	4.810	7.845
België	3.075	2.810
Duitsland	15.615	14.423
Totaal	23.500	25.078

Bovenstaande vorderingen betreffen het niet gewaardeerde voordeel uit hoofde van verliezen berekend tegen het huidige winstbelastingtarief.

Toelichting op de geconsolideerde balans

(12) Terreinen

	2009	2008
Binnenland	209.736	214.091
Buitenland	35.647	36.085
	245.383	250.176

Deze post betreft voornamelijk terreinen die zijn verworven om in de nabije toekomst te ontwikkelen als bouwlocatie. Met marktontwikkelingen is bij de waardering rekening gehouden. De terreinen opgenomen onder buitenland betreffen voornamelijk terreinen in Canada en de Verenigde Staten.

(13) Vastgoed bestemd voor verkoop

	2009	2008
Verhuurd	10.878	12.240
Onverhuurd	24.605	7.265
Bijzondere waardeverminderingen	-11.253	-8.852
	24.230	10.653

In de post vastgoed bestemd voor verkoop zijn begrepen een aantal verhuurde en onverhuurde appartementsgebouwen, woningen en een complex centrale voorzieningen ten behoeve van een recreatieproject.

(14) Voorraden

	2009	2008
Vastgoedontwikkeling	77.813	78.161
Grondstoffen en hulpstoffen	56.347	56.046
Gereed product en handelsgoederen	26.852	29.368
Bijzondere waardeverminderingen	-18.911	-20.406
	142.101	143.169

Toelichting op de geconsolideerde balans

(15) Onderhanden werken

	2009	2008
Kostprijs inclusief naar rato van voortgang gerealiseerd resultaat, verminderd met getroffen voorzieningen	4.125.043	4.001.389
Gedeclareerde termijnen	-4.166.410	-4.008.438
	-41.367	-7.049
Saldo onderhanden werken met positief saldo na aftrek gedeclareerde termijnen	332.353	319.076
Saldo onderhanden werken met negatief saldo na aftrek gedeclareerde termijnen	-373.720	-326.125
	-41.367	-7.049

De verdeling naar onderhanden werken in opdracht van derden en service en onderhoud is als volgt:

Onderhanden werken in opdracht van derden

	2009	2008
Kostprijs inclusief naar rato van voortgang gerealiseerd resultaat, verminderd met getroffen voorzieningen	4.023.098	3.668.107
Gedeclareerde termijnen	-4.074.755	-3.697.446
	-51.657	-29.339

Service en onderhoud

	2009	2008
Integrale kostprijs inclusief naar rato van voortgang gerealiseerd resultaat, verminderd met getroffen voorzieningen	101.945	333.282
Gedeclareerde termijnen	-91.655	-310.992
	10.290	22.290

Toelichting op de geconsolideerde balans

(16) Handels- en overige vorderingen

	2009	2008
Handelsvorderingen	642.358	795.747
af: bijzondere waardevermindering	-33.955	-25.298
Netto-handelsvorderingen	608.403	770.449
Vorderingen op geassocieerde deelnemingen en joint ventures	192.190	176.585
Verplichte aflossingen op vorderingen	1.604	747
Kortlopend deel langlopende vorderingen	35.320	43.571
Overige vorderingen	138.087	179.285
Overlopende activa	20.281	17.324
	995.885	1.187.961

(17) Geldmiddelen en kasequivalenten

	2009	2008
Deposito's	140.724	184.276
Kas- en banksaldi	168.799	135.962
	309.523	320.238

De deposito's hebben een resterende looptijd van maximaal één maand en zijn te allen tijde opeisbaar.

Toelichting op de geconsolideerde balans

(18) Eigen vermogen

	Geplaatst kapitaal	Agio- reserve	Reserve koers- verschillen	Wettelijke reserve deeln.	Wettelijke reserve ontw. kosten	Actuariële reserve	Afdekkings- reserve	Overige reserves	2009			Totaal eigen vermogen
									Niet verdeelde winsten	Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelh.	Minderheids- belangen	
Stand 1 januari	83.843	67.339	-16.924	44.621	3.764	-2.832	-20.117	601.758	145.413	906.865	3.083	909.948
Resultaat rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen na belasting			8.604			-3.878	-4.219			507	9	516
Resultaat over het boekjaar									90.792	90.792	219	91.011
Overige mutaties				4.131	-181			-3.950		0		0
Totaalresultaat over het boekjaar			8.604	4.131	-181	-3.878	-4.219	-3.950	90.792	91.299	228	91.527
Toevoeging aan de reserves								78.339	-78.339	0		0
Dividend 2008									-67.074	-67.074	-378	-67.452
Kapitaalstorting minderheidsbelang											1.300	1.300
Stand per 31 december	83.843	67.339	-8.320	48.752	3.583	-6.710	-24.336	676.147	90.792	931.090	4.233	935.323

Aandelenkapitaal

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 300.000.000 en is verdeeld in 119.999.998 gewone aandelen en 2 prioriteitsaandelen van elk nominaal € 2,50. Per 31 december 2009 bestaat het geplaatste aandelenkapitaal uit 33.537.103 gewone aandelen (2008: 33.537.103) en uit 2 prioriteitsaandelen. De aandelen worden gehouden door Victor Holdings bv en de aandelen van Victor Holdings bv worden gehouden door Storm Investments bv.

Reserve koersverschillen

De reserve koersverschillen omvat alle valutaverschillen, die ontstaan door de omrekening van de netto-investering van VolkerWessels in buitenlandse dochterondernemingen.

Wettelijke reserve deelnemingen

De wettelijke reserve deelnemingen bestaat uit niet uitgekeerde resultaten van deelnemingen waarvan uitkering niet zonder beperking kan worden bewerkstelligd.

Wettelijke reserve voor geactiveerde ontwikkelingskosten

De wettelijke reserve voor geactiveerde ontwikkelingskosten bestaat uit het bedrag dat ultimo boekjaar aan ontwikkelingskosten is geactiveerd op de balans.

Actuariële reserve

De actuariële reserve bestaat uit de cumulatieve mutaties van de reële waarde van pensioenverplichtingen ten gevolge van wijzigingen in de actuariële uitgangspunten.

Afdekkingsreserve

De afdekkingsreserve bestaat uit de cumulatieve mutatie in de reële waarde van dekkingsinstrumenten wanneer de afgedekte transactie nog niet heeft plaatsgevonden of de afgedekte positie nog niet is beëindigd.

Dividend

In het verslagjaar is € 67.074.000 dividend uitgekeerd (€ 2,00 per aandeel). Na de balansdatum is door de Raad van Bestuur met goedkeuring van de Raad van Commissarissen het onderstaande dividendvoorstel gedaan. Het dividendvoorstel is niet in de balans verwerkt. De algemene vergadering van aandeelhouders wordt voorgesteld de gehele winst ad € 90.792.000 te bestemmen voor uitkering van dividend (€ 2,71 per aandeel).

Toelichting op de geconsolideerde balans

(21) Personeelsgerelateerde verplichtingen

De personeelsgerelateerde verplichtingen betreffen toegezegd-pensioenregelingen en jubileumuitkeringen. De samenstelling is als volgt:

	2009	2008
Contante waarde van toegekende pensioenaanspraken	-97.006	-83.623
Reële waarde van de fondsbeleggingen	70.935	60.249
Contante waarde van nettoverplichtingen	-26.071	-23.374
Limiet op actief post	-	-896
Verplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	-26.071	-24.270
Overige personeelsgerelateerde verplichtingen	-4.776	-2.376
Verplichting uit hoofde van jubilea	-10.060	-9.737
	-40.907	-36.383
Langlopend deel	-31.700	-27.682
Kortlopend deel	-9.207	-8.701
	-40.907	-36.383
De fondsbeleggingen bestaan uit:		
Aandelen	16.329	13.599
Obligaties en vorderingen	54.606	46.650
	70.935	60.249

Verplichting voor toegezegd-pensioenregelingen in Nederland

Voor een aantal dochterondernemingen in Nederland zijn pensioenregelingen van toepassing waarvoor een verplichting in de balans is opgenomen. Het merendeel van deze regelingen is inmiddels gesloten voor nieuwe toetreders.

Toegezegde-bijdrageregelingen in Nederland

Het overgrote deel van de werknemers in Nederland neemt deel in een bedrijfstakpensioenregeling of zijn ondergebracht in de Stichting Pensioenfonds Koninklijke Volker Wessels Stevin.

De Stichting Pensioenfonds Koninklijke Volker Wessels Stevin voert een voorwaardelijke geïndexeerde middelloonregeling uit. Deze regeling kwalificeert voor de financiële verantwoording als een toegezegde bijdrageregeling. Kenmerk van deze pensioenregeling is dat de onderneming in het kader van deze regeling zich heeft verplicht tot het betalen van een vooraf vastgestelde jaarlijkse premie. De te betalen premie is voor een periode van 5 jaar (tot en met 2010) met het Pensioenfonds Koninklijke Volker Wessels Stevin overeengekomen.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2009 voorlopig vastgesteld op 111%. Bij het vaststellen van de pensioenvoorziening per 31 december 2009 zal gebruik worden gemaakt van de meest recente sterftetafels, hierdoor zal de dekkingsgraad naar verwachting uitkomen op 106%.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Hieronder volgt een opsomming van de drie belangrijkste bedrijfstakregelingen binnen VolkerWessels:

Pensioenfonds voor de Bouwnijverheid en Pensioenfonds Metaal en Techniek

Beide fondsen voeren een geïndexeerde middelloonregeling uit. Deze toegezegd-pensioenregelingen zijn verwerkt als toegezegde-bijdrageregeling, omdat de administraties van deze fondsen niet zijn ingericht om het deel van de pensioenverplichtingen en fondsbeleggingen dat aan de Groep toebehoort inzichtelijk te maken. Voor deze regelingen is de Groep gehouden de vooraf bepaalde premie af te dragen. De Groep kan geen aanspraak maken op een eventueel overschot en niet worden verplicht tot aanzuivering van een eventueel tekort, anders dan door toekomstige premieaanpassingen.

De dekkingsgraad van het Pensioenfonds voor de Bouwnijverheid op 31 januari 2010 bedraagt 106,5%. De dekkingsgraad van het Pensioenfonds Metaal en Techniek is in 2009 gestegen tot boven de 100%. Per 31 december 2009 bedraagt de dekkingsgraad 101%. Evenals in 2009 heeft het fonds besloten om de pensioenaanspraken niet te indexeren.

Spoorwegpensioenfonds

In 2005 hebben de werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers in deze bedrijfstak overeenstemming bereikt over een nieuwe pensioenregeling. Deze nieuwe regeling is op 31 december 2005 ingegaan. Deze regeling kwalificeert voor de financiële verantwoording als een toegezegde bijdrageregeling. Kenmerk van deze pensioenregeling is dat de onderneming in het kader van deze regeling zich heeft verplicht tot het betalen van een vooraf vastgestelde jaarlijkse premie. De premie die met het Spoorwegpensioenfonds is overeengekomen is een jaarlijks stijgend percentage van de loonsom. Het percentage stijgt van 11,56% in 2006 tot uiteindelijk een kostendekkend niveau van 14%. De onderneming heeft na betaling van de overeengekomen premie geen verplichting tot het betalen van aanvullende bedragen in geval sprake zou zijn van een tekort bij het fonds. Evenmin kunnen de VolkerWessels groepsmaatschappijen rechten doen gelden op eventuele overschotten in de fondsen. De actuariële risico's en de beleggingsrisico's liggen bij het pensioenfonds en haar deelnemers. De dekkingsgraad per 28 januari 2010 bedraagt 135%.

Verplichting voor toegezegd-pensioenregelingen in het Verenigd Koninkrijk

De Groep heeft in het Verenigd Koninkrijk een aantal toegezegd-pensioenregelingen voor werknemers die voor 1 januari 2005 in dienst zijn getreden. De opbouw van deze toegezegd-pensioenregelingen eindigt per 31 december 2007 en is door middel van jaarlijkse premiebetalingen aan het pensioenfonds gefinancierd.

Verplichting voor toegezegd-pensioenregelingen in Duitsland

In Duitsland heeft de Groep diverse kleinere toegezegd-pensioenregelingen.

Toelichting op de geconsolideerde balans

	Nederland	UK	Duitsland	Totaal
Pensioenvermogen op 1 januari 2008	35.664	36.734	-	72.398
Valutaverschillen	-	-8.673	-	-8.673
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	1.919	1.824	-	3.743
Werkgeversbijdrage	590	1.738	-	2.328
Werknemersbijdrage	68	82	-	150
Uitbetaalde pensioenen	-1.347	-1.238	-	-2.585
Actuariële winsten en verliezen	-1.229	-5.858	-	-7.087
Overige mutaties	-	-25	-	-25
Pensioenvermogen op 31 december 2008	35.665	24.584	-	60.249
Pensioenverplichting op 1 januari 2008	-56.242	-36.709	-3.368	-96.319
Valutaverschillen	-	9.035	-	9.035
Servicekosten	-493	-189	-	-682
Rentekosten	-3.022	-2.006	-162	-5.190
Werknemersbijdrage	-68	-82	-	-150
Planaanpassingen	689	-	-	689
Uitbetaalde pensioenen	3.764	1.238	300	5.302
Actuariële winsten en verliezen	67	3.587	38	3.692
Pensioenverplichting op 31 december 2008	-55.305	-25.126	-3.192	-83.623
Netto balansverplichting				
Saldo tussen verplichtingen en beleggingen	-19.640	-542	-3.192	-23.374
Limiet op actief post	-	-896	-	-896
	-19.640	-1.438	-3.192	-24.270
Premiekosten componenten uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen				
Servicekosten	-493	-189	-	-682
Rentekosten	-3.022	-2.006	-162	-5.190
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	1.919	1.824	-	3.743
Totale pensioenkosten in de winst- en verliesrekening	-1.596	-371	-162	-2.129
Verloop pensioenvoorziening				
Bruto pensioenverplichting per 1 januari	-20.578	531	-3.368	-23.415
Niet gewaardeerd actief	-	-632	-	-632
Netto pensioenverplichting per 1 januari	-20.578	-101	-3.368	-24.047
Koersverschillen	-	-26	-	-26
Planaanpassingen	689	-	-	689
Mutatie niet gewaardeerd actief	-	-407	-	-407
Verwerkt actuariële resultaat	-1.162	-2.271	38	-3.395
Betaling pensioenpremie	3.007	1.738	300	5.045
In de winst- en verliesrekening opgenomen pensioenlast	-1.596	-371	-162	-2.129
Netto pensioenvoorziening per 31 december 2008	-19.640	-1.438	-3.192	-24.270
De voornaamste actuariële grondslagen over 2008				
Disconteringsvoet	5,50%	6,40%	6,25%	-
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	5,60%	4,80%	-	-
Toekomstige salarisstijgingen	2,50%	2,80%	-	-
Inflatie	2,00%	3,10%	-	-

Toelichting op de geconsolideerde balans

	Nederland	UK	Duitsland	Totaal
Pensioenvermogen op 1 januari 2009	35.665	24.584	-	60.249
Valutaverschillen	-	1.807	-	1.807
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	1.889	1.236	-	3.125
Werkgeversbijdrage	2.620	2.016	-	4.636
Werknemersbijdrage	86	10	-	96
Uitbetaalde pensioenen	-1.509	-1.687	-	-3.196
Actuariële winsten en verliezen	1.655	2.573	-	4.228
Overige mutaties	-	-10	-	-10
Pensioenvermogen op 31 december 2009	40.406	30.529	-	70.935
Pensioenverplichting op 1 januari 2009	-55.305	-25.126	-3.192	-84.945
Valutaverschillen	-	-3.262	-	-3.262
Servicekosten	-643	-304	-	-947
Rentekosten	-2.912	-1.761	-197	-4.870
Werknemersbijdrage	-86	-10	-	-96
Planaanpassingen	-	42	-	42
Uitbetaalde pensioenen	3.888	1.687	284	5.859
Actuariële winsten en verliezen	-4.081	-5.556	-472	-10.109
Pensioenverplichting op 31 december 2009	-59.139	-34.290	-3.577	-97.006
Netto balansverplichting				
Saldo tussen verplichtingen en beleggingen	-18.733	-3.761	-3.577	-26.071
Limiet op actief post	-	-	-	0
	-18.733	-3.761	-3.577	-26.071
Premiekosten componenten uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen				
Servicekosten	-643	-304	-	-947
Rentekosten	-2.912	-1.761	-197	-4.870
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	1.889	1.236	-	3.125
Totale pensioenkosten in de winst- en verliesrekening	-1.666	-829	-197	-2.692
Verloop pensioenvoorziening				
Bruto pensioenverplichting per 1 januari	-19.640	-1.438	-3.192	-24.270
Niet gewaardeerd actief	-	-896	-	-896
Netto pensioenverplichting per 1 januari	-19.640	-2.334	-3.192	-25.166
Koersverschillen	-	-520	-	-520
Mutatie niet gewaardeerd actief	-	961	-	961
Verwerkt actuariële resultaat	-2.426	-2.983	-472	-5.881
Betaling pensioenpremie	4.999	2.016	284	7.299
In de winst- en verliesrekening opgenomen pensioenlast	-1.666	-829	-197	-2.692
Netto pensioenvoorziening per 31 december 2009	-18.733	-3.761	-3.577	-26.071
De voornaamste actuariële grondslagen over 2009				
Disconteringsvoet	5,00%	5,70%	4,70%	-
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	5,00%	4,70%	-	-
Toekomstige salarisstijgingen	2,00%	3,40%	-	-
Inflatie	2,00%	3,40%	2,00%	-

Toelichting op de geconsolideerde balans

(22) Voorzieningen

	Garantie voorziening	Reorganisatie voorziening	Verlieslatende contracten	Negatieve deelneming	Milieu- en herstelkosten	Overige	Totaal
Per 1 januari 2008	41.219	2.271	1.800	99.525	7.393	34.005	186.213
In consolidatie			1.541				1.541
Koersverschillen	-59			-496		-285	-840
Dotatie	13.913	3.534	448		28	11.123	29.046
Reclassificatie				-5.201			-5.201
Onttrekking	-9.004	-2.586	-275		-151	-6.822	-18.838
Vrijval	-5.501	-396	-2.550			-5.204	-13.651
Oprenting	1.482	45			146	86	1.759
Per 31 december 2008	42.050	2.868	964	93.828	7.416	32.903	180.029
Langlopend deel	27.426	59	607	90.148	6.755	24.793	149.788
Kortlopend deel	14.624	2.809	357	3.680	661	8.110	30.241
	42.050	2.868	964	93.828	7.416	32.903	180.029

	Garantie voorziening	Reorganisatie voorziening	Verlieslatende contracten	Negatieve deelneming	Milieu- en herstelkosten	Overige	Totaal
Per 1 januari 2009	42.050	2.868	964	93.828	7.416	32.903	180.029
Koersverschillen	5		56	124		184	369
Dotatie	11.978	6.898	58		1.574	10.238	30.746
Reclassificatie				-6.356			-6.356
Onttrekking	-7.501	-5.822	-451		-145	-3.177	-17.096
Vrijval	-4.877	-163	-602		-248	-2.082	-7.972
Oprenting	1.622				155	69	1.846
Per 31 december 2009	43.277	3.781	25	87.596	8.752	38.135	181.566
Langlopend deel	29.189	389	0	79.059	6.703	22.405	137.745
Kortlopend deel	14.088	3.392	25	8.537	2.049	15.730	43.821
	43.277	3.781	25	87.596	8.752	38.135	181.566

De garantievoorziening dient ter dekking van mogelijke verplichtingen inzake opgeleverde werken binnen de garantieperioden. De toevoeging aan de voorziening is gebaseerd op een uit ervaring verkregen percentage van de omzet.

De reorganisatievoorziening dient voor uitgaven uit hoofde van noodzakelijk geachte wijzigingen in de operationele structuur, teneinde op veranderende markteisen te kunnen blijven inspelen. Een voorziening voor reorganisatie wordt alleen opgenomen indien de Groep een gedetailleerd en formeel reorganisatieplan heeft goedgekeurd en de reorganisatie is aangevangen of algemeen is bekendgemaakt.

Toelichting op de geconsolideerde balans

In de balans is een voorziening voor verlieslatende contracten opgenomen wanneer de door de Groep naar verwachting te behalen voordelen uit een overeenkomst lager zijn dan de onvermijdbare kosten om aan de verplichting uit hoofde van de overeenkomst te voldoen.

De voorziening voor milieu- en herstelkosten dient voor mogelijke uitgaven voor milieutechnische aanpassingen. De voorziening voor overige risico's zijn van uiteenlopende aard en dienen ondermeer ter dekking van mogelijke verplichtingen uit hoofde van aanvullende uitkeringen voor WAO en ziektewet, alsmede mededingingsboetes. Tegen de door de Europese Commissie opgelegde beschikking inzake bitumen is hoger beroep aangetekend.

(23) Bankkredieten

	2009	2008
Bankkredieten	18.673	237.184

(24) Handels- en overige schulden

	2009	2008
Ontvangen voorschotten inzake werken	4.318	5.486
Handelscrediteuren	536.559	570.006
Overige crediteuren en te betalen kosten	248.744	277.145
Schulden aan geassocieerde deelnemingen	15.753	10.232
Schulden aan joint ventures	108.602	62.445
Belastingen en premies sociale lasten	90.518	61.768
Nog te verwachten kosten opgeleverde projecten	53.381	40.805
Reservering voor vakantiedagen	38.056	37.179
Overlopende passiva	98.595	87.939
	1.194.526	1.153.005

Toelichting op de geconsolideerde balans

(25) Niet in de balans opgenomen vorderingen en verplichtingen

	2009	2008
Garanties in verband met uitvoering van werken	716.000	692.000
Garanties in verband met ontvangen vooruitbetalingen	70.000	43.000
Garanties verstrekt aan opdrachtgevers in Noord-Amerika*	57.000	63.000
	843.000	798.000

* In afwijking van hetgeen in Europa gebruikelijk is, worden aan opdrachtgevers voor de volledige aannemingsom garanties afgegeven.

Overige niet in de balans opgenomen vorderingen en verplichtingen

	Binnen				Totaal
	1 jaar	1-3 jaar	3-5 jaar	Na 5 jaar	2009
Lease-overeenkomsten	29.554	35.253	10.375	916	76.098
Huurovereenkomsten	19.659	29.637	22.575	31.823	103.694
Erfpachtovereenkomsten	268	332	332	2.128	3.060
Voorwaardelijke verplichting tot aankoop van bouwterreinen	63.528	45.034	3.164	17.648	129.374
Materiële vaste activa in bestelling	11.947				11.947
Overige	12.585	8.471	510	403	21.969

De verplichtingen uit hoofde van lease-overeenkomsten betreffen hoofdzakelijk transportmiddelen. In het boekjaar 2009 is uit hoofde van operational lease een last van € 48,5 miljoen (2008: € 45,7 miljoen) in de winst- en verliesrekening opgenomen.

De verplichtingen uit hoofde van huurovereenkomsten betreffen hoofdzakelijk verplichtingen voor onroerend goed.

In Nederland zijn verplichtingen aangegaan in verband met grondaankopen tot een bedrag van € 129,4 miljoen (2008: € 146,8 miljoen), gedeeltelijk onder voorbehoud van de bestemmingswijzigingen respectievelijk af te geven vergunningen.

Indien aannemingscombinaties uitgeoefend worden in de vorm van een vennootschap onder firma wordt slechts rekening gehouden met hoofdelijke aansprakelijkheid, indien en voor zover daartoe aanleiding bestaat op grond van de financiële positie van de combinatie en/of van één of meer van de partners daarin. De totale verplichting jegens derden van vennootschappen waarvoor de Groep hoofdelijk aansprakelijk is (zoals vennootschappen onder firma) bedraagt ultimo 2009 € 500 miljoen (2008: € 550 miljoen).

Toelichting op de geconsolideerde balans

Selectief worden woningen in de markt gezet met subsidie, waarbij VolkerWessels meedeelt in de eventuele winst bij doorverkoop. Deze subsidie leidt aanvankelijk tot een verlies bij het aangaan van de transactie welke als last wordt verantwoord. Aangezien de omvang van de opbrengst bij doorverkoop alsmede het tijdstip waarop die zal worden gerealiseerd onzeker zijn kwalificeert dit recht als een voorwaardelijke vordering. De eventuele toekomstige opbrengst zal worden verantwoord op het moment van doorverkoop.

De Groep kent uit hoofde van lopende procedures en geschillen met opdrachtgevers aanzienlijke voorwaardelijke vorderingen. Het is niet mogelijk met voldoende zekerheid de omvang en het tijdstip van instroom van mogelijke economische voordelen vast te stellen. In verband hiermee zijn deze voorwaardelijke vorderingen niet gewaardeerd.

Toelichting op de geconsolideerde balans

(26) Transacties met verbonden partijen

VolkerWessels onderscheidt de navolgende verbonden partijen: groepsmaatschappijen, geassocieerde deelnemingen, joint ventures, de Raad van Bestuur, de Raad van Commissarissen, Storm Investments bv, Victor Holdings bv, Stichting Pensioenfonds Koninklijke Volker Wessels Stevin en Reggeborgh bv en haar groepsmaatschappijen. Transacties met verbonden partijen geschieden tegen prijzen die ook worden toegepast bij transacties met derden.

Raad van Bestuur

De bezoldiging inclusief pensioenlasten van de leden van de Raad van Bestuur over 2009 bedraagt € 3.862.582 (2008: € 3.598.432).

Raad van Commissarissen

De bezoldiging inclusief pensioenlasten van de leden van de Raad van Commissarissen over 2009 bedraagt € 160.000 (2008: € 160.000).

Aan de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen zijn geen voorschotten of garanties verstrekt.

Management Participatie Plan

In 2009 is een nieuwe participatieregeling tot stand gekomen voor de leidinggevenden binnen VolkerWessels. De regeling geeft een geselecteerde groep in 2010 het recht certificaten Storm Investments bv ("Storm") tegen marktwaarde te verwerven. Bij de verwerving van de certificaten worden tevens opties om niet verkregen, die kunnen worden uitgeoefend als een van de groot-aandeelhouders van Storm besluit tot verkoop van aandelen, dan wel een eventuele beursgang van Storm of VolkerWessels. De opties kunnen worden uitgeoefend tegen de koopprijs bij verwerving van de certificaten. De opties vervallen bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst, de verkoop van de certificaten en na bovengenoemde exit. Ultimo 31 december 2009 zijn er nog geen certificaten en opties verstrekt uit hoofde van de nieuwe regeling en is er derhalve nog geen sprake van een last.

Stichting Pensioenfonds Koninklijke Volker Wessels Stevin

VolkerWessels is verbonden met de Stichting Pensioenfonds Koninklijke Volker Wessels Stevin. De belangrijkste taak van het pensioenfonds is het uitvoeren van de pensioenregelingen voor (ex)werknemers en gepensioneerden van VolkerWessels. Gedurende het verslagjaar heeft VolkerWessels € 53,6 miljoen aan premie betaald.

Geassocieerde deelnemingen en joint ventures

Een belangrijk deel van de activiteiten van de Groep wordt uitgevoerd in joint ventures. Transacties met deze verbonden partijen geschieden tegen prijzen die ook worden toegepast bij transacties met derden.

Toelichting op de geconsolideerde balans

(27) Financiële instrumenten

De Groep onderkent financiële risicofactoren ten aanzien van valuta, rente, krediet en liquiditeit. Deze financiële risico's zijn niet bijzonder van aard of afwijkend van wat er in de branche gebruikelijk kan worden geacht. De Groep kent een strikt beleid, dat erop is gericht deze risico's zoveel mogelijk te beperken en te beheersen. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van algemene beheersmaatregelen, zoals interne procedures en instructies, specifieke maatregelen en/of financiële instrumenten. Deze maatregelen gaan gepaard met adequate rapportagesystemen en korte communicatielijnen. De financiële risicofactoren van de Groep, de beheersmaatregelen en het resterende risico wordt hieronder nader toegelicht.

Kredietrisico's

Kredietrisico is het risico van financieel verlies voor het concern indien een partij waar de Groep een vordering op heeft de aangegane contractuele verplichtingen niet nakomt. Een belangrijk deel van onze opdrachtgevers bestaat uit publieke organisaties (overheden), waardoor het kredietrisico voor dit deel van de omzet minimaal is. De Groep heeft een kredietbeleid vastgesteld en het kredietrisico wordt voortdurend bewaakt. Waar nodig wordt de afnemer aan een kredietbeoordeling onderworpen. Ook binnen onze maandrapportage is het kredietrisico een belangrijke KPI.

	2009	2008
Langlopende vorderingen	315.397	300.375
Handelsvorderingen	608.403	770.449
Overige vorderingen	387.482	417.512
Geldmiddelen en kasequivalenten	309.523	320.238
	1.620.805	1.808.574

De ouderdomsopbouw van de handelsvorderingen per balansdatum is als volgt:

	2009		2008	
	Bruto	Voorziening	Bruto	Voorziening
Niet vervallen	385.516	0	502.204	0
1 tot 60 dagen vervallen	148.278	-2.527	171.675	-1.084
61 tot 180 dagen vervallen	46.477	-6.506	62.347	-4.127
181 dagen tot een jaar vervallen	29.689	-4.351	25.799	-2.063
Meer dan een jaar vervallen	32.398	-20.571	33.722	-18.024
	642.358	-33.955	795.747	-25.298

Toelichting op de geconsolideerde balans

De mutaties in de voorziening voor dubieuze handelsvorderingen gedurende het boekjaar zijn als volgt:

	2009	2008
Per 1 januari	25.298	16.398
Gedurende het boekjaar getroffen voorzieningen	20.266	18.687
Gedurende het boekjaar gebruikte voorzieningen	-3.311	-4.274
Vrijval van voorzieningen gedurende het boekjaar	-8.551	-5.332
Valuta omrekeningsverschillen	253	-181
Per 31 december	33.955	25.298

Liquiditeitsrisico

Onder liquiditeitsrisico wordt verstaan: het risico dat de Groep niet in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen wanneer deze verschuldigd worden. Het liquiditeitsbeheer van de Groep is erop gericht ervoor te zorgen dat er altijd voldoende liquiditeit is om aan de verplichtingen te voldoen wanneer deze verschuldigd worden, zowel onder normale als bijzondere omstandigheden. De liquiditeitsruimte is gewaarborgd door de in 2007 aangetrokken gecommiteerde financiering van maximaal € 600 miljoen voor uitbreiding en gedeeltelijke vervanging van bestaande kredietlijnen en projectfinancieringen. Deze financiering bestaat uit een term loan van € 300 miljoen met een looptijd van 5 jaar en een kasgeldfaciliteit van € 300 miljoen voor 5 jaar. Voor de hierboven vermelde gecommiteerde financiering zijn financiële convenanten van toepassing, gerelateerd aan de leverage ratio en interest cover ratio.

De leverage ratio is de uitkomst van netto schuld gedeeld door EBITDA, één en ander volgens de met de bankengroep overeengekomen definities voor netto schuld en EBITDA. De maximale leverage ratio is 2,75 en de minimale interest cover ratio is 5,35. Aan beide convenanten wordt over het boekjaar 2009 ruimschoots voldaan.

Toelichting op de geconsolideerde balans

Leningen (inclusief kortlopend)
Derivaten
Financiële lease verplichtingen
Bankkredieten
Handels- en overige schulden

	< 6 maanden	6-12 maanden	1-2 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar	Contractuele kasstromen	2009 Boekwaarde
Leningen (inclusief kortlopend)	9.992	11.898	43.398	298.866	12.809	376.963	371.091
Derivaten	7.736	5.906	7.792	9.276		30.710	30.506
Financiële lease verplichtingen	1.040	1.898	1.551	704	111	5.304	5.209
Bankkredieten	18.673					18.673	18.673
Handels- en overige schulden	891.954	260.857	24.455	16.549	711	1.194.526	1.194.526
	929.395	280.559	77.196	325.395	13.631	1.626.176	1.620.005

Leningen (inclusief kortlopend)
Derivaten
Financiële lease verplichtingen
Bankkredieten
Handels- en overige schulden

	< 6 maanden	6-12 maanden	1-2 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar	Contractuele kasstromen	2008 Boekwaarde
Leningen (inclusief kortlopend)	10.385	9.908	26.052	297.154	17.034	360.533	355.733
Derivaten	2.975	3.491	9.384	9.820	924	26.594	25.835
Financiële lease verplichtingen	398	300	2.622	1.239		4.559	6.411
Bankkredieten	237.184					237.184	237.184
Handels- en overige schulden	976.782	144.064	25.277	6.448	434	1.153.005	1.153.005
	1.227.724	157.763	63.335	314.661	18.392	1.781.875	1.778.168

Vreemde valuta risico's

Het merendeel van de activiteiten van de Groep vindt plaats in het euro gebied. Voor de dochterondernemingen buiten het euro gebied geldt dat zij veelal handelen in de valuta van het desbetreffende land.

Het translatierisico op het eigen vermogen wordt niet afgedekt. De verstrekte leningen aan dochterondernemingen buiten het euro gebied zijn nagenoeg allemaal afgedekt. De belangrijkste wisselkoersen in het verslagjaar luiden als volgt:

	2009 Gemiddelde koers	2009 Spot koers
GBP	1,12	1,13
CAN	0,63	0,66
USD	0,72	0,69

	2008 Gemiddelde koers	2008 Spot koers
GBP	1,26	1,05
CAN	0,64	0,59
USD	0,71	0,71

Toelichting op de geconsolideerde balans

Renterisico

Het rentebeleid van de Groep is gericht op beperking van de invloed van wijzigende renteniveaus op het resultaat van de Groep. Daartoe is voor een deel van de gecommiteerde financiering een tweetal renteswaps afgesloten ten bedrage van € 150 miljoen en € 250 miljoen. Met het afsluiten van deze renteswaps is de rente gefixeerd op respectievelijk 4,53 procent en 4,56 procent (exclusief opslag).

Instrumenten met een vaste rente

	2009	2008
Langlopende vorderingen op geassocieerde deelnemingen en joint ventures	18.603	31.541
Langlopende vorderingen derden	44.798	22.196
Vorderingen op moedermaatschappij	225.000	225.000
Financiële leaseverplichtingen	-3.394	-6.411
Totaal	285.007	272.326

Instrumenten met een variabele rente

	2009	2008
Langlopende vorderingen op geassocieerde deelnemingen en joint ventures	6.788	11.666
Langlopende vorderingen derden	20.208	9.972
Leningen en overige financieringsverplichtingen	-371.091	-355.733
Geldmiddelen en kasequivalenten	309.523	320.238
Bankkredieten	-18.673	-237.184
Totaal	-53.245	-251.041

Toelichting op de geconsolideerde balans

De reële waarde van de instrumenten met een vaste en variabele rente benadert de boekwaarde. Door een wijziging van 1% in de rente per balansdatum zouden het resultaat en het eigen vermogen met de hieronder vermelde bedragen zijn toe- of afgenomen. Aangenomen wordt daarbij dat alle andere variabelen, met name valutakoersen, constant blijven. Daarnaast is van belastingeffecten afgezien.

Instrumenten met een variabele rente

	Bedrag	1% toename	1% afname	1% toename	1% afname
Langlopende vorderingen op geassocieerde deelnemingen en joint ventures	6.788	68	-68	-	-
Langlopende vorderingen derden	20.208	202	-202	-	-
Geldmiddelen en kasequivalenten	309.523	3.095	-3.095	-	-
Bankkredieten	-18.673	-187	187	-	-
Leningen en overige financieringsverplichtingen	-371.091	-3.711	3.711	-	-
Totaal	-53.245	-533	533	-	-

Renteswaps - langlopend

Gevoeligheid kasstromen (netto)

Instrumenten met een variabele rente

	Bedrag	1% toename	1% afname	1% toename	1% afname
Langlopende vorderingen op geassocieerde deelnemingen en joint ventures	11.666	117	-117	-	-
Langlopende vorderingen derden	9.972	100	-100	-	-
Geldmiddelen en kasequivalenten	320.238	3.202	-3.202	-	-
Bankkredieten	-237.184	-2.371	2.371	-	-
Leningen en overige financieringsverplichtingen	-355.733	-3.557	3.557	-	-
Totaal	-251.041	-2.509	2.509	-	-

Renteswaps - langlopend

Gevoeligheid kasstromen (netto)

	2009		Eigen Vermogen		
	Bedrag	1% toename	1% afname	1% toename	1% afname
Langlopende vorderingen op geassocieerde deelnemingen en joint ventures	6.788	68	-68	-	-
Langlopende vorderingen derden	20.208	202	-202	-	-
Geldmiddelen en kasequivalenten	309.523	3.095	-3.095	-	-
Bankkredieten	-18.673	-187	187	-	-
Leningen en overige financieringsverplichtingen	-371.091	-3.711	3.711	-	-
Totaal	-53.245	-533	533	-	-
Renteswaps - langlopend	400.000	4.000	-4.000	9.134	-9.561
Gevoeligheid kasstromen (netto)	346.755	3.467	-3.467	9.134	-9.561

	2008		Eigen Vermogen		
	Bedrag	1% toename	1% afname	1% toename	1% afname
Langlopende vorderingen op geassocieerde deelnemingen en joint ventures	11.666	117	-117	-	-
Langlopende vorderingen derden	9.972	100	-100	-	-
Geldmiddelen en kasequivalenten	320.238	3.202	-3.202	-	-
Bankkredieten	-237.184	-2.371	2.371	-	-
Leningen en overige financieringsverplichtingen	-355.733	-3.557	3.557	-	-
Totaal	-251.041	-2.509	2.509	-	-
Renteswaps - langlopend	450.000	4.500	-4.500	12.634	-13.061
Gevoeligheid kasstromen (netto)	198.959	1.991	-1.991	12.634	-13.061

Toelichting op de geconsolideerde balans

Hiërarchie reële waarde

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van tegen reële waarde opgenomen financiële instrumenten naar waarderingsmethode. De diverse niveaus zijn als volgt gedefinieerd:

Niveau 1: genoteerde marktprijzen (niet gecorrigeerd) in actieve markten voor identieke activa of verplichtingen.

Niveau 2: input die geen onder niveau 1 vallende genoteerde marktprijs betreft en die waarneembaar is voor het actief of de verplichting, hetzij rechtstreeks (in de vorm van een prijs) hetzij indirect (dat wil zeggen, afgeleid van een prijs).

Niveau 3: input voor het actief dat of de verplichting die niet op waarneembare marktgegevens is gebaseerd (niet-waarneembare input).

	31 december 2009			
	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Voor afdekking gebruikte renteswaps				
Verplichtingen (langlopend)	-	-30.506	-	-30.506
Verplichtingen (kortlopend)	-	-55	-	-55
	-	-30.561	-	-30.561

	31 december 2008			
	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Voor afdekking gebruikte renteswaps				
Verplichtingen (langlopend)	-	-25.835	-	-25.835
Verplichtingen (kortlopend)	-	-	-	-
	-	-25.835	-	-25.835

Toelichting op de geconsolideerde balans

(28) Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde activiteiten

Ultimo 2009 heeft VolkerWessels geen vaste activa aangehouden om te verkopen.

In 2009 zijn enkele kleine belangen verkocht die geen materiële invloed hebben op de omzet en het resultaat van de Groep. Deze verkopen worden daarom niet afzonderlijk als beëindigde activiteiten gepresenteerd in de geconsolideerde winst- en verliesrekening.

(29) Onderzoek en ontwikkeling

De in het boekjaar 2009 en 2008 geactiveerde ontwikkelingskosten hebben met name betrekking op de ontwikkeling van de Added Value Machine. Deze automaat is onder andere geschikt voor het opwaarderen van de OV-Chipkaart. De totale kosten van de Groep met betrekking tot onderzoek en ontwikkeling die direct in de winst- en verliesrekening zijn opgenomen bedragen € 4,9 miljoen (2008: € 4,5 miljoen).

(30) Overheidssubsidies

De ontvangen subsidies hebben hoofdzakelijk betrekking op opleiding, onderzoek, ontwikkeling en lonen. De ontvangen subsidies zijn verrekend met de gemaakte kosten.

(31) Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen noemenswaardige gebeurtenissen voorgedaan die invloed hebben op de jaarrekening 2009.

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS

Inleiding

VolkerWessels heeft tot en met 2008 de jaarrekening opgesteld in overeenstemming met de in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving (NL GAAP). Met ingang van 2009 heeft VolkerWessels besloten de geconsolideerde jaarrekening op te stellen in overeenstemming met EU-IFRS.

Impact toepassing EU-IFRS op eigen vermogen per 1 januari 2008

Bij de eerste toepassing van EU-IFRS is sprake van een (eenmalig) effect op het eigen vermogen per 1 januari 2008 van € 39,5 miljoen negatief. Hieronder volgt een overzicht van de mutaties in het eigen vermogen als gevolg van de overgang naar EU-IFRS. Hierbij is rekening gehouden met eventuele belastingeffecten.

Aansluiting eigen vermogen volgens NL GAAP per 1 januari 2008 en 2009

Bedragen in 1.000 euro's

	2008	2009
Eigen vermogen volgens NL GAAP per 1 januari	906.790	965.275
Opslag ter dekking van algemene kosten	8.195	8.195
Contante waarde voorzieningen	4.349	4.349
Pensioenverplichtingen en personeelsbeloningen	1.744	1.744
Grond- en ontwikkelingsposities	-28.630	-28.630
Voorzieningen en claims	-16.321	-16.321
Uitgestelde belastingvordering	-3.019	-3.019
Financiële derivaten	-1.107	-1.107
Financiële instrumenten	-816	-816
Overige mutaties	-3.893	-3.893
Mutatie winst na belastingen NL GAAP- EU-IFRS		3.561
Actuariële resultaten		-3.395
Effectief deel van verandering in de reële waarde van kasstroomafdekkingen		-24.773
Uitgesteld belastingeffect en overig		6.326
Mutatie koersverschillen NL GAAP- EU-IFRS		-631
Eigen vermogen volgens EU-IFRS per 1 januari	867.292	906.865

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

De wijzigingen in de kasstromen uit operationele activiteiten, investeringsactiviteiten en financieringsactiviteiten worden hoofdzakelijk veroorzaakt door het niet meer proportioneel meeconsolideren van joint ventures onder EU-IFRS.

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS

Opslag ter dekking van algemene kosten

Onder EU-IFRS kunnen niet langer alle opslagen ter dekking van de algemene kosten worden toegerekend aan de onderhanden werken hetgeen tot gevolg heeft dat de verliesvoorziening voor algemene kosten daalt. Derhalve neemt het eigen vermogen per 1 januari 2008 met € 8 miljoen toe.

Contante waarde voorzieningen

Onder EU-IFRS worden de voorzieningen, met uitzondering van de voorziening voor latente belastingverplichting, contant gemaakt. De impact op het eigen vermogen per 1 januari 2008 bedraagt € 4 miljoen positief.

Pensioenverplichtingen en personeelsgerelateerde verplichtingen

De correctie inzake pensioenverplichtingen en personeelsgerelateerde verplichtingen heeft betrekking op de toegezegd-pensioenregelingen en toegezegde jubilea- en gratificatie-uitkeringen bij langdurig dienstverband. Bij de overgang naar EU-IFRS heeft VolkerWessels gebruik gemaakt van de mogelijkheid in de standaard IAS 1 om de actuariële resultaten ten bedrage van € 2 miljoen te verwerken ten gunste van het eigen vermogen.

Grond- en ontwikkelingsposities

De correctie ter grootte van € 29 miljoen op het eigen vermogen per 1 januari 2008 uit hoofde van grond- en ontwikkelingsrisico's heeft betrekking op tot en met 2007 geactiveerde rente. Voorts is een fout in de waardering van de gronden in de Verenigde Staten gecorrigeerd (circa € 20 miljoen).

Voorzieningen en claims

De correctie uit hoofde van voorzieningen en claims ad € 16 miljoen vloeit voort uit een stringenter toepassing onder EU-IFRS inzake waardering van claims en het treffen van voorzieningen.

Uitgestelde belastingvorderingen

De correctie van de post uitgestelde belastingvordering in de EU-IFRS openingsbalans per 1 januari 2008 van -€ 3 miljoen vloeit voort uit een stringenter toepassing van het activeren van belastingvorderingen uit hoofde van voorwaartse verliescompensatie.

Financiële derivaten

Onder NL GAAP werden rechten of verplichtingen uit hoofde van valuta swaps of interest rate swaps niet in de balans opgenomen. Onder EU-IFRS worden deze rechten of verplichtingen wel opgenomen in de balans, gewaardeerd tegen fair value. Indien sprake is van hedge accounting, dat wil zeggen dat swaps zijn afgesloten ter afdekking van valuta- of interestrisico's, worden de mutaties in de balanswaardering van de swaps direct verwerkt in het eigen vermogen (afdekkingsreserve). Indien er geen sprake is van hedge accounting worden deze mutaties verwerkt in de winst- en verliesrekening.

In de openingsbalans leidt dit tot een correctie op het eigen vermogen van -€ 1 miljoen.

Financiële instrumenten

Onder NL GAAP werden de langlopende vorderingen en langlopende schulden gewaardeerd op de nominale waarde. Onder EU-IFRS worden langlopende vorderingen en langlopende schulden gewaardeerd op de geamortiseerde kostprijs. Voor 2008 leidt dit tot een neerwaartse correctie op het eigen vermogen van € 1 miljoen.

Overige mutaties

Het betreft hier een veelheid van kleinere aanpassingen. De belangrijkste hiervan is de neerwaartse aanpassing van de geactiveerde winst op eigen ontwikkelingswerken. VolkerWessels heeft onder EU-IFRS besloten pas winst te nemen indien 70% van het project is voorverkocht en 70% voortgang is gerealiseerd.

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS
Geconsolideerde winst- en verliesrekening en totaalresultaat

Bedragen in 1.000 euro's

	EU-IFRS 2008	NL GAAP 2008
Opbrengsten	4.873.725	5.392.658
Bedrijfslasten		
Kosten van grond- en hulpstoffen	-1.274.006	-1.470.413
Kosten van uitbesteed werk en andere externe kosten	-2.340.844	-2.644.024
Personeelskosten	-923.260	-918.008
Afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen materiële vaste activa	-68.540	-74.369
Amortisatie en bijzondere waardeverminderingen immateriële activa	-9.365	-14.539
Overige bedrijfskosten	-109.730	-88.634
	-4.725.745	-5.209.987
Resultaat verkoop deelneming	4.052	12.279
Resultaat geassocieerde deelnemingen en joint ventures na belastingen	31.466	924
Bedrijfsresultaat	183.498	195.874
Financiële baten en lasten	2.143	-10.781
Resultaat voor belastingen	185.641	185.093
Winstbelastingen	-39.467	-42.495
Resultaat over het boekjaar	146.174	142.598
Toe te rekenen aan:		
Aandeelhouders van de vennootschap	145.413	141.852
Minderheidsbelangen	761	746
Resultaat over het boekjaar	146.174	142.598
Valutaomrekeningsverschillen	-16.924	-16.293
Actuariële resultaten	-3.395	
Effectief deel van verandering in de reële waarde van kasstroomafdekkingen	-24.773	
Uitgesteld belastingeffect en overig	6.326	
Resultaat rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen na belasting	-38.766	-16.293
Totaal resultaat over het boekjaar	107.408	126.305

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS

IMPACT TOEPASSING EU-IFRS OP DE GECONSOLIDEERDE WINST- EN VERLIESREKENING 2008

Bedrijfsopbrengsten

Onder EU-IFRS worden joint ventures (die entiteiten waarover de Groep gezamenlijk met andere partijen zeggenschap heeft en waarbij deze zeggenschap in een overeenkomst is vastgelegd) niet meer proportioneel meegeconsolideerd, maar worden volgens de equity-methode gewaardeerd. Dit betekent dat het proportioneel aandeel in de omzet uit deze joint ventures niet meer wordt verantwoord onder de post bedrijfsopbrengsten en dat het resultaat wordt verantwoord onder de post resultaat uit geassocieerde deelnemingen, joint ventures en overige investeringen.

Afschrijving en bijzondere waardevermindering immateriële activa

Onder NL GAAP werd de goodwill gewaardeerd op basis van daaraan bestede kosten, verminderd met jaarlijkse afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen vonden plaats op basis van een geschatte economische levensduur. EU-IFRS staat geen reguliere afschrijvingen toe. In plaats daarvan bestaat een verplichte jaarlijkse toets, waarbij vastgesteld wordt of er sprake is van bijzondere waardeverminderingen. VolkerWessels schrijft derhalve met ingang van 1 januari 2008 niet meer regulier af op goodwill. Als gevolg hiervan stijgt het resultaat over 2008 voor en na belasting op basis van EU-IFRS met € 14 miljoen. Hier tegenover staat dat er in 2008 een bijzondere waardevermindering is uitgevoerd van € 6 miljoen.

Resultaat geassocieerde deelnemingen, joint ventures en overige investeringen

Zoals reeds hierboven is beschreven wordt het resultaat uit joint ventures niet meer proportioneel meegeconsolideerd, maar wordt het aandeel in het netto resultaat ad € 27 miljoen verantwoord onder de post resultaat uit geassocieerde deelnemingen, joint ventures en overige investeringen. Mede als gevolg van het niet meer proportioneel consolideren is een deel van het resultaat verkoop deelneming nu gereclassificeerd naar de post resultaat uit geassocieerde deelnemingen, joint ventures en overige investeringen.

Enkele kapitaalbelangen, die onder NL GAAP verantwoord werden onder de post niet-geconsolideerde deelnemingen, zijn op basis van EU-IFRS gereclassificeerd naar overige financiële vaste activa. Ontvangen dividenden die betrekking hebben op deze kapitaalbelangen worden onder EU-IFRS gepresenteerd onder de post bedrijfsopbrengsten.

Financiële baten en lasten

Onder EU-IFRS worden de voorzieningen, indien het effect daarvan materieel is, bepaald door de verwachte toekomstige kasstromen contant te maken op basis van een disconteringsvoet vóór belasting die een afspiegeling is van de actuele markttransacties van de tijdswaarde van geld en, waar nodig, van de specifieke risico's met betrekking tot de verplichting. Als gevolg van deze contante waarde berekening moet er een jaarlijkse oprenting plaatsvinden, zodat de uiteindelijke kasstroom tegen nominale waarde kan worden afgewikkeld.

De financieringskosten die direct toerekenbaar zijn aan de acquisitie, constructie of productie van een in aanmerking komend actief moeten worden toegerekend aan alle kwalificerende activa zoals onder andere de post onderhanden werken. Dit heeft tot gevolg dat een deel van de financieringskosten wordt toegerekend aan de onderhanden werken.

Onder NL GAAP werden de pensioenlasten die voortvloeiden uit zowel de toegezegde bijdrageregeling als toegezegd-pensioenregeling, verantwoord onder de post lonen salarissen en pensioenlasten. Onder EU-IFRS worden de pensioenlasten uit toegezegd pensioenregelingen (rente over verplichting personeelsbeloning en verwacht rendement op fondsbelegging) verantwoord onder de post financiële baten en lasten.

Belastingen

De post belastingen is onder EU-IFRS met € 3 miljoen gedaald ten opzichte van NL GAAP. Deze daling is grotendeels het gevolg van het niet meer proportioneel meeconsolideren van joint ventures. Het netto resultaat van deze joint ventures wordt gepresenteerd onder de post geassocieerde deelnemingen, joint ventures en overige investeringen.

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS
Geconsolideerde balans

Bedragen in 1.000 euro's

	EU-IFRS Per 31-12-2008	NLGAAP Per 31-12-2008
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	151.082	163.656
Materieel en installaties	235.000	251.723
Andere vaste bedrijfsmiddelen	28.519	29.606
Materiële vaste activa in aanbouw	4.577	6.775
Materiële vaste activa	419.178	451.760
Goodwill	69.438	70.000
Overige immateriële activa	10.981	7.629
Immateriële activa	80.419	77.629
Investerings in geassocieerde deelnemingen en joint ventures	241.625	68.969
Langlopende vorderingen	300.375	282.132
Overige niet-vlottende activa	5.193	-
Uitgestelde belastingvorderingen	17.761	-
Totaal vaste activa	1.064.551	880.490
Terreinen	250.176	442.067
Vastgoed bestemd voor verkoop	10.653	20.079
Voorraden	143.169	83.494
Onderhanden werken	319.076	153.965
Handels- en overige vorderingen	1.187.961	1.244.616
Geldmiddelen en kasequivalenten	320.238	408.413
Totaal vlottende activa	2.231.273	2.352.634
Totaal activa	3.295.824	3.233.124

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS
Geconsolideerde balans

Bedragen in 1.000 euro's

	EU-IFRS Per 31-12-2008	NLGAAP Per 31-12-2008
Eigen vermogen		
Geplaatst aandelenkapitaal	83.843	83.844
Agioreserve	67.339	67.339
Overige reserves	610.270	672.240
Onverdeeld resultaat	145.413	141.852
Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders van VolkerWessels	906.865	965.275
Minderheidsbelangen	3.083	3.073
Totaal eigen vermogen	909.948	968.348
Leningen en overige financieringsverplichtingen	354.728	423.875
Derivaten	25.835	-
Personeelsgerelateerde verplichtingen	27.682	33.155
Voorzieningen	149.788	112.390
Uitgestelde belastingverplichtingen	35.079	31.737
Totaal langlopende verplichtingen	593.112	601.157
Bankkredieten	237.184	279.651
Leningen en overige financieringsverplichtingen	7.416	16.317
Onderhanden werken	326.125	-
Handels- en overige schulden	1.153.005	1.367.651
Te betalen winstbelastingen	30.092	-
Personeelsgerelateerde verplichtingen	8.701	-
Kortlopende voorzieningen	30.241	-
Totaal kortlopende verplichtingen	1.792.764	1.663.619
Totaal verplichtingen	2.385.876	2.264.776
Totaal eigen vermogen en verplichtingen	3.295.824	3.233.124

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS

IMPACT TOEPASSING EU-IFRS OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2008

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste verschillen tussen NL GAAP en EU-IFRS.

Materiële vaste activa

Als gevolg van het niet meer proportioneel meeconsolideren van joint ventures en de herrubricering van softwarekosten van materiële vaste activa naar immateriële activa daalt de post materiële vaste activa met €33 miljoen.

Immateriële activa

Onder NL GAAP werd de goodwill van geassocieerde deelnemingen en joint ventures verantwoord als immateriële activa. Onder EU-IFRS dient deze goodwill te worden toegerekend aan de betreffende deelnemingen. Voor VolkerWessels houdt dit een reclassificatie in op de balans per 31 december 2008 van €9 miljoen van immateriële activa naar investeringen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures. Daarnaast staat EU-IFRS geen reguliere afschrijvingen toe. In plaats daarvan bestaat een verplichte jaarlijkse toets, waarbij vastgesteld wordt of er sprake is van bijzondere waardeverminderingen. Als gevolg hiervan stijgt de balanspost goodwill met €14 miljoen. Hiertegenover staat dat er in 2008 een bijzondere waardevermindering is uitgevoerd van €6 miljoen.

Onder EU-IFRS dienen de geactiveerde softwarekosten te worden gerubriceerd onder de immateriële activa hetgeen heeft geleid tot een herrubricering van materiële vaste activa naar immateriële activa van €3 miljoen.

Investeringen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures

Bij de overgang van NL GAAP naar EU-IFRS heeft VolkerWessels besloten de joint ventures niet meer proportioneel te verwerken maar te waarderen volgens de equity-methode. Als gevolg hiervan is de post investeringen in associates en joint ventures gestegen met €173 miljoen.

Overige niet vlottende activa

Enkele kapitaalbelangen, die onder NL GAAP verantwoord werden onder de post investeringen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures zijn op basis van EU-IFRS gereclassificeerd naar overige financiële vaste activa. Deze kapitaalbelangen, waarbij geen sprake is van invloed van betekenis, worden gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij wijzigingen in de reële waarde worden opgenomen in het vermogen. Indien geen betrouwbare reële waarde kan worden vastgelegd, worden de overige deelnemingen tegen de kostprijs gewaardeerd. De doorgevoerde reclassificatie bedraagt €5 miljoen.

Uitgestelde belastingvorderingen

De toename van de post uitgestelde belastingvorderingen onder EU-IFRS is toe te schrijven aan de stringenter regels met betrekking tot het salderen van belastingvorderingen en belastingschulden. Daarnaast is de post uitgestelde belastingvorderingen met €7 miljoen toegenomen als gevolg van het opnemen van een actieve latentie die samenhangt met het waarderen van derivaten op de balans.

Terreinen

Bij de overgang van NL GAAP naar EU-IFRS zijn de onvoorwaardelijke verplichtingen uit hoofde van terreinen niet meer op te nemen in de balans, maar te rubriceren onder de niet in de balans opgenomen verplichtingen. Als gevolg hiervan zijn de balansposten terreinen en onvoorwaardelijke verplichtingen inzake terreinen met €18 miljoen gedaald.

Daarnaast is de balanspost terreinen als gevolg van het niet meer proportioneel consolideren van joint ventures en de doorgevoerde correctie inzake de geactiveerde rente op grondposities die niet in vervaardiging waren met €174 miljoen gedaald.

Vastgoed bestemd voor verkoop

Als gevolg van een wijziging in de consolidatiekring onder EU-IFRS daalt de post vastgoed bestemd voor verkoop met €9 miljoen.

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS

Vorraden

Woningbouwprojecten die niet vallen onder de definitie van onderhanden werken in opdracht van derden worden onder EU-IFRS gerubriceerd onder de post voorraden. Dit heeft geleid tot o.a. een herrubricering van onderhanden werken naar voorraden ter hoogte van €74 miljoen, deze stijging wordt ten dele gecompenseerd door een daling als gevolg van het niet meer proportioneel meeconsolideren van joint ventures.

Onderhanden werken

EU-IFRS stelt dat onderhanden werken in opdracht van derden in de balans separaat gepresenteerd dienen te worden onder de vlottende activa en vlottende passiva. Dit is afhankelijk van de vraag of het saldo van de kosten hoger of lager is dan het saldo van de termijnen. Dit leidt tot een reclassificatie van debet- naar creditposities onderhanden werken van €326 miljoen. Daarnaast daalt het onderhanden werken onder EU-IFRS als gevolg van het niet meer proportioneel meeconsolideren van joint ventures.

Handels- en overige vorderingen

Als gevolg van een wijziging in de consolidatiekring onder EU-IFRS daalt de post handels- en overige vorderingen met €57 miljoen.

Geldmiddelen en kasequivalenten

Als gevolg van een wijziging in de consolidatiekring onder EU-IFRS daalt de post geldmiddelen en kasequivalenten met €88 miljoen.

Langlopende schulden

Als gevolg van een wijziging in de consolidatiekring onder EU-IFRS daalt de post langlopende schulden met €69 miljoen.

Derivaten

VolkerWessels maakt gebruik van afgeleide financiële instrumenten om rente- en valutarisico's af te dekken die voortvloeien uit bedrijfs-, financierings- en investeringsactiviteiten. EU-IFRS heeft in tegenstelling tot NL GAAP geen optie om kostprijs-hedge accounting te hanteren hetgeen tot gevolg heeft dat onder EU-IFRS de reële waarde van de afgeleide instrumenten ter hoogte van €26 miljoen moet worden verantwoord op de balans. Indien hedge accounting mag worden toegepast moet de mutatie in de reële waarde worden verwerkt in het eigen vermogen. Ultimo 2008 bedraagt de afdekkingsreserve – €20 miljoen.

Voorzieningen

Het kortlopend deel van voorzieningen wordt onder EU-IFRS gerubriceerd onder de kortlopende verplichtingen. Daarnaast is de voorziening voor negatieve deelnemingen met €70 miljoen toegenomen. Deze toename vloeit voort uit het feit dat joint ventures onder EU-IFRS niet meer proportioneel worden meegeconsolideerd maar worden verwerkt volgens de equity methode. Wanneer het aandeel van de Groep in de verliezen groter is dan de waarde van het belang inclusief eventuele andere vorderingen, wordt de boekwaarde van de entiteit in de balans van de Groep afgeboekt tot nihil en worden verdere verliezen niet meer in aanmerking genomen, behalve voor zover de Groep een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting is aangegaan of betalingen heeft verricht namens deze joint ventures. De negatieve waarde wordt op dat moment gerubriceerd onder de post voorzieningen voor negatieve deelnemingen.

Uitgestelde belastingverplichtingen

De toename van de post uitgestelde belastingverplichtingen onder EU-IFRS is grotendeels toe te schrijven aan de stringenter regels met betrekking tot het salderen van belastingvorderingen en belastingschulden (€3 miljoen).

Bankkredieten en Handels- en overige schulden

Als gevolg van het niet meer proportioneel meeconsolideren van joint ventures onder EU-IFRS zijn de posten bankkredieten en handels- en overige schulden ten opzichte van NL GAAP met respectievelijk €43 miljoen en €215 miljoen gedaald.

Kortlopend deel van de voorzieningen en personeelsgerelateerde verplichtingen

Onder deze regel in de balans is op basis van EU-IFRS het kortlopend deel van deze items opgenomen. Onder NL GAAP werden deze items onder de voorzieningen (langlopend) verantwoord.

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS
Geconsolideerde balans

Bedragen in 1.000 euro's

	EU-IFRS Per 01-01-2008	NLGAAP Per 31-12-2007
Bedrijfsgebouwen en -terreinen	148.115	170.293
Materieel en installaties	198.019	223.056
Andere vaste bedrijfsmiddelen	28.848	28.690
Materiële vaste activa in aanbouw	5.826	6.477
Materiële vaste activa	380.808	428.516
Goodwill	62.308	74.779
Overige immateriële activa	10.519	6.582
Immateriële activa	72.827	81.361
Investeringen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures	230.613	73.533
Langlopende vorderingen	304.377	289.426
Overige niet-vlottende activa	3.718	-
Uitgestelde belastingvorderingen	19.728	-
Totaal vaste activa	1.012.071	872.836
Terreinen	258.789	462.303
Vastgoed bestemd voor verkoop	8.885	20.893
Voorraden	126.781	82.337
Onderhanden werken	267.752	188.335
Handels- en overige vorderingen	1.032.183	1.161.069
Geldmiddelen en kasequivalenten	256.429	316.705
Totaal vlottende activa	1.950.819	2.231.642
Totaal activa	2.962.890	3.104.478

Transitiedocument van NL GAAP naar EU-IFRS
Geconsolideerde balans

Bedragen in 1.000 euro's

	EU-IFRS Per 01-01-2008	NLGAAP Per 31-12-2007
Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders van VolkerWessels	867.292	906.790
Minderheidsbelangen	4.558	4.467
Totaal eigen vermogen	871.850	911.257
Leningen en overige financieringsverplichtingen	365.057	431.363
Derivaten	2.147	-
Personeelsgerelateerde verplichtingen	25.179	35.213
Voorzieningen	159.787	131.358
Uitgestelde belastingverplichtingen	77.362	62.955
Totaal langlopende verplichtingen	629.532	660.889
Bankkredieten	314.024	363.029
Leningen en overige financieringsverplichtingen	6.479	10.069
Onderhanden werken	201.897	-
Handels- en overige schulden	896.457	1.159.234
Te betalen winstbelastingen	1.752	-
Voorzieningen en personeelsgerelateerde verplichtingen	40.899	-
Totaal kortlopende verplichtingen	1.461.508	1.532.332
Totaal verplichtingen	2.091.040	2.193.221
Totaal eigen vermogen en verplichtingen	2.962.890	3.104.478

Vennootschappelijke balans per 31 december

Bedragen in 1.000 euro's

	Noot	31 december 2009	31 december 2008
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	1	732.841	670.974
Totaal vaste activa		732.841	670.974
Vorderingen derden		0	292
Vorderingen groepsmaatschappijen	2	242.940	265.743
Geldmiddelen en kasequivalenten		247	1.187
Totaal vlottende activa		243.187	267.222
Totaal activa		976.028	938.196
Eigen vermogen	3		
Geplaatst aandelenkapitaal		83.843	83.843
Agioreserve		67.339	67.339
Overige reserves		689.116	610.270
Onverdeeld resultaat		90.792	145.413
		931.090	906.865
Voorzieningen	4	4.496	11.768
Totaal langlopende verplichtingen		4.496	11.768
Te betalen winstbelastingen		7.147	19.518
Overige schulden		33.295	45
Totaal kortlopende verplichtingen		40.442	19.563
Totaal eigen vermogen en verplichtingen		976.028	938.196

Vennootschappelijke winst- en verliesrekening

Bedragen in 1.000 euro's

	2009	2008
Resultaten van groepsmaatschappijen	84.852	127.851
Overige baten en lasten na belastingen	5.940	17.562
Resultaat toe te rekenen aan de aandeelhouders van de vennootschap	90.792	145.413

Toelichting op de vennootschappelijke balans en winst- en verliesrekening

Grondslagen voor financiële verslaggeving

De Vennootschap maakt voor de bepaling van de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaatbepaling van haar vennootschappelijke jaarrekening gebruik van de optie die wordt geboden in artikel 362 lid 8 Boek 2 BW. Dit houdt in dat de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaatbepaling (hierna "waarderingsgrondslagen") van de vennootschappelijke jaarrekening gelijk zijn aan de waarderingsgrondslagen die voor de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast. Hierbij worden deelnemingen waarop invloed van betekenis wordt uitgeoefend op basis van de nettovermogenswaarde verwerkt, waarbij de nettovermogenswaarde wordt bepaald op basis van de waarderingsgrondslagen die in de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast. Verwezen wordt naar pagina 68 tot en met 81.

Als gevolg van het toepassen van de waarderingsgrondslagen die in de geconsolideerde jaarrekening worden gehanteerd, is in de vennootschappelijke jaarrekening sprake van een stelselwijziging. Voorheen werd de vennootschappelijke jaarrekening opgesteld volgens de in titel 9 Boek 2 BW genoemde waarderingsgrondslagen. De vergelijkende cijfers over 2008 zijn aangepast voor het effect van de stelselwijziging.

Bij de vennootschappelijke winst- en verliesrekening is gebruik gemaakt van de mogelijkheid conform artikel 2:402 Burgerlijk Wetboek tot het opstellen van een beknopte winst- en verliesrekening.

(1) Deelnemingen in groepsmaatschappijen

	2009	2008
Groepsmaatschappijen	732.841	670.974
	732.841	670.974

Groepsmaatschappijen

	2009	2008
Stand 1 januari	670.974	585.236
Agiostortingen	-	27.300
Aandeel in resultaat	84.852	127.851
Ontvangen dividenden	-23.492	-35.000
Overige mutaties	-8.097	-17.489
Koersverschillen	8.604	-16.924
	732.841	670.974

Met inachtneming van de desbetreffende wettelijke voorschriften is een lijst van groepsmaatschappijen en andere deelnemingen van de vennootschap ter inzage gelegd bij het Handelsregister te Rotterdam.

Toelichting op de vennootschappelijke balans en winst- en verliesrekening

(2) Vorderingen

	2009	2008
Vorderingen derden	0	292
Groepsmaatschappijen	242.940	265.743
	242.940	266.035

De post groepsmaatschappijen omvat vorderingen uit hoofde van dividenden, vennootschapsbelasting en overige vorderingen.

(3) Eigen vermogen

Het eigen vermogen is toegelicht in de geconsolideerde jaarrekening.

(4) Voorzieningen

Dit betreft de voorziening voor latente belastingverplichtingen.

	2009	2008
Stand 1 januari	11.768	17.659
Vrijval	-4.000	-8.500
Besteding	-3.272	-211
Dotatie	-	2.820
Stand 31 december	4.496	11.768

Koninklijke Volker Wessels Stevin nv maakt met het merendeel van haar 100% binnenlandse dochterondernemingen deel uit van de fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting van Storm Investments bv. Op grond daarvan is de vennootschap hoofdelijk aansprakelijk voor de vennootschapsbelastingsschuld van de fiscale eenheid als geheel.

Koninklijke Volker Wessels Stevin nv heeft zich door middel van bij de Handelsregisters gedeponeerde verklaringen hoofdelijk aansprakelijk gesteld voor uit rechtshandelingen voortvloeiende schulden van een aantal van haar Nederlandse dochterondernemingen. Voorts heeft een aantal dochterondernemingen zich hoofdelijk medeaansprakelijk gesteld voor de verplichtingen van de vennootschap tegenover enkele banken.

Toelichting op de vennootschappelijke balans en winst- en verliesrekening

De volgende honoraria van KPMG Accountants zijn ten laste gebracht van de Vennootschap, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij volledig consolideert, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a BW.

	KPMG Accountants nv 2009	Overig KPMG netwerk 2009	Totaal KPMG 2009
Controle van de jaarekening	1.896	723	2.619
Andere controleopdrachten	582	144	726
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	165	165
Andere niet-controlediensten	10	194	204
	2.488	1.226	3.714

	KPMG Accountants nv 2008	Overig KPMG netwerk 2008	Totaal KPMG 2008
Controle van de jaarekening	2.055	839	2.894
Andere controleopdrachten	649	171	820
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	231	231
Andere niet-controlediensten	28	126	154
	2.732	1.367	4.099

Rotterdam, 10 maart 2010

De Raad van Bestuur

G.J.A. van de Aast

D. Boers

M.J. Poots-Bijl

A. Vos

De Raad van Commissarissen

A. Baan

R.L.J. van Rappard

H.G.J. van Berckel

H.M. Holterman

D. Wessels

Aan: de aandeelhouders van Koninklijke Volker Wessels Stevin nv

ACCOUNTANTSVERKLARING

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2009 van Koninklijke Volker Wessels Stevin nv te Rotterdam gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de vennootschappelijke jaarrekening. De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde winst- en verliesrekening en het geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat over 2009, de geconsolideerde balans per 31 december 2009, het geconsolideerd kasstroomoverzicht en het geconsolideerd overzicht van mutaties in het eigen vermogen over 2009 en de toelichting, bestaande uit een overzicht van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen. De vennootschappelijke jaarrekening bestaat uit de vennootschappelijke balans per 31 december 2009 en de vennootschappelijke winst- en verliesrekening over 2009 met de toelichting.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de entiteit is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de entiteit. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de entiteit heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel betreffende de geconsolideerde jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Koninklijke Volker Wessels Stevin nv per 31 december 2009 en van het resultaat en de kasstromen over 2009 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

Oordeel betreffende de vennootschappelijke jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de vennootschappelijke jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Koninklijke Volker Wessels Stevin nv per 31 december 2009 en van het resultaat over 2009 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Rotterdam, 11 maart 2010

KPMG ACCOUNTANTS N.V.

P.W.J. Smorenburg RA

VOORSTEL WINSTBESTEMMING 2009

De Algemene Vergadering van Aandeelhouders wordt voorgesteld de gehele winst ad € 90.792.000 te bestemmen voor uitkering van dividend van € 2,71 per aandeel.

STATUTAIRE BEPALINGEN INZAKE WINSTBESTEMMING

In de artikelen 32 en 33 zijn bepalingen opgenomen over de winstbestemming.

32.1. De Raad van Bestuur doet onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen aan de algemene vergadering een voorstel omtrent welk gedeelte van de winst wordt gereserveerd en welk gedeelte wordt uitgekeerd.

32.2. Uit de winst na reservering wordt allereerst, voorzover de winst dat toelaat, op de prioriteitsaandelen een dividend uitgekeerd, naar een percentage van het nominale op die aandelen gestorte bedrag, gelijk de wettelijke rente op de laatste dag van het verstreken boekjaar. De na toepassing van het hiervoor bepaalde resterende winst staat ter beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, met dien verstande dat op de prioriteitsaandelen geen uitkering meer zal plaatsvinden.

32.3. Besluit de algemene vergadering tot gehele of gedeeltelijke uitkering als bedoeld in lid 1, dan geschiedt deze aan de houders van gewone aandelen in verhouding van hun bezit aan gewone aandelen, onverminderd het bepaalde in lid 4 van artikel 33.

32.4. De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden tot voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voor zover haar eigen vermogen groter is dan het bedrag van het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden. Besluiten van de algemene vergadering tot gehele of gedeeltelijke opheffing van reserves behoeven de goedkeuring van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen.

33.4. De Raad van Bestuur is met goedkeuring van de Raad van Commissarissen en van de algemene vergadering bevoegd om te bepalen dat een uitkering op gewone aandelen niet in geld maar in de vorm van gewone aandelen zal worden gedaan of te bepalen dat houders van gewone aandelen de keuze wordt gelaten om een uitkering hetzij in geld, hetzij in de vorm van gewone aandelen te nemen, een en ander voorzover de Raad van Bestuur overeenkomstig het bepaalde in artikel 5 is aangewezen als het orgaan dat bevoegd is te besluiten tot uitgifte van dergelijke aandelen, dan wel voorzover de algemene vergadering daartoe besluit. De Raad van Bestuur stelt met goedkeuring van de Raad van Commissarissen de voorwaarden vast waaronder een dergelijke keuze kan worden gedaan.

Vijf jaar VolkerWessels

op basis van de geconsolideerde jaarrekening

Bedragen in miljoenen euro's, tenzij anders vermeld

Winst- en verliesrekening

Bedrijfsresultaat voor amortisatie en afschrijving materiële vaste activa (EBITDA)	198	262	278	237	205
Afschrijving en bijzondere waardevermindering materiële vaste activa	-71	-69	-68	-67	-65
Bedrijfsresultaat voor amortisatie (EBITA)	127	193	210	170	140
Amortisatie en bijzondere waardevermindering immateriële activa	-10	-9	-14	-20	-15
Bedrijfsresultaat na amortisatie (EBIT)	117	184	196	150	125
Financiële baten en lasten	4	2	-6	0	4
Resultaat gewone bedrijfsuitoefening voor belastingen	121	186	190	150	129
Belastingen	-30	-40	-45	-37	-58
Resultaat over het boekjaar	91	146	145	113	71

Toe te rekenen aan:

Aandeelhouders van de moedermaatschappij	91	145	146	110	67
Minderheidsbelangen	0	1	-1	3	4

Resultaat over het boekjaar

Balans

Materiële vaste activa	457	419	429	389	374
Immateriële activa	80	80	81	69	75
Financiële vaste activa	577	566	363	109	138
Totaal vaste activa	1.114	1.065	873	567	587
Terreinen	245	250	462	363	378
Vastgoed bestemd voor verkoop / Voorraden/Onderhanden werken/Vorderingen	1.494	1.661	1.452	1.358	1.338
Liquide middelen	310	320	317	240	247
Totaal activa	3.163	3.296	3.104	2.528	2.550

Aandelenkapitaal	84	84	84	84	84
Reserves	756	678	677	620	588
Niet verdeelde winsten	91	145	146	110	67
Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders	931	907	907	814	739
Aandeel van derden	4	3	4	4	7
Totaal eigen vermogen	935	910	911	818	746
Leningen en overige financieringsverplichtingen	367	355	432	134	114
Derivaten	31	26	-	-	-
Voorzieningen	172	212	229	233	237
Overige kortlopende verplichtingen	1.658	1.793	1.532	1.343	1.453
Totaal passiva	3.163	3.296	3.104	2.528	2.550

Verhoudingsgetallen

Current ratio	1,24	1,24	1,46	1,46	1,35
Solvabiliteit	0,30	0,28	0,29	0,32	0,29
Rentabiliteit	10,0%	16,8%	17,9%	14,9%	9,7%

Overige gegevens

Bedrijfsopbrengsten	4.419	4.874	4.828	4.488	4.157
Orderportefeuille	4.499	4.966	5.870	5.626	4.861
Gemiddeld aantal werknemers	16.599	17.279	17.000	16.400	16.700

OPERATIONEEL STRUCTUURVERZICHT

BOUW EN VASTGOED NEDERLAND

VolkerWessels Bouw & Vastgoedontwikkeling bv

Ing. D. Boers, L. Elmendorp

Mr. L.F.J. Bruggink, hoofd juridische zaken, B. Dijkhuis, hoofd controlling

VolkerWessels Bouw & Vastgoedontwikkeling Nederland bv

A.H.M. de Koning, directeur integrale projecten

Biesterbos Planontwikkeling bv * Ing. T. Biesterbos

Bouwontwikkeling Jongen bv C.P.H. Kùlter

Credo Integrale Planontwikkeling bv J.A. van der Veer

Credo Real Estate Development España SL * Ir. P.M.J.M. Jacobs

De Koning Wessels Vastgoed bv R.P. Biesheuvel MRE, Ir. J. Sanner

De Nieuwe Combinatie bv * Ing. B.C.C. Wijnings

ID Planontwikkeling bv * Ing. H.T.J.M. Roelofs

Kondor Wessels Vastgoed bv Ir. W.A. Gaymans, Ing. R.H.K. Elbersen

Kondor Wessels Ontwerpfabriek Ing. R. Overdam

Kondor Wessels Projecten bv N.H.W. de Boer, Ir. A. Walvoort

Kontour Vastgoed bv * Ing. J. van der Mijl

Loostad bv D.H. Spikker, Ing. H. Driesen

Maapron bv Ir. M.S. Wieringa

Planoform Vastgoedontwikkeling bv Drs. M.H. Schipper, H. Vis MRE

SDK Vastgoed bv Ir. F.P.M. Gremmen, Drs. A.C. Boidin

Volker Wessels Vastgoed bv Drs. H.D. Werner, Ir. A. Schelling, *Ing. P.J. Benes,*

Ing. H. Borsje MRE, P.H. van Hemmen, Ing. W.M. Rademaker, Ing. J. Sakkers,

J.C. de Wolf

ZorgID R.M.Th. Goossens

VolkerWessels Bouw & Vastgoedontwikkeling Noord-Oost bv

Ing. H.D. Vissers

Bouwbedrijf Reitsma bv Ing. L. Douma

Bouwbedrijf Wessels Rijssen bv G.J. Boers, C.J. Kroot

Bouwonderneming De Veluwezoom bv H.A. Dekker, Ir. D.H.C. van der Hulst

Bouwonderneming Goossen Almelo bv A.J.H. Bùter, C.G.J. Kole

Bouwmaatschappij Ufkes Apeldoorn bv Ing. P.G.M. Bekhuis, Ing. S.A.A. Weghorst

Koenen Bouw- en Aannemingsmaatschappij bv Ing. P.L. Wigboldus,

Mr. M.H. Luchjenbroers MRE

Rottinghuis' Aannemingsbedrijf bv Ing. J. Dobben, *Ing. A.P.R. de Brabander*

Systabo bv / Bouwmaatschappij Punte bv * Ing. R.M.C. van Hoof, Ir. C.T. de Groot

Te Pas Bouw bv J.H.B. Schotman, Ing. G.J. Logtmeijer

Timeco bv *J.B. Arling*

VolkerWessels Bouw & Vastgoedontwikkeling West bv

A.J. Zwofering

Aannemingsbedrijf Joh. Kroon & Zn. bv C. Kroon

Bébouw bv E.P. van den Bergh, A.B.J.M. Pompe

Boele & van Eesteren bv P.A. van Hoeven, D.G. van der Vaart, *Ir. F.H. Knops*

Bouwbedrijf Boender en Maasdam bv G. van Maanen

Bouwbedrijf Wessels Zeist bv P.H.H. Bos, J. Schellevis

Gebr. van Kessel Bouw bv M.J.A.M. van Zon

G&S Bouw bv Ing. H. Huisman, Ing. M. Coffeng, Ing. P.J. van der Thiel

IBB Kondor bv Ing. A.A. van Kleef, J.A. Messemaker

Kondor Wessels Amsterdam bv F. Aalders

Stam + De Koning Zwijndrecht bv Ing. M.J.F. Cosijn, E.J. Bronsgeest

VolkerWessels Bouw & Vastgoedontwikkeling Midden bv

L.H.P. Horsthuis

Aannemersbedrijf Van Agtmaal bv J.A.C. Snepvangers

Aannemersbedrijf Van Bergen bv W.J.M. Willems, Ir. H.T.M. van Boxmeer

Aannemersbedrijf Van der Poel bv R.M. van Pamelan, M. van der Staal

de Bonth van Hulten bv H.J.C. Pleging, Ph.H. Bergmans

Stam + De Koning Bouw bv Ing. J.A. Migchels, A.G. van Tilburg

Van de Ven Bouw en Ontwikkeling bv A.G.M. van Loon, J. Snoeren, *A. Krekels*

VolkerWessels Bouw & Vastgoedontwikkeling Zuid bv

Ir. F.W.J. Zuthof

Aannemersbedrijf Jongen bv *R.P.M. Schoffelen, P.G.H. Soons*

Aannemersbedrijf Louis Scheepers bv *Mr. M.T. Kneepkens, J.A.W.M. Smitsmans*

Aannemersbedrijf Van Nieuwenhuizen-Jongen bv *T.W.J. Eijkenboom*

Industriebouw

Visser & Smit Bouw bv F. Snaaijer, *Ir. B.R. Roosendaal, Ing. B. Koman*

VolkerWessels Industriële Bouw en Bouwtoelevering bv**Materieelbeheer en Dienstverlening**

Aveco de Bondt bv * Ir. H.G.B. Spekhorst, Ing. G.J. Paalman, *Ir. E.P.W. Koenis*

Aveco de Bondt België nv * Ir. H.G.B. Spekhorst, Ing. G.J. Paalman, *Mw. Lic. M.A.J.*

Ceulemans

de Bondt Trencin sro * Ir. H.G.B. Spekhorst, *Dipl. Ing. J. Butora*

Archiment bv * Ir. H.G.B. Spekhorst

Con-tura Achitekten + Ingenieure GmbH * Ir. H.G.B. Spekhorst, *Dipl. Ing. D. Schöder*

DEC * Ing. G.J. Paalman, M.T.P.M. Muurmans

Compositie 5 Stedenbouw bv * Ing. G.J. Paalman, Ir. J.H.M. Stoelinga

Primum bv * Ing. G.J. Paalman, *Ir. J.A.M. Baken MBA*

Primum Polska Sp. z o.o. * Ing. G.J. Paalman, I. Kielichowska MBA, *Ir. J.A.M. Baken MBA*

VolkerWessels Bouwmaterieel bv K.J. Nieboer, R.G.R. Frazer

Industriële Bouw

De Groot Vroomshoop bv W.G.M. Pigge, Ing. G. Beltman

Timmerfabriek de Mors Rijssen bv / De Mors Houtbouw bv G. Winkel, *Ing. J. Nijkamp*

Toelevering

Reinaardt Deuren bv Drs. Ir. E.H. Ufkes

Edco Türen GmbH Drs. Ir. E.H. Ufkes

PGB Holding bv * Ing. J.H. Jacobs, *Drs. G.J. Baan RARO*

Westo Prefab Betonsystemen bv * G.J. Boers, *Ing. K.R. ten Berge*

BVF Projectmanagement bv * *L. van Straaten*

Integrale ontwikkeling

VolkerWessels Integraal bv *Ing. W.M. Soederhuizen*

CIVIEL, WEGEN EN SPOOR

Volker Wessels Stevin Infra bv

VolkerInfra vof *Ing. R. van Wijk*

VWS Beton & Waterbouw Infra bv

Van Hattum en Blankevoort bv Ir. J.W. Ligterink, *Ing. R.J. Brouwer, Ing. J. van Dongen,*

Ir. B. Admiraal, Ing. E. de Jong, Ir. M.E. Riemers, Ing. P.A. de Heus, C. Sla,

Ir. P.A. Kraaijeveld, Drs. T.L.G. van der Lans, Ir. R.S. Beurze

(ELJA Beton- en Waterbouw bv, Volker Staal en Funderingen bv, VWS Geotechniek bv, Suction Pile Technology bv*)

Volker Stevin International bv

Volker Construction International bv Ir. J.W. Ligterink, Ir. H.A.M. Verhoeven

VWS Verkeer- en infratechniek bv

KWS Infra bv Ing. H.J. van der Kamp, Ing. R.W.P. Oudeman, Ing. K.J. de Vries, *E.H.*

Rietvelt, M.J.P. Veldt, M.J. Kok

KWS Infra bv, vestiging Leek Ing. W. Dijkstra

KWS Infra bv, vestiging Zwolle Ing. C. Veerman

KWS Infra bv, vestiging Duivendrecht/Heerhugowaard Ing. R.M. Mars

KWS Infra bv, vestiging Utrecht Ing. J. Swank

KWS Infra bv, vestiging Rotterdam J.H. de Morée

KWS Infra bv, vestiging Zwijndrecht/Rozenburg Ing. R.G.W. de Ruijter

KWS Infra bv, vestiging Klundert/Sas van Gent Ing. M. Dees

KWS Infra bv, vestiging Eindhoven Ing. P.J.M. van Wanrooij

Verhoeve Infra bv Ing. A.F. van Woensel

KWS Speciale Technieken Ing. A. van Wijngaarden

KWS Bijzondere Opdrachten Ing. H.H. Peters

Gebr. van Kessel bv Ing. A. de Morée

(Gebr. van Kessel Speciale Technieken en Producten bv, Van Kessel Sport en Cultuur-techniek bv, IJerman bv, Gebr. van Kessel Wegenbouw bv)

BRUIL infra bv Ing. A.A. de Rooij

(Grond- en Zandexploitatie maatschappij 'Rijnland' bv, Handelmaatschappij De Keerkring bv, Holland Scherm bv, Koudasfalt bv, Smits Neuchâtel Infrastructuur bv, Wegenbouw Stevin Projectbureau bv, Oakite bv, BKB Infra, Timmer-Verzijl bv, LCHG Nederland, Gelders Adviesbureau Infra & Milieu (G.A.I.M.) bv, Aquavia, KWS-Eco-techniek*, Nederlands Wegenmarkeerbedrijf NWM*, StreetPrint Nederland*, Graniet Import Benelux bv*, Latexfalt bv*, Nederlandse Freesmaatschappij bv*, Rapid Asfalt bv*, Reflectielijnen Van Velsen bv*, Traffic Service Nederland bv*, Mineralis bv*, Vialis Infra Techniek bv*, Multiline Markering bv, Pongers Groep bv*, Aduco bv*, Van Straten Geleiderail bv*)

M.J.O. Holding bv Ing. A.J. Oomen

VolkerWessels Deutschland GmbH

TrappInfra Deutschland GmbH Dipl.-Ing. T. von Grumbkow, G.J. Letink CPA MIM

(TrappInfra Berlin GmbH, TrappInfra Wesel GmbH, TrappInfra Köln GmbH, Trapp-Infra Rohrbau Welzow GmbH, TrappInfra Rohrbau Berlin GmbH, ANSTA GmbH)

VolkerWessels Deutschland PPP GmbH Dr.-Ing. K. P. Gruber

VWS Transportinfra bv

Railinfra

VolkerRail bv Ir. A.P. van Kleef, K. van Tilburg RA

VolkerRail Nederland bv Ir. R.P. Rijper, Ing. P.M. Groen, Ir. T.A. de Vries, Ing. M. Koolen, Ing. N.J.A. van den Hurk, K. van Tilburg RA, D.S.E.M. Wiegers, Ir. A.P. van Kleef

(VolkerRail Materieel & Logistiek bv, VolkerRail SAFAC bv, VolkerRail Engineering bv, IRS IJmond bv*, Railcom bv*, VSKR vof*, Tribase vof*)

Railinfra buitenland

VolkerRail International bv Ir. A.P. van Kleef, Dipl.-Ing. B. Sager

VolkerRail Group Ltd., Verenigd Koninkrijk Ir. A.P. van Kleef, A.R. Robertson

VolkerRail Ltd., (Projects) Verenigd Koninkrijk R.J. Taylor, S. Cocliff, P. Nolan

VolkerRail Specialist Business Ltd. R.J. Taylor, S. Cocliff, P. Nolan, M. Hawley

VolkerRail Deutschland GmbH, Duitsland Ir. A.P. van Kleef, Dr. Ing. T. Mainka

(VolkerRail Anton Plester GmbH & Co. KG, RRG GmbH & Co. KG*, MGW GmbH & Co. KG*, ARGE GUN*)

VolkerRail Gleisbau Sabrodt GmbH, Duitsland Dr. Ing. T. Mainka, Dipl.-Ing. T. Grun

VolkerRail RTE AS, Estland K. Sirk, M. Saveljev, K. Kask

(VolkerRail OÜ Hallert, VolkerRail Plant)

VolkerRail Viater Ehitus AS, Estland O. Rooba, M. Tali

VolkerRail Lietuva UAB, Litouwen K. Grodberg

VolkerRail Polska SP. z o.o., Polen J. Swierczewski, Dipl.-Ing. B. Sager

VolkerRail Suomi Oy, Finland I. Koski, Dipl.-Ing. B. Sager, Ir. A.P. van Kleef

VolkerWeiss Nordic AB*, Zweden B. Strandberg

F.C. Trapp Tief- und Gleisbau GmbH*, Duitsland Dipl.-Ing. K. Wandel

CIVIEL, WEGEN EN BOUW UK

VolkerWessels UK Ltd. A. Robertson

VolkerFitzpatrick Ltd. A. Robertson, M. Woods, J. Niehorster, R. Offord, D. Murphy, N. Connell

VolkerHighways Ltd. P. Hyde, A. Robertson, N. Connell

VolkerLaser Ltd. M. Weaver

VolkerStevin Ltd. J. Hume, A. Gerrett, A. Robertson

CIVIEL, WEGEN EN BOUW VS/CANADA

VWS North America, Verenigde Staten R. Burdyllo

Volker Stevin Contracting Ltd., Canada K. Briscoe

Mid-Mountain Contractors Inc., Verenigde Staten, J. Levere

INFRATECHNIEK EN TELECOM

Netwerken (Kabels en Leidingen)

Volker Stevin Netwerken bv

Visser & Smit Hanab bv Drs. Ing. J.J.L.M. de Moel, Ing. H. Herremans, A. Jansen, Ing. W. Koop, Ir. A.J.A. La Haye, A. van Rossum, Ing. L.R.P. van Vliet, Ing. L.F. Wartna MBA, Drs. J.M. Winkelman, J. van Wijnen

Visser & Smit Hanab Installatie bv

Visser & Smit Hanab Distributie bv

Visser & Smit Marine Contracting bv

Visser & Smit Hanab SAS, Frankrijk

Visser & Smit Hanab GmbH, Duitsland

VolkerInfra Ltd., Verenigd Koninkrijk

Visser & Smit Hanab nv, België Ing. V.E. van Esbroeck

Pipeline Control bv

Netwerken (Telecom)

VolkerWessels Telecom bv Ir. A.A. Meijer, Drs. M.P. van der Sluijs

VolkerWessels Telecom Datacenters bv Ir. M.H. Linde

VolkerWessels Telecom FttH Ir. M.H. Linde

VolkerWessels Telecom Infra bv Ir. H.M.D. Lever

VolkerWessels Telecom Infratechniek bv Ing. A.W.J. van Kippersluis

VolkerWessels Telecom Netwerk Solutions bv Drs. J. Quist

VolkerWessels Telecom TNS bv Ing. D.C. van der Toorn Vrijthoff

VolkerWessels Telecom Van Dulmen bv P. van Dulmen

VolkerWessels Telecom Vecotech bv J.H. van den Hoven

VolkerWessels Telecom Wireless bv J.H. van den Hoven

VolkerWessels Telecom Belgium nv P. Colman

Verkeer- en railtechniek**Vialis bv** J.H. Sweers, R. Steeman, C. Ducl**Vialis Verkeersmobiliteit** R. van Haasteren**Vialis Integrale Projecten** N. Növekamp**Vialis Beheer & Onderhoud** H. van Kessel**Vialis Openbaar Vervoer** P. Wisman**Vialis Infratechniek bv*** B. Monster**Vialis Belgium nv** J. Deneir**Vialis Polska Sp. Z o.o.** J. Deneir**Holland Systemen bv*** Ing. R.A.L. Hijdra**Volker SafeGuard bv*** E. Vredeveld**Mobility Commerce Services bv** Ir. P. van Dijk, Drs. H.W. Mekking**(IT Maintenance bv)****Installatietechniek****HOMIJ Technische Installaties bv** Ir. P.A. Eelkman Rooda, A. Navarrete Gelde**Divisie Utiliteit, regio Noord** M.J.L. Heikamp**Divisie Utiliteit, regio Midden** Ing. G. Groenewegen**Divisie Utiliteit, regio Zuid** J.P.M. Egelmeers**Divisie Utiliteit, HOMIJ Networks** Ing. J.M. Jansen**Divisie HOMIJ Technisch Facility Management** Ing. T.M. Koelewijn**Divisie Infra & Industrie** Ing. T.E. Wiersma**TOELEVERING EN DIENSTVERLENING****Materieelbeheer en Dienstverlening****Volker Stevin Materieel bv** Ir. J. de Jong, Ir. P.R. Mos, W. Veenje**Romers Transport bv** Ir. J. de Jong, Ing. J.R. Burg**Stemat bv** Ir. J. de Jong, J.W. Dijkshoorn**Volker Stevin Logistiek GmbH** Ir. J. de Jong, A. Sengbusch**Parkmanagement en Dienstverlening****PCH Holding bv** R.E. Kas**(Parkeer Combinatie Holland bv, PCH Amsterdam Oud-Zuid bv, PCH Parkmanagement bv, AFBP Parkmanagement bv, Bedrijfsbeveiliging Holland bv, PCH Facility Management bv, Munt Centrale Holland bv, CFS Group bv*)****RAAD VAN BESTUUR**

Ing G.J.A. van de Aast, voorzitter

Ing. D. Boers

Drs M.J. Poots-Bijl RC

A. Vos

CONCERN

L.C. van Dijke, Public Affairs

Mw. mr. M.L. Esveld, secretaris van de vennootschap

Mr. H.W.R.A.M. Janssen, general counsel/advocaat

J.D. Knoester, Human Resources

J.F.G. Waltmans, Corporate Communicatie

Dr. D.M. Wietsma-Bogaarts, Corporate Responsibility

STICHTING PENSIOENFONDS KONINKLIJKE VOLKER WESSELS STEVIN

Mr. R.J.J. Kragten

CENTRALE ONDERNEMINGSRAAD

F.T.M. Engelen, voorzitter

R. Scipio, secretaris

EUROPESE ONDERNEMINGSRAAD

M. van der Sluijs, voorzitter

F. Bierkant, vice-voorzitter

* geen 100% deelneming

Dit is de operationele structuur. Deze wijkt af van de juridische structuur.

COLOFON

VolkerWessels
Oostmaaslaan 71
3063 AN Rotterdam
Postbus 2630
3000 CP Rotterdam
T +31 (0)10 42 44 244
E informatie@volkerwessels.com
I www.volkerwessels.com

SAMENSTELLING

VolkerWessels | Corporate Communicatie

BASISONTWERP

Dedato | José Vermeulen

TEKSTBIJDRAGE

C&F Report

FOTOGRAFIE

Carel Kramer
Dirk-Jan van Dijk
Henk Eertink
Henny de Mönnink
Sander van der Torren

BESCHIKBAARHEID

Er is een Engelse vertaling van dit verslag beschikbaar.
An English translation of this report is available.
In case of textual contradictions, the Dutch version shall prevail.